

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Canllawiau Statudol

Ar gyfer gwasanaethau preswyl ysgolion arbennig

Mae'r canllawiau statudol hyn yn ymwneud
â Rhan 2 – 17 o Reoliadau Gwasanaethau Preswyl
Ysgolion Arbennig (Darparwyr Gwasanaethau
ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2024

Fersiwn 1 Mawrth 2024

Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016

Cynnwys

Y canllawiau hyn	1
Rhestr o'r prif dermau	3
Dolenni defnyddiol	6
Pennod 1: Gofynion ar Ddarparwyr Gwasanaethau	
1.1 Gofynion cyffredinol ar ddarparwyr gwasanaethau	8
1.2 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran y camau sydd i'w cymryd cyn cytuno i ddarparu gofal a chymorth	20
1.3 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran y camau sydd i'w cymryd wrth gychwyn darparu gofal a chymorth	23
1.4 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran yr wybodaeth sydd i'w darparu i unigolion wrth gychwyn darparu gofal a chymorth.....	29
1.5 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran safon y gofal a'r cymorth sydd i'w darparu ac o ran cael gafael ar wasanaethau iechyd	33
1.6 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau - diogelu	46
1.7 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran staffio	55
1.8 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran mangreoedd, cyfleusterau a chyfarpar	67
1.9 Gofynion ychwanegol ar ddarparwyr gwasanaethau mewn cysylltiad â mangreoedd – llety newydd	77
1.10 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran cyflenwadau, hylendid, iechyd a diogelwch a meddyginiaethau	81
1.11 Gofynion eraill ar ddarparwyr gwasanaethau	86
Pennod 2: Gofynion ar Unigolion Cyfrifol	
2.1 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei reoli'n effeithiol	97
2.2 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei oruchwylio'n effeithiol	104
2.3 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer sicrhau cydymffurfedd y gwasanaeth	107
2.4 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer monitro, adolygu a gwella ansawdd y gwasanaeth.....	109
2.5 Gofynion eraill ar unigolion cyfrifol	112
Atodiad A: Rhannau o'r Rheoliadau nad ydynt yn destun y Canllawiau hyn	114
Atodiad B: Atodlenni i Reoliadau 31, 51, 52 a 75	119

Y canllawiau hyn

Cyhoeddir y canllawiau statudol hyn gan Weinidogion Cymru o dan adran 29 o Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 ('y Ddeddf'). Maent yn gymwys o fis Mawrth 2024.

Mae'r Ddeddf, Rheoliadau Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2024 ("y Rheoliadau") a'r canllawiau statudol hyn yn disodli gofynion a roddwyd ar waith yn flaenorol o dan Ddeddf Safonau Gofal (2000) a'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol cysylltiedig. Mae'r canllawiau hyn yn nodi:

- sut y gall darparwyr gwasanaethau rheoleiddiedig gydymffurfio â'r gofynion a orfodir drwy'r rheoliadau o dan adran 27 o'r Ddeddf
- sut y gall y sawl a ddynodir yn unigolyn cyfrifol am wasanaeth rheoleiddiedig gydymffurfio â'r gofynion a orfodir drwy'r rheoliadau o dan adran 28 o'r Ddeddf.

Mae'r gofynion hyn wedi'u cynnwys yn Rhannau 2 i 17 o'r Rheoliadau. Daeth y Rheoliadau hyn i rym ar 31 Mawrth 2024 a daw'r canllawiau hyn hefyd i rym o'r dyddiad hwnnw.

Mae Adran 29(3) o'r Ddeddf yn datgan bod **rhaid** i ddarparwyr gwasanaethau rheoleiddiedig ac unigolion cyfrifol dynodedig **roi sylw i'r canllawiau hyn** wrth fodloni'r gofynion a orfodir drwy reoliadau o dan adrannau 27 a 28 o'r Ddeddf.

Mae'r canllawiau hyn yn berthnasol hefyd i'r darparwyr sy'n gwneud cais i gael cofrestru i fod yn ddarparwr gwasanaeth yn unol ag adran 6 o'r Ddeddf. Mae canllawiau am gofrestru wedi cael eu llunio gan y rheoleiddiwr gwasanaethau, Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC), ac maent ar gael ar eu gwefan (gweler y Dolenni Defnyddiol).

Sut i ddefnyddio'r canllawiau hyn

Darpar ddarparwyr gwasanaethau ac unigolion cyfrifol

Rhaid i bersonau sy'n dymuno darparu gwasanaeth rheoleiddiedig wneud cais i gofrestru gydag AGC sy'n cyflawni swyddogaethau Gweinidogion Cymru fel rheoleiddiwr gwasanaethau. Rhaid i ddarpar ddarparwyr gwasanaethau ac unigolion cyfrifol ddangos y byddant yn gallu bodloni'r gofynion a orfodir drwy'r Ddeddf a'r Rheoliadau ac, ar ôl iddynt gofrestru, y byddant yn dal i'w bodloni.

Er mwyn iddi ganiatáu cais i gofrestru, rhaid i AGC fod yn fodlon y bydd unrhyw ddarpar ddarparwr gwasanaeth rheoleiddiedig yn gallu ac y bydd yn bodloni'r safonau darparu gwasanaethau a bennir yn y rheoliadau o dan adran 27 o'r Ddeddf. Rhaid i AGC fod yn fodlon hefyd bod y sawl a ddynodir yn unigolyn cyfrifol yn gallu ac y bydd yn cydymffurfio â'r dyletswyddau a restrir yn y rheoliadau o dan adran 28 o'r Ddeddf.

Bydd AGC yn defnyddio'r canllawiau hyn i lywio'i phenderfyniadau i ganiatáu neu i wrthod ceisiadau i gofrestru'n ddarparwr gwasanaeth.

Darparwyr gwasanaethau cofrestredig ac unigolion cyfrifol dynodedig

Rhaid i ddarparwyr cofrestredig gwasanaethau rheoleiddiedig ac unigolion cyfrifol dynodedig fodloni gofynion y Ddeddf a'r Rheoliadau. Wrth wneud hynny, **rhaid iddynt roi sylw i'r canllawiau statudol hyn** y bwriedir iddynt eu helpu i ddeall sut y gallant fodloni'r gofynion perthnasol yn y Rheoliadau. Bydd AGC yn defnyddio'r canllawiau hyn i lywio penderfyniadau ynglŷn ag i ba raddau y mae darparwyr cofrestredig yn bodloni'r gofynion hynny.

Darparwyr gwasanaethau sy'n gyfrifol o hyd am benderfynu sut bodlonir y gofynion gan gadw mewn cof anghenion yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth a'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth rheoleiddiedig.

Os na fydd darparwyr gwasanaethau cofrestredig a'r unigolion cyfrifol dynodedig yn dilyn y canllawiau hyn, rhaid iddynt roi tystiolaeth i ddangos bod eu ffordd o weithio'n eu galluogi i fodloni'r gofynion perthnasol yn y Rheoliadau.

Strwythur y canllawiau hyn

Mae'r canllawiau hyn yn cynnwys y canlynol:

- **Crynodeb o fwriad pob Rhan o'r Rheoliadau**

Mae Rhannau 2 i 12 o'r Rheoliadau, a wnaed o dan adran 27 o'r Ddeddf, yn nodi'r hyn sy'n ofynnol gan ddarparwyr gwasanaethau o ran safon y gwasanaeth y mae'n rhaid ei ddarparu. Maent yn sôn am bwysigrwydd llesiant unigolion sy'n cael gofal a chymorth. Maent hefyd yn gorfodi gofynion eraill ar ddarparwyr gwasanaethau sy'n gysylltiedig â gweithredu'r gwasanaeth rheoleiddiedig.

Mae Rhannau 13 i 17 o'r Rheoliadau, a wnaed o dan adran 28 o'r Ddeddf, yn nodi'r dyletswyddau a fydd gan yr unigolyn cyfrifol dynodedig o ran gwasanaeth rheoleiddiedig. Mae'r dyletswyddau hyn yn cynnwys gofyniad i oruchwyllo sut caiff y gwasanaeth ei reoli gan gynnwys penodi rheolwr priodol ac addas. Y bwriad yw sicrhau bod unigolyn dynodedig ar lefel briodol o uchel yn atebol am ansawdd y gwasanaeth a chydymffurfedd y gwasanaeth, a sicrhau bod cadwyn glir o atebolrwydd yn cysylltu cyfrifoldeb corfforaethol y darparwr gwasanaeth a'r unigolyn cyfrifol sy'n cyflawni rôl rheolwr y gwasanaeth rheoleiddiedig.

- **Testun pob rheoliad**

Mae'n bwysig bod darparwyr gwasanaethau ac unigolion cyfrifol yn cyfeirio at destun pob rheoliad fel y ffynhonnell wybodaeth gyntaf am y gofynion a sut y mae eu bodloni. Mae'r canllawiau hyn yn esbonio rhagor am sut y mae bodloni elfennau unigol pob rheoliad lle y gallai rhagor o eglurhad a diffinio fod yn ddefnyddiol. Os yw testun y rheoliad yn hunanesboniadol, ni roddir rhagor o ganllawiau.

- **Canllawiau am ofynion elfennau unigol o'r rheoliad**

Ni ddylid ystyried bod y canllawiau am elfennau unigol pob rheoliad yn cynnwys pob sefyllfa oherwydd efallai y bydd modd i ddarparwyr gwasanaethau ac unigolion cyfrifol ddangos eu bod yn bodloni pob elfen o'r rheoliad mewn ffyrdd eraill.

Mae Atodiad A yn nodi rhannau o'r Rheoliadau nad ydynt yn destun y canllawiau hyn, gan nad ydynt wedi'u llunio o dan adran 27 neu 28 o'r Ddeddf. Mae Atodiad B yn cynnwys yr Atodlenni i reoliadau 31, 51, 52 a 75. Mae'r atodiadau hyn wedi'u cynnwys at ddibenion cyfeirio yn unig.

Gorfodaeth

Mae Rhannau 2 i 17 o'r Rheoliadau'n rhestru'r gofynion clir y mae'n rhaid i ddarparwyr cofrestredig ac unigolion cyfrifol lynu wrthynt. Gall AGC, fel y rheoleiddiwr gwasanaethau, gymryd camau gorfodi yn erbyn unrhyw ddarparwr gwasanaeth cofrestredig ac unigolyn cyfrifol nad yw'n glynu wrth y gofynion cyfreithiol hyn.

Bydd unrhyw gamau gorfodi a wneir gan AGC yn gymesur, a byddant yn edrych ar yr effaith ar unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth rheoleiddiedig neu'r risg i'r unigolion hynny.

Dyma rai enghreifftiau o'r camau gorfodi:

- gosod amodau ar gofrestriad y darparwr gwasanaeth;
- canslo cofrestriad y darparwr gwasanaeth;
- rhoi hysbysiad gwella;
- rhoi hysbysiad cosb benodedig.

Mae rhagor o wybodaeth am y troseddau y gall darparwyr gwasanaethau ac unigolion cyfrifol fod yn eu cyflawni os nad ydynt yn cydymffurfio â gofynion y Ddeddf a'r Rheoliadau hyn, a'r gwahanol gamau gorfodi statudol ac anstatudol y gall AGC eu gymryd wrth ymateb, ar gael yn nghanllawiau Gorfodi a Sicrhau Gwelliant AGC yn yr adran Dolenni Defnyddiol.

Rhestr o'r prif dermau a ddefnyddir yn y canllawiau hyn

Term	Ystyr
Y Ddeddf	Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016.
Deddf 2014	Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.
Cynllun gofal a chymorth	Cynllun a roddir ar waith gan yr awdurdod lleol o dan adran 54 (mewn perthynas ag oedolion, plant neu ofalwr) neu adran 83 (mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal a phlant sy'n cael eu lletya) o Ddeddf 2014.
Oedolyn	Person sy'n 18 oed neu'n hŷn.
Gofalwr	Person y mae unigolyn sy'n oedolyn yn byw gydag ef ac sy'n brif ofalwr i'r unigolyn.

Plentyn	Person sydd o dan 18 oed.
Y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG)	<p>Mae'n gyfrifol am:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddarparu mynediad at wybodaeth am gofnodion troseddol drwy ei wasanaeth datgelu; • cynnal rhestrau o unigolion sydd wedi'u gwahardd rhag gweithio mewn gweithgarwch rheoleiddiedig gyda phlant neu oedolion agored i niwed; • gwneud penderfyniadau annibynnol am wahardd pobl sydd wedi niweidio plentyn neu unigolyn agored i niwed, neu bobl yr ystyrir eu bod yn risg i blentyn neu unigolyn agored i niwed yn y gweithle.
Unigolyn	Oni bai bod y cyd-destun yn nodi fel arall, y plentyn neu'r oedolyn sy'n derbyn gofal a chymorth yn y gwasanaeth preswyl ysgol arbennig.
Anghenion yr unigolyn	Anghenion gofal a chymorth yr unigolyn.
Rhiant	<p>Person sydd â chyfrifoldeb rhiant dros unigolyn sy'n blentyn ac nad yw'n derbyn gofal gan awdurdod lleol.</p> <p>Ar gyfer unigolion sy'n blant sy'n derbyn gofal gan awdurdodau lleol, rydym yn disgwyl i ddarparwyr gwasanaethau drin yr awdurdod lleol a leolodd y plentyn fel prif bwynt cyswllt ar gyfer materion sy'n ymwneud â'r plentyn.</p>
Canlyniadau personol	<ul style="list-style-type: none"> • Mewn perthynas ag oedolyn, mae'n golygu'r canlyniadau y mae'r oedolyn yn dymuno'u cyflawni yn ei fywyd o ddydd i ddydd; • Mewn perthynas â phlentyn, mae'n golygu— <ul style="list-style-type: none"> (i) y canlyniadau y mae'r plentyn yn dymuno'u cyflawni; neu (ii) y canlyniadau y mae unrhyw un sydd â chyfrifoldeb rhiant yn dymuno'u cyflawni mewn cysylltiad â'r plentyn.
Cynllun personol	Y cynllun y mae'n ofynnol ei baratoi yn unol â rheoliad 11(1).
Asesiad darparwr	Yr asesiad y mae gofyn i'r darparwr gwasanaeth ei gwblhau yn unol â rheoliad 14.
Nyrsys cofrestredig	Unrhyw nyrs a gofrestrwyd ar Ran 1 o gofrestr broffesiynol y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth ac o unrhyw un o'r pedwar maes ymarfer cydnabyddedig (cymwyseddau): oedolion, iechyd meddwl, anabledd dysgu a phlant. Yn ogystal â'u cofrestru ar y cychwyn, dylai fod y nyrs gofrestrdedig wedi datblygu gwybodaeth a sgiliau sy'n eu gwneud yn gymwys i ofalu am unigolion.
Unigolyn cyfrifol	<p>Rhaid i'r unigolyn cyfrifol fod yn un o'r canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • os darperir y gwasanaeth gan unigolyn, darparwr y gwasanaeth; • os darperir y gwasanaeth gan bartneriaeth, un o'r partneriaid;

<p>(Gweler disgrifiad llawn yn adran 21 o'r Ddeddf)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • os darperir y gwasanaeth gan gorff corfforedig nad yw'n awdurdod lleol <ul style="list-style-type: none"> ○ un o'r cyfarwyddwr neu swyddog tebyg arall yn y corff; ○ os darperir y gwasanaeth gan gwmni cyfyngedig cyhoeddus, un o gyfarwyddwyr neu ysgrifennydd y cwmni; ○ os darperir y gwasanaeth gan gorff corfforedig y mae ei faterion yn cael eu rheoli gan ei aelodau, un o aelodau'r corff; • os darperir y gwasanaeth gan gorff anghorfforedig, un o aelodau'r corff; • os darperir y gwasanaeth gan awdurdod lleol, un o swyddogion yr awdurdod lleol a ddynodir gan gyfarwyddwr gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdod; <p>ac y mae AGC yn fodlon ei fod yn unigolyn addas a phriodol i fod yn unigolyn cyfrifol;</p> <p>a'i fod wedi'i ddynodi gan ddarparwr gwasanaeth ar gyfer man y mae'r darparwr gwasanaeth yn darparu gwasanaeth rheoleiddiedig ynddo, ohono neu mewn perthynas ag ef;</p> <p>a'i fod wedi'i bennu felly yng nghofrestriad y darparwr gwasanaeth</p> <p>D.S. O dan amgylchiadau penodol (gweler Rheoliad 80, sydd heb ei gynnwys yn y canllawiau hyn) caiff AGC ddynodi'r unigolyn cyfrifol (ar ran Gweinidogion Cymru) yn hytrach na'r darparwr gwasanaeth.</p>
<p>Darparwr gwasanaeth (neu y darparwr)</p>	<p>Person sydd wedi'i gofrestru'n ddarparwr gwasanaeth preswyl ysgol arbennig.</p>
<p>Y rheoleiddiwr gwasanaethau</p>	<p>Arolygiaeth Gofal Cymru yn gweithredu ar ran Gweinidogion Cymru wrth gyflawni eu swyddogaethau rheoleiddio.</p>
<p>Gwasanaeth preswyl ysgol arbennig</p>	<p>Fel y'i diffinnir yn Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig) (Cymru) 2023.</p>
<p>Staff</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pobl a gyflogir gan y darparwr gwasanaeth i weithio yn y gwasanaeth fel gweithiwr cyflogedig neu weithiwr; • Pobl a gymerir ymlaen gan y darparwr gwasanaeth o dan gontract ar gyfer gwasanaethau; • Nid yw hyn yn cynnwys pobl y caniateir iddynt weithio fel gwirfoddolwyr.
<p>Datganiad o ddiben</p>	<p>Y datganiad o ddiben ar gyfer y man y darperir y gwasanaeth ynddo, ohono neu mewn cysylltiad ag ef.</p>
<p>GCC</p>	<p>Gofal Cymdeithasol Cymru, rheoleiddiwr y gweithlu</p>
<p>Y Rheoliadau</p>	<p>Rheoliadau Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2024.</p>

Y gwasanaeth

Y gwasanaeth rheoleiddiedig a ddarperir gan ddarparwr gwasanaeth mewn man, o fan neu mewn cysylltiad â man a bennir yn un o amodau cofrestrriad y darparwr gwasanaeth.

Dolenni Defnyddiol

Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016

<http://www.legislation.gov.uk/anaw/2016/2/contents/enacted/welsh>

Rheoliadau Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2024

[legislation.gov.uk/wsi/2024/388/contents/made/welsh](http://www.legislation.gov.uk/wsi/2024/388/contents/made/welsh)

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

<http://www.legislation.gov.uk/anaw/2014/4/contents/enacted/welsh>

Llywodraeth Cymru: Datganiad Llesiant ar gyfer Pobl sydd angen Gofal a Chymorth a Gofalwyr sydd angen Cymorth

<https://www.llyw.cymru/datganiad-llesiant-ar-gyfer-pobl-sydd-angen-gofal-gofalwyr>

Arolygiaeth Gofal Cymru

<http://careinspectorate.wales/?skip=1&lang=cy>

Arolygiaeth Gofal Cymru: Canllawiau cofrestru

[Cofrestru gwasanaeth | Arolygiaeth Gofal Cymru](#)

Arolygiaeth Gofal Cymru: Llunio Datganiad o Ddiben

<https://careinspectorate.wales/sites/default/files/2018-03/180115statementofpurposeguide.pdf>

Arolygiaeth Gofal Cymru: Polisi ar Sicrhau Gwelliant a Gorfodi

<https://arolygiaethgofal.cymru/sites/default/files/2018-06/180601-polisi-ar-sicrhau-gwelliant-a-gorfodi-cy.pdf>

Comisiynydd Plant Cymru

[Hafan - Comisiynydd Plant Cymru \(complantcymru.org.uk\)](http://complantcymru.org.uk)

Gofal Cymdeithasol Cymru

<https://gofalcymdeithasol.cymru/>

Gofal Cymdeithasol Cymru: Hyb Gwybodaeth a Dysgu

<https://gofalcymdeithasol.cymru/hyb/hafan>

Gweithdrefnau Diogelu Cymru

<https://diogelu.cymru/cy/>

Arolygiaeth Gofal Cymru: gwiriadau'r Gwasanaeth Diogelu a Gwahardd

<https://www.arolygiaethgofal.cymru/archwiliadau-gan-y-gwasanaeth-datgelu-gwahardd>

Y Gwasanaeth Diogelu a Gwahardd

<https://www.gov.uk/government/organisations/disclosure-and-barring-service>

Y Gwasanaeth Diogelu a Gwahardd: Canllawiau ar y ddyletswydd i atgyfeirio ar gyfer gwaharddiadau

<https://www.gov.uk/guidance/barring-referrals>

Y Gwasanaeth Diogelu a Gwahardd: taflenni canllaw

<https://www.gov.uk/government/publications/dbs-guidance-leaflets>

Pennod 1: Gofynion ar Ddarparwyr Gwasanaethau (Rhannau 2 i 12 o'r Rheoliadau)

1.1 Gofynion cyffredinol ar ddarparwyr gwasanaethau (Rhan 2)

Bwriad y gofynion cyffredinol yn Rhan 2 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod darparwyr gwasanaethau'n rhoi trefniadau llywodraethu ar waith i helpu i sicrhau bod y gwasanaeth yn gweithredu'n hwylus ac i sicrhau bod sylfaen gadarn ar gyfer darparu gofal a chymorth o ansawdd da i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac i'w galluogi i gyflawni eu canlyniadau personol. Bydd hyn yn cynnwys y canlynol:

- gosod bwriad a chyfeiriad trefniadaethol clir drwy restru yn y datganiad o ddiben y gwasanaethau a ddarperir a'r camau y bydd y darparwr gwasanaeth yn ymgymryd â hwy i wneud yn siŵr bod y gwasanaethau hyn yn cael eu darparu i'r safonau sy'n ofynnol.
- rhoi ar waith y polisïau a'r gweithdrefnau gwaelodol i helpu rheolwyr a staff i gyflawni nodau'r gwasanaeth a chefnogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol.
- creu strwythurau rheoli cadarn i oruchwylio a monitro'r gwasanaeth er mwyn sicrhau ei fod yn gweithredu'n ddiogel ac yn effeithiol i'r unigolion sy'n cael gofal a chymorth.
- sefydlu trefniadau clir ar gyfer cylch parhaus o sicrhau ac adolygu ansawdd er mwyn rhoi sicrwydd bod y gwasanaeth yn gweithredu'n unol â gofynion cyfreithiol a'i ddatganiad o ddiben a'i fod yn helpu unigolion yn briodol. Bydd yr wybodaeth a geir drwy fonitro'n cael ei defnyddio ar gyfer datblygu a gwella'r gwasanaeth yn barhaus.
- parhau i oruchwylio'r trefniadau ariannol a'r buddsoddi yn y busnes er mwyn sicrhau cynaliadwyedd ariannol fel bod yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn cael cymorth i gyflawni eu canlyniadau personol a'u bod yn cael eu gwarchod rhag y perygl o ddileu neu newid gwasanaethau a ddarperir heb i hynny gael ei gynllunio, yn sgil pwysau ariannol.
- hyrwyddo diwylliant o fod yn agored, yn ddidwyll ac yn onest ar bob lefel.

Rheoliad 2	Canllawiau
<p>Gofynion mewn perthynas â darparu'r gwasanaeth</p> <p>2.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod y gwasanaeth wedi ei ddarparu â gofal, cymhwysedd a sgîl digonol, gan roi sylw i'r datganiad o ddiben.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau clir i oruchwylio a llywodraethu'r gwasanaeth er mwyn sefydlu, datblygu a gwreiddio diwylliant cadarnhaol a thosturiol sy'n sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac er mwyn bodloni gofynion y rheoliadau. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:

	<ul style="list-style-type: none"> ○ ethos, gwerthoedd, agweddau ac ymddygiad arweinwyr a staff gofal sy'n galluogi pobl sy'n defnyddio'r gwasanaethau i gael bywydau hyderus, cynhwysol a grymusedig. ○ dull sy'n seiliedig ar hawliau lle mae hawliau'r unigolyn, gan gynnwys ei hawliau dynol, yn cael eu cynnal; ○ polisïau a gweithdrefnau i gyflawni nodau'r datganiad o ddiben ac i roi unigolion yng nghanol y gwasanaeth; ○ systemau i asesu, cynllunio gofal, monitro ac adolygu sy'n cefnogi ymarfer yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn galluogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol; ○ prosesau i sicrhau bod gofal yn cael ei ddarparu mewn ffordd gyson a dibynadwy; ○ trefniadau staffio diogel, wedi'u hategu gan ddatblygiad proffesiynol, i fodloni anghenion gofal a chymorth unigolion; ○ systemau ansawdd ac archwilio i adolygu cynnydd a llywio datblygiad y gwasanaeth; ○ ymagwedd ragweithiol at gyfle cyfartal ac amrywiaeth; ○ mangre, cyfleusterau a chyfarpar addas a hygyrch; ○ sicrhau bod elfennau preswyl ac addysgol y gwasanaeth yn creu parhad gofal i'r unigolyn.
--	--

Rheoliad 3	Canllawiau
<p>Gofynion mewn perthynas â'r datganiad o ddiben</p> <p>3.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth ddarparu'r gwasanaeth yn unol â'r datganiad o ddiben.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) cadw'r datganiad o ddiben o dan adolygiad, a</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r datganiad o ddiben yn hanfodol i'r gwasanaeth. Dylai: <ul style="list-style-type: none"> ○ ddisgrifio'n gywir y gwasanaethau a ddarperir; ○ nodi ble bydd y gwasanaethau hyn yn cael eu darparu a disgrifio'r lleoliad mewn perthynas â'r ysgol arbennig; ○ nodi sut y bydd y gwasanaethau hyn yn cael eu darparu; ○ nodi'r trefniadau i helpu i ddarparu'r gwasanaethau;

<p>(b) pan fo'n briodol, ddiwygio'r datganiad o ddiben.</p> <p>(3) Oni bai bod paragraff (4) yn gymwys, rhaid i'r darparwr gwasanaeth hysbysu'r personau a restrir ym mharagraff (6) am unrhyw ddiwygiad sydd i'w wneud i'r datganiad o ddiben o leiaf 28 o ddiwrnodau cyn y mae i gymryd effaith.</p> <p>(4) Mae'r paragraff hwn yn gymwys mewn achosion pan fo'n angenrheidiol diwygio'r datganiad o ddiben gydag effaith ar unwaith.</p> <p>(5) Os yw paragraff (4) yn gymwys, rhaid i'r darparwr gwasanaeth, yn ddi-oed, hysbysu'r personau a restrir ym mharagraff (6) am unrhyw ddiwygiad a wneir i'r datganiad o ddiben.</p> <p>(6) Y personau y mae rhaid iddynt gael eu hysbysu am unrhyw ddiwygiad i'r datganiad o ddiben yn unol â pharagraff (3) neu (5) yw—</p> <p>(a) y rheoleiddiwr gwasanaethau,</p> <p>(b) yr unigolion,</p> <p>(c) unrhyw awdurdod lleoli, a</p> <p>(d) unrhyw riant neu ofalwr i unigolyn oni bai nad yw'n briodol gwneud hynny neu y byddai gwneud hynny yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p> <p>(7) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth ddarparu'r datganiad o ddiben cyfredol i unrhyw berson ar gais, oni bai nad yw'n briodol gwneud hynny neu y byddai gwneud hynny yn anghyson â llesiant unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ disgrifio'r berthynas waith rhwng y lleoliadau addysg a phreswyl. Mae hyn yn cynnwys ond nid yw'n gyfyngedig i'r trefniadau gweithio ar y cyd ar gyfer polisiau a gweithdrefnau, staff, adeiladau, cyfleusterau, cyfarpar a chofnodion. ● Mae'n cynnwys yr wybodaeth a nodir yn Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Cofrestru) (Cymru) 2017, fel y'u diwygiwyd (1). ● Wrth baratoi datganiad o ddiben, rhaid i'r darparwr gwasanaeth ystyried unrhyw ganllawiau ynghylch datganiad o ddiben a ddarperir gan y rheoleiddiwr gwasanaethau. ● Caiff datganiad o ddiben ei lunio ar gyfer pob man/lleoliad lle darperir gwasanaeth. ● Mae darparwyr gwasanaethau'n adolygu ac yn diweddarau'r datganiad o ddiben bob blwyddyn, o leiaf, neu pan fydd newidiadau'n cael eu gwneud i'r gwasanaeth a ddarperir. ● Os oes bwriad i newid y gwasanaeth a ddarperir, mae'r datganiad o ddiben yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu'r newid hwnnw. Mae'r darparwr yn rhoi gwybod i'r unigolion hynny a nodir yn rheoliad 3(6) o leiaf 28 diwrnod cyn gwneud y newidiadau. Dyma ambell enghraifft o hyn: <ul style="list-style-type: none"> ○ os bydd gwasanaeth nad yw'n darparu gofal nyrsio yn bwriadu darparu gofal nyrsio; ○ darparu gwasanaethau arbenigol ychwanegol; ○ os bwriedir rhoi'r gorau i ddarparu gwasanaeth penodol y cyfeirir ato yn y datganiad o ddiben; neu
--	---

(1) O.S. 2017/1098 (Cy.278) https://www.legislation.gov.uk/wsi/2017/1098/pdfs/wsi_20171098_mi.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> ○ newidiadau i'r trefniadau staffio arferol neu'r lefelau fel y'u nodir yn y datganiad o ddiben sy'n bodoli'n barod. • Os oes bwriad i newid y gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu a hynny ar unwaith, h.y. o fewn y cyfnod hysbysu o 28 diwrnod (fel sy'n ofynnol o dan reoliad 3(3)), er enghraifft mewn ymateb i gais brys, mae'r darparwr: <ul style="list-style-type: none"> ○ hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau ar unwaith (a lle bo'n ymarferol, cyn gwneud y newid); ○ diweddarau'r datganiad o ddiben er mwyn adlewyrchu'r newid a hynny'n ddi-oed, a darparu copi i'r rheoleiddiwr gwasanaethau. • Os cynigir newid i'r datganiad o ddiben, mae'r darparwr gwasanaeth yn bodloni'r rheoleiddiwr gwasanaethau ei fod yn gallu darparu'r gwasanaethau a gynigir drwy, er enghraifft, roi rhagor o wybodaeth neu drefnu ymweliad gan y rheoleiddiwr â'r gwasanaeth (lle bo hynny'n briodol). • Os caiff y datganiad o ddiben ei ddiweddarau, cedwir cofnod o'r fersiwn a'r dyddiad diwygio. • Mae copi o'r datganiad o ddiben ar gael yn rhwydd i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, i'r staff ac i unrhyw riant neu ofalwr a fydd o bosibl yn gofyn amdano.
--	---

Rheoliad 4	Canllawiau
	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau systemau a phrosesau ar waith i fonitro, adolygu a gwella ansawdd y gofal a'r cymorth. Mae hyn yn cynnwys nodi: <ul style="list-style-type: none"> ○ pwysu sy'n gyfrifol am sicrhau bod hyn yn cael ei wneud;

Gofynion mewn perthynas â monitro a gwella

4.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod trefniadau effeithiol yn eu lle ar gyfer monitro, adolygu a gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth.

(2) Rhaid i'r trefniadau hynny gynnwys trefniadau ar gyfer ceisio safbwyntiau—

- (a) unigolion,
- (b) unrhyw riant neu ofalwr, oni bai nad yw hyn yn briodol neu y byddai'n anghyson â llesiant yr unigolyn,
- (c) unrhyw awdurdod lleoli, a
- (d) staff,

ar ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth a sut y gellir gwella hyn.

(3) Wrth wneud unrhyw benderfyniadau ar gynlluniau ar gyfer gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth, rhaid i'r darparwr gwasanaeth—

- (a) ystyried safbwyntiau'r personau hynny yr ymgynghorir â hwy yn unol â pharagraff (2), a
- (b) rhoi sylw i'r adroddiad ar ansawdd gofal a lunnir gan yr unigolyn cyfrifol yn unol â rheoliad 71(4).

- sut y bydd hyn yn cael ei wneud;
- pa mor aml mae hyn yn digwydd;
- trefniadau er mwyn i'r unigolyn cyfrifol adrodd wrth y rheoleiddiwr gwasanaethau.

- Mae canlyniad unrhyw adolygiad yn cael ei ddadansoddi a'i adolygu gan bobl sydd â'r wybodaeth, y sgiliau a'r cymhwysedd priodol i ddeall ei arwyddocâd ac i gymryd camau i sicrhau bod pethau'n gwella. Mae darparwyr gwasanaethau'n ceisio cyngor proffesiynol/arbenigol yn ôl yr angen ac yn brydlon i helpu i sicrhau gwelliannau.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n gallu dangos sut y maent:
  - wedi dadansoddi'r wybodaeth a gasglwyd ac ymateb iddi;
  - wedi defnyddio'r wybodaeth i wella pethau.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n monitro'r cynnydd o'i gymharu â chynlluniau i wella ansawdd a diogelwch gwasanaethau ac yn cymryd camau priodol ar unwaith oni lwyddir i sicrhau'r cynnydd disgwylidig.
- Mae'r systemau a'r prosesau'n cael eu hadolygu'n barhaus i sicrhau eu bod yn galluogi'r darparwr gwasanaeth i weld ymhle y mae neu y gallai rhywbeth amharu ar ansawdd a/neu ddiogelwch gwasanaethau ac i alluogi ymateb prydlon priodol.
- Fel rhan o'r broses adolygu ansawdd, mae darparwyr gwasanaethau:
  - yn annog adborth;
  - yn ceisio barn y bobl berthnasol a restrir yn rheoliad 4(2) yn rheolaidd am ansawdd y gofal a'r cymorth;
  - yn gallu dangos eu bod wedi gwneud hyn a rhoi dadansoddiad o'r adborth y maent wedi'i gael.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r dulliau a ddefnyddir i gysylltu â'r rhai a restrir yn rheoliad 4(2) ac i gael eu barn, yn briodol i'w hoed, lefel eu dealltwriaeth ac yn ystyried eu cyflwr penodol a/neu unrhyw amhariad o ran cyfathrebu. • Defnyddir gwybodaeth a gesglir drwy'r systemau ansawdd ac archwilio i ddatblygu'r adroddiad ansawdd gofal yn unol â rheoliad 71(4).
--	--

Rheoliad 5	Canllawiau
<p>Gofynion mewn perthynas â'r unigolyn cyfrifol</p> <p>5.— (1) Nid yw'r rheoliad hwn yn gymwys i ddarparwr gwasanaeth sy'n unigolyn.</p> <p>(2) Rhaid i ddarparwr gwasanaeth y mae'r rheoliad hwn yn gymwys iddo sicrhau bod y person sydd wedi ei ddynodi fel yr unigolyn cyfrifol—</p> <p>(a) yn cael cymorth i gyflawni ei ddyletswyddau'n effeithiol, a</p> <p>(b) yn ymgymryd â hyfforddiant priodol.</p> <p>(3) Os bydd gan y ddarparwr gwasanaeth reswm dros gredu nad yw'r unigolyn cyfrifol wedi cydymffurfio â gofyniad a osodir gan y rheoliadau yn Rhannau 13 i 17, rhaid i'r ddarparwr—</p> <p>(a) cymryd unrhyw gamau gweithredu sy'n angenrheidiol i sicrhau y cydymffurfir â'r gofyniad, a</p> <p>(b) hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau.</p> <p>(4) Yn ystod unrhyw adeg pan nad yw'r unigolyn cyfrifol yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau, rhaid i'r ddarparwr gwasanaeth sicrhau bod trefniadau yn eu lle ar gyfer—</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau systemau a phrosesau ar waith i gynnal trafodaethau ffurfiol a rheolaidd gyda'r unigolyn cyfrifol, ac i roi cymorth iddo. • Mae ddarparwyr gwasanaethau'n rhoi cymorth i'r unigolyn cyfrifol ddilyn hyfforddiant sy'n ei alluogi i gyflawni ei rôl yn effeithiol a chyflawni nodau'r gwasanaeth fel y maent yn y datganiad o ddiben ac yn unol â'r canllawiau ymarfer a argymhellir gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Mae hyfforddiant ar gyfer unigolion cyfrifol yn cynnwys y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ fframwaith deddfwriaethol a gofynion; ○ dyletswyddau penodol unigolyn cyfrifol; ○ perfformiad gwasanaeth a rheoli ansawdd; ○ siapio diwylliant gwasanaeth, ac ati. • Os yw'r unigolyn cyfrifol wedi methu â chyflawni ei rôl mae'r ddarparwr gwasanaeth yn hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau am unrhyw gamau a gymerwyd a, lle bo hynny'n berthnasol, yn ei gynghori ynghylch y trefniadau ar gyfer dynodi rhywun yn ei le.

<p>(a) rheoli'r gwasanaeth yn effeithiol,</p> <p>(b) goruchwylio'r gwasanaeth yn effeithiol,</p> <p>(c) cydymffurfedd y gwasanaeth â gofynion y rheoliadau yn Rhannau 2 i 12, a</p> <p>(d) monitro, adolygu a gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth.</p> <p>(5) Os nad yw'r unigolyn cyfrifol yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau a hynny am gyfnod o fwy nag 28 o ddiwrnodau, rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau, a</p> <p>(b) rhoi gwybod i'r rheoleiddiwr gwasanaethau am y trefniadau interim.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Os nad oes unigolyn cyfrifol neu os nad yw'r unigolyn cyfrifol yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau am ba bynnag reswm, er enghraifft am ei fod yn absennol o'i rôl oherwydd salwch, bydd y darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod y cyfrifoldeb dros orchwylio'r gwaith o reoli'r gwasanaeth, fel y nodir yn rhannau 13 i 17 o'r Rheoliadau, yn dal i gael ei fodloni o dan drefniadau amgen.
--	--

Rheoliad 6	Canllawiau
<p>Gofynion mewn perthynas â'r unigolyn cyfrifol pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn</p> <p>6.— (1) Mae'r rheoliad hwn yn gymwys pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn.</p> <p>(2) Os yw'r rheoliad hwn yn gymwys, rhaid i'r unigolyn ymgymryd â hyfforddiant priodol er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau'n briodol fel yr unigolyn cyfrifol.</p> <p>(3) Yn ystod unrhyw adeg pan fo'r unigolyn yn absennol, rhaid iddo sicrhau bod trefniadau yn eu lle ar gyfer—</p> <p>(a) rheoli'r gwasanaeth yn effeithiol,</p> <p>(b) goruchwylio'r gwasanaeth yn effeithiol,</p> <p>(c) cydymffurfedd y gwasanaeth â gofynion y rheoliadau yn Rhannau 2 i 12, a</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bydd yr unigolyn cyfrifol yn dilyn hyfforddiant sy'n ei alluogi i gyflawni ei rôl yn effeithiol a chyflawni nodau'r gwasanaeth fel y maent yn y datganiad o ddiben ac yn unol â'r canllawiau ymarfer a argymhellir gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Mae hyfforddiant yn cynnwys y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ fframwaith deddfwriaethol a gofynion; ○ dyletswyddau penodol unigolyn cyfrifol; ○ perfformiad gwasanaeth a rheoli ansawdd; ○ siapio diwylliant gwasanaeth, ac ati • Os nad yw'r unigolyn cyfrifol yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau am ba bynnag reswm, er enghraifft am ei fod yn absennol o'i rôl oherwydd salwch, mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau amgen yn cael eu sefydlu er mwyn sicrhau bod y gofynion yn rheoliad 6(3 yn cael eu bodloni.

<p>(d) monitro, adolygu a gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth.</p> <p>(4) Os nad yw'r unigolyn yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau fel unigolyn cyfrifol a hynny am gyfnod o fwy nag 28 o ddiwrnodau, rhaid iddo—</p> <p>(a) hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau, a</p> <p>(b) rhoi gwybod i'r rheoleiddiwr gwasanaethau am y trefniadau interim.</p>	
--	--

Rheoliad 7	Canllawiau
<p>Gofynion mewn perthynas â chynaliadwyedd ariannol y gwasanaeth</p> <p>7.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod y gwasanaeth yn gynaliadwy yn ariannol at ddiben cyflawni'r nodau a'r amcanion a nodir yn y datganiad o ddiben.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gynnal cyfrifon priodol a chyfredol ar gyfer y gwasanaeth.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth ddarparu copiâu o'r cyfrifon i'r rheoleiddiwr gwasanaethau o fewn 28 o ddiwrnodau i gael cais i wneud hynny.</p> <p>(4) Caiff y rheoleiddiwr gwasanaethau ei gwneud yn ofynnol i gyfrifon gael eu hardystio gan gyfrifydd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae systemau ar waith i sicrhau bod gwaith cynllunio ariannol, monitro'r gyllideb a rheolaeth ariannol yn cael ei wneud yn effeithiol. • Mae systemau ar waith i sicrhau sefydlogrwydd ariannol a diogelu'r defnyddiwr yn unol ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol a rheoliadau ariannol. • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau yr adnoddau ariannol sydd eu hangen i ddarparu ac i barhau i ddarparu'r gwasanaethau a ddisgrifir yn y datganiad o ddiben ac er mwyn bodloni gofynion y rheoliad. • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau yswiriant priodol a threfniadau digolledu priodol ar waith i warchod rhag rhwymedigaethau posibl yn sgil marwolaeth, anaf, neu achosion eraill, colled neu ddifrod i eiddo, a risgiau ariannol eraill.

	<ul style="list-style-type: none"> • Os nad oes cyfrifon archwiliedig ar gael, mae cyfrifon blynyddol yn cael eu cwblhau gan gyfrifydd cymwys at bwrpas rheoleiddio ac archwilio. • Mae'r cyfrifon yn dangos bod y gwasanaeth yn ariannol hyfyw ac yn debygol o fod â digon o arian i barhau i gyflawni'r gwaith o ddarparu ei wasanaethau fel y nodwyd yn ei ddatganiad o ddiben.
--	--

Rheoliad 8	Canllawiau
<p>Gofynion i ddarparu'r gwasanaeth yn unol â pholisïau a gweithdrefnau</p> <p>8.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod y polisïau a'r gweithdrefnau a ganlyn yn eu lle ar gyfer y gwasanaeth— Derbyniadau a chychwyn y gwasanaeth (gweler Rhan 3, rheoliad 10) Diogelu (gweler Rhan 7, rheoliad 24) Cefnogi unigolion i reoli eu harian (gweler Rhan 7, rheoliad 25) Defnyddio rheolaeth neu ataliaeth (gweler Rhan 7, rheoliad 26) Cefnogi a datblygu staff (gweler Rhan 8, rheoliad 32) Disgyblu staff (gweler Rhan 8, rheoliad 35) Rheoli heintiau (gweler Rhan 11, rheoliad 48) Meddyginiaeth (gweler Rhan 11, rheoliad 50) Cwynion (gweler Rhan 12, rheoliad 55) Chwythu'r chwiban gweler Rhan 12, rheoliad 56)</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi yn ei le ar atal bwlio, gweithdrefnau ar gyfer ymdrin â honiad o fwlio a</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau y polisïau a'r gweithdrefnau ar waith fel sy'n ofynnol gan y Rheoliadau, os yw hynny'n briodol ac yn berthnasol i'r gwasanaeth. • Mae'r polisïau a'r gweithdrefnau yn gymesur â'r gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben. • Mae'r polisïau a'r gweithdrefnau: <ul style="list-style-type: none"> ○ yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol; ○ yn cynnig arweiniad i staff a gwirfoddolwyr i sicrhau bod y gwasanaethau yn cael eu darparu yn unol â'r datganiad o ddiben; ○ yn gosod gofynion a fydd yn rhoi gwybod i unigolion a'u rhieni neu ofalwyr am sut darperir y gwasanaeth. • Mae'r polisïau, y gweithdrefnau a'r arferion yn cael eu hadolygu a'u diweddarau yng ngoleuni newidiadau mewn ymarfer a newidiadau mewn deddfwriaeth ac maent yn adlewyrchu argymhellion ynglŷn â'r arferion gorau sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

gweithdrefn sydd i'w dilyn pan yw unrhyw unigolyn yn absennol heb ganiatâd.

(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael unrhyw bolisïau a gweithdrefnau eraill yn eu lle sy'n rhesymol angenrheidiol i gefnogi nodau ac amcanion y gwasanaeth rheoleiddiedig a nodir yn y datganiad o ddiben.

(4) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod cynnwys y polisïau a'r gweithdrefnau y mae'n ofynnol iddynt fod yn eu lle yn rhinwedd paragraffau (1) i (3)—

(a) yn briodol i anghenion yr unigolion y darperir gofal a chymorth ar eu cyfer,

(b) yn gyson â'r datganiad o ddiben, ac

(c) yn cael eu cadw'n gyfredol.

(5) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r polisïau a'r gweithdrefnau hynny.

- Mae staff, unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth a'u rhieni neu eu gofalwyr yn cael y cyfle i fod yn rhan o ddatblygu polisïau a gweithdrefnau newydd a diwygio'r rhai presennol.
- Os gwneir newidiadau i'r datganiad o ddiben, mae'r polisïau a'r gweithdrefnau'n cael eu hadolygu a'u diweddarau i adlewyrchu'r newidiadau.
- Os gwneir newidiadau i bolisïau a gweithdrefnau sy'n effeithio'n uniongyrchol ar unigolion a/neu eu rheini neu eu gofalwyr, bydd y rhain yn cael eu cyfathrebu i unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr yn brydlon.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff a gwirfoddolwyr yn gallu cael gafael ar y polisïau a'r gweithdrefnau sy'n help iddynt sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion, a'u bod yn gwybod am y polisïau a'r gweithdrefnau hynny ac yn eu deall.
- Mae'r holl bolisïau a gweithdrefnau ar gael, ar gais, i'r unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, i'w rhieni neu eu gofalwyr a, lle bo hynny'n briodol, i'r awdurdodau perthnasol sy'n lleoli.
- Mae'r polisïau a'r gweithdrefnau mewn fformat hygyrch i'r unigolyn a'i riant neu ei ofalwr.
- Lle bo angen, caiff unigolion a'u rhieni neu ofalwyr eu gymorth i ddeall y polisïau a'r gweithdrefnau a'r hyn y mae'n ei olygu iddynt hwy.
- Mae systemau ar gyfer monitro a gwella'n cynnwys y rheini sy'n sicrhau bod y gwasanaethau'n cael eu cynnal yn effeithiol yn unol â'r polisïau a'r gweithdrefnau.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r polisi a'r gweithdrefnau mewn perthynas â rheoliad 8(2) yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ rolau a chyfrifoldebau unigol staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth o ran adnabod, derbyn a rhoi gwybod am honiadau o fwlio. ○ rolau a chyfrifoldebau unigol staff a phobl eraill sy'n gweithio i'r gwasanaeth o ran rhoi gwybod pan fydd plentyn yn absennol heb ganiatâd. ○ cyfarwyddiadau i'r staff ar y camau i'w cymryd mewn achosion o'r fath, a'r mecanweithiau ar gyfer eu cyfeirio at y partneriaid a'r asiantaethau perthnasol.
--	---

Rheoliad 9	Canllawiau
<p>Y ddyletswydd gonestrwydd</p> <p>9.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth weithredu mewn ffordd agored a thryloyw—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) ag unigolion sy'n cael gofal a chymorth, (b) ag unrhyw riant neu ofalwr i'r unigolion hynny, ac (c) ag unrhyw awdurdod lleoli. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau bolisiâu a gweithdrefnau ar waith sy'n hybu diwylliant o fod yn agored ac yn dryloyw, ac maent yn sicrhau bod y staff a'r gwirfoddolwyr i gyd yn ymwybodol ohonynt ac yn eu dilyn. Mae'r polisiâu a'r gweithdrefnau hyn yn dilyn ac yn ystyried canllawiau Gofal Cymdeithasol Cymru ar ddyletswydd gonestrwydd proffesiynol ar gyfer gweithwyr proffesiynol ym maes gofal cymdeithasol sydd wedi'u cofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru. • Mae darparwyr gwasanaethau'n hybu diwylliant o onestrwydd sy'n cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ bod yn agored ac yn onest wrth ymwneud ag unigolion a'u rhieni neu ofalwyr pan fydd pethau'n mynd o chwith; ○ rhoi gwybodaeth am yr hyn sydd wedi digwydd a chanlyniad unrhyw ymchwiliadau sydd wedi'u cynnal; ○ cynnig ymddiheuriad am yr hyn sydd wedi digwydd, os yw'n briodol gwneud hynny.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n cymryd camau i atal bwlio, erlyn a/neu aflonyddu ac yn mynd i'r afael â'r rhain yn briodol, o ran y ddyletswydd gonestrwydd, ac i ymchwilio i unrhyw ddigwyddiad lle mae'n bosibl bod aelod o'r bwrdd, llywodraethwr ysgol, unigolyn cyfrifol neu aelod o'r staff wedi rhwystro rhywun arall rhag cyflawni ei ddyletswydd gonestrwydd. • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau system ar waith i sylwi ar achos posibl o dorri'r ddyletswydd gonestrwydd gan staff sydd wedi'u cofrestru'n broffesiynol, ac i ymdrin â hynny. Gall hyn gynnwys rhwystro rhywun arall rhag cyflawni ei ddyletswydd gonestrwydd. Mae camau i fynd i'r afael â thorri amodau o'r fath yn cynnwys, lle bo hynny'n briodol, cyfeirio rhywun at y rheoleiddiwr proffesiynol neu at gorff perthnasol arall.
--	---

1.2 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran y camau sydd i'w cymryd cyn cytuno i ddarparu gofal a chymorth (Rhan 3)

Bwriad gofynion Rhan 3 o'r Rheoliadau yw rhoi sicrwydd i unigolion a'u rhieni neu eu gofalmwyr bod darparwr gwasanaeth wedi ystyried ystod eang o wybodaeth cyn cynnig gofal a chymorth i gadarnhau bod y gwasanaeth yn gallu bodloni anghenion yr unigolyn ac yn gallu rhoi cymorth iddo gyflawni ei ganlyniadau personol. Mae hyn yn cynnwys dymuniadau'r unigolyn a'r hyn sydd orau ganddo, ac ymgynghori â'r bobl a'r gweithwyr proffesiynol perthnasol.

Rheoliad 10	Canllawiau
<p>Addasrwydd y gwasanaeth</p> <p>10.— (1) Ni chaiff y darparwr gwasanaeth ddarparu gofal a chymorth ar gyfer unigolyn oni bai bod y darparwr gwasanaeth wedi penderfynu bod y gwasanaeth yn addas i ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn ac i gefnogi'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi a gweithdrefnau yn eu lle ar dderbyniadau a chychwyn y gwasanaeth.</p> <p>(3) Rhaid i'r penderfyniad o dan baragraff (1) ystyried—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) cynllun gofal a chymorth yr unigolyn, (b) os nad oes cynllun gofal a chymorth, asesiad y darparwr gwasanaeth o dan baragraff (4), (c) unrhyw asesiadau iechyd neu addysg neu unrhyw asesiadau perthnasol eraill, (d) safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r unigolyn, (e) unrhyw risgiau i lesiant yr unigolyn, (f) unrhyw risgiau i lesiant unigolion eraill y darperir gofal a chymorth iddynt, 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan y darparwyr gwasanaethau bolisi a gweithdrefn ynglŷn â derbyniadau a chychwyn y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ y trefniadau ar gyfer cadarnhau bod y gwasanaeth yn gallu rhoi cymorth i'r unigolion gyflawni eu canlyniadau personol neu beidio; ○ y bobl yr ymgynghorir â hwy fel rhan o'r broses; ○ yr wybodaeth i'w hystyried; ○ y prosesau asesu (gan gynnwys ar gyfer derbyn achosion brys) a phwy fydd yn cynnal yr asesiad; ○ o dan ba amgylchiadau na fydd gwasanaeth yn cael ei ddarparu; ○ cyfleoedd i ymweld â'r gwasanaeth; ○ y trefniadau ar gyfer cychwyn y gwasanaeth. • Mae crynodeb o'r weithdrefn dderbyn wedi'i gynnwys yn y datganiad o ddiben ac yn y canllaw ysgrifenedig i'r gwasanaeth gan y darparwr. • Cyn cytuno i ddarparu gwasanaeth, mae'r darparwr gwasanaeth yn gwneud penderfyniad ar sail gwybodaeth ynglŷn ag a yw'n gallu diwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn. Wrth benderfynu fel hyn, mae:

<p>(g) unrhyw addasiadau rhesymol y gallai'r darparwr gwasanaeth eu gwneud i alluogi i anghenion gofal a chymorth yr unigolyn gael eu diwallu, a</p> <p>(h) polisi a gweithdrefnau'r darparwr gwasanaeth ar dderbyniadau a chychwyn y gwasanaeth.</p> <p>(4) Mewn achos pan na fo gan yr unigolyn gynllun gofal a chymorth, rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) asesu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn, a</p> <p>(b) nodi ei ganlyniadau personol.</p> <p>(5) Rhaid i'r asesiad sy'n ofynnol gan baragraff (4) gael ei gynnal gan berson sydd—</p> <p>(a) â'r sgiliau, yr wybodaeth a'r cymhwysedd i gynnal yr asesiad, a</p> <p>(b) wedi cael hyfforddiant i gynnal asesiadau.</p> <p>(6) Wrth wneud y penderfyniad ym mharagraff (1), rhaid i'r darparwr gwasanaeth gynnwys yr unigolyn, unrhyw awdurdod lleoli a rhiant neu ofalwr yr unigolyn. Ond nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gynnwys rhiant neu ofalwr—</p> <p>(a) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r rhiant neu'r gofalwr gael ei gynnwys, neu</p> <p>(b) pe byddai cynnwys y rhiant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Yn ystyried y gofynion sydd wedi'u nodi yn rheoliad 10(3); ○ yn ymgynghori â'r unigolyn, yr awdurdod lleoli a/neu eu rhiant neu eu gofalwr i benderfynu beth sy'n bwysig iddynt hwy; ○ yn cael copïau o unrhyw gynllun gofal a chymorth presennol, gofal integredig ac asesiadau amlasiantaeth, ac yn ystyried y rhain; ○ ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal, yn cael copi o'i gynllun gofal a chymorth Rhan 5 ac yn ei ystyried, ac yn gweithio gyda'r awdurdod sy'n lleoli wrth gynllunio i leoli'r plentyn; ○ ar gyfer unigolyn ifanc sy'n derbyn gofal sy'n 16 oed a hŷn, yn cael copi o'i gynllun llwybr ac yn ei ystyried; ○ yn ystyried unrhyw risgiau i'r unigolyn neu i bobl eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac i staff; ○ yn cael gwybodaeth am anghenion arbenigol yr unigolyn a'i ofynion er mwyn cadarnhau bod modd diwallu'r rhain yn unol â'r datganiad o ddiben. <ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gwybodaeth a chymorth perthnasol ar gael i unigolion ddeall y dewisiadau sydd ar gael iddynt (gan gynnwys darpariaeth gan ddarparwyr gwahanol, lle bo hynny'n briodol), mewn fformat sy'n hygyrch ar gyfer eu hoedran a lefel eu dealltwriaeth. • Mae'r wybodaeth a geir yn ddigonol i alluogi cyfnod pontio hwylus wrth i'r unigolyn gael y gwasanaeth. • Os nad oes gan yr unigolyn y galluedd meddyliol i wneud penderfyniadau penodol am eu gofal a'u cymorth ac os nad oes rhiant, gofalwr neu gynrychiolydd cyfreithlon wedi'i benodi, penderfynir beth sydd er eu budd pennaf a gweithredir ar sail hynny yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005.
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau yr ystyrir cydnawsedd, yr effaith bosibl ar yr unigolyn a'r gwasanaeth a ddarperir i bobl eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth. • Mae pobl sy'n gwneud y penderfyniadau hyn ar ran y darparwr gwasanaeth yn gymwys i gynnal asesiadau ac mae ganddynt ddigon o gyfrifoldeb ac awdurdod yn y sefydliad i allu penderfynu a all y gwasanaeth ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn. • Yn ogystal ag ymgynghori â'r unigolyn a/neu ei riant neu ei ofalwr, mae ymgynghori ehangach yn digwydd â phartneriaid perthnasol eraill. Mae hyn yn hanfodol os bydd y cyfrifoldeb am ofalu'n cael ei rannu. • Os nad oes gan unigolyn asesiadau a chynlluniau gofal a chymorth eisoes, cynhelir asesiad cyn cytuno i ddarparu gwasanaeth. Mae'r asesiad hwn yn cynnwys anghenion iechyd, gofal personol a chymorth, unrhyw gymorth arbenigol y bydd ei angen, anghenion cyfathrebu, emosiynol, addysgol, cymdeithasol, diwylliannol, crefydd ac ysbrydol, ac mae'n sefydlu beth yw eu canlyniadau personol a'u dyheadau. • Os lleolir yr unigolyn mewn argyfwng, gwneir pob ymdrech i sicrhau asesiadau perthnasol cyn ei leoli a sicrhau bod modd i'r gwasanaeth ddiwallu ei anghenion. • Os darperir arosiadau byr, caiff cynlluniau gofal a chymorth wedi'u diweddarau eu hadolygu a chaiff cynlluniau personol eu diwygio i adlewyrchu unrhyw newidiadau cyn derbyn yr unigolyn bob tro, er mwyn sicrhau bod y darparwr gwasanaeth yn gallu diwallu ei anghenion o hyd.
--	---

1.3 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran y camau sydd i'w cymryd wrth gychwyn darparu gofal a chymorth (Rhan 4)

Bwriad Rhan 4 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod modd i unigolion deimlo'n hyderus bod gan ddarparwyr gwasanaethau gynllun cywir wedi'i ddiweddarau (a elwir yn gynllun personol) sy'n dweud sut darperir y gofal.

Bydd y darparwr yn datblygu cynllun personol cychwynnol cyn i'r gwasanaeth ddechrau gan ddefnyddio gwybodaeth sydd ar gael eisoes, asesiadau ac unrhyw gynlluniau gofal a chymorth sydd ar waith. Wedyn, datblygir y cynllun personol eto yn ystod wythnos gyntaf defnyddio'r gwasanaeth drwy gynnal asesiad llawn gan y darparwr (asesiad darparwr) gyda'r unigolyn a'i riant neu ei ofalwr. Bydd asesiad y darparwr yn ystyried dymuniadau personol, dyheadau ac anghenion gofal a chymorth yr unigolyn. Defnyddir yr wybodaeth a geir yn sgil hyn i ddatblygu rhagor ar y cynllun personol.

Bydd y cynllun personol:

- yn darparu gwybodaeth ar gyfer unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr ynglŷn â'r gofal a'r cymorth y cytunwyd arno a sut darperir hyn;
- yn darparu arweiniad clir ac adeiladol i'r staff am yr unigolyn, ei anghenion gofal a chymorth a'r canlyniadau y byddai'n hoffi eu cyflawni;
- yn darparu'r sail ar gyfer adolygu parhaus;
- yn galluogi unigolion, eu rhieni neu eu gofalwyr, a'r staff, i fesur cynnydd a gweld a yw'r canlyniadau personol yn cael eu cyflawni.

Rheoliad 11	Canllawiau
<p>Cynllun personol</p> <p>11.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth lunio cynllun ar gyfer yr unigolyn sy'n nodi—</p> <p>(a) sut y bydd anghenion gofal a chymorth yr unigolyn yn cael eu diwallu o ddydd i ddydd,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pan benderfynir y gall y gwasanaeth ddiwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn, mae cynllun personol cychwynnol yn cael ei ddatblygu ar y cyd â'r unigolyn, yr awdurdod lleoli (os yw hynny'n berthnasol) ac unrhyw riant neu ofalwr (os yw hynny'n briodol) cyn i'r unigolyn ddechrau cael gofal a chymorth. • Mewn achos o argyfwng, mae'r cynllun personol cychwynnol ar waith o fewn 24 awr i gychwyn y gwasanaeth.

<p>(b) sut y bydd yr unigolyn yn cael cymorth i gyflawni ei ganlyniadau personol,</p> <p>(c) y camau a fydd yn cael eu cymryd i liniaru unrhyw risgiau a nodir i lesiant yr unigolyn, a</p> <p>(d) y camau a fydd yn cael eu cymryd i gefnogi cymryd risgiau cadarnhaol ac annibyniaeth, pan benderfynwyd bod hyn yn briodol.</p> <p>(2) Cyfeirir yn y Rheoliadau hyn at y cynllun y mae'n ofynnol iddo gael ei lunio o dan baragraff (1) fel cynllun personol.</p> <p>(3) Rhaid i'r cynllun personol gael ei lunio cyn cychwyn darparu gofal a chymorth i'r unigolyn, oni bai bod paragraff (4) yn gymwys.</p> <p>(4) Mae'r paragraff hwn yn gymwys mewn achos pan fo ar yr unigolyn angen brys am ofal a chymorth ac nad oes amser wedi bod i lunio cynllun personol cyn cychwyn darparu gofal a chymorth i'r unigolyn.</p> <p>(5) Os yw paragraff (4) yn gymwys, rhaid i'r cynllun personol gael ei lunio o fewn 24 awr i gychwyn darparu gofal a chymorth i'r unigolyn.</p> <p>(6) Wrth lunio cynllun personol, rhaid i'r darparwr gwasanaeth gynnwys yr unigolyn, unrhyw awdurdod lleoli a rhiant neu ofalwr yr unigolyn. Ond nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gynnwys rhiant neu ofalwr—</p> <p>(a) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r rhiant neu'r gofalwr gael ei gynnwys, neu</p> <p>(b) pe byddai cynnwys y rhiant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p> <p>(7) Wrth lunio'r cynllun personol, rhaid i'r darparwr gwasanaeth ystyried—</p> <p>(a) cynllun gofal a chymorth yr unigolyn,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cynllun personol cychwynol yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn ystod 7 niwrnod cyntaf defnyddio'r gwasanaeth yn unol â chanlyniad asesiad y darparwr (rheoliad 14). • Bydd y cynllun personol yn nodi: <ul style="list-style-type: none"> ○ y camau sy'n ofynnol er mwyn diwallu anghenion lles, gofal a chymorth yr unigolyn o ddydd i ddydd. Mae hyn yn cynnwys manylion yr anghenion o ran gofal (gan gynnwys hunanfeddyginiaeth), yr hyn fyddai orau gan yr unigolyn a'r trefniadau ar gyfer darparu hyn; ○ sut y bydd yr unigolyn yn cael cymorth i gyflawni ei ganlyniadau personol; ○ sut cefnogir dymuniadau, dyheadau a chredoau crefyddol yr unigolyn; ○ camau i sylwi ar y peryglon i lesiant unigolyn a sut y rheolir hyn; ○ camau i gefnogi mentro cadarnhaol; ○ camau i gynnal, ailalluogi a/neu sicrhau annibyniaeth. • Pan fo cynllun personol yn cael ei adolygu, caiff ei gyd-lunio â'r unigolyn sy'n cael y gofal a'r cymorth, yr awdurdod sy'n lleoli (os yw'n berthnasol) ac unrhyw riant neu ofalwr. • Mae copi o'r cynllun personol yn cael ei ddarparu i'r unigolyn sy'n cael y gwasanaeth, a hynny mewn iaith a fformat sy'n briodol i'w anghenion, ei oedran a lefel ei ddealltwriaeth. Os oes rheswm dros beidio â gwneud hyn, dylid cofnodi hynny. • Mae'r cynllun personol ar gael yn hwylus ac mewn fformat clir i roi gwybod i'r staff sut dylent ddarparu gofal a chymorth o ddydd i ddydd i ddiwallu anghenion unigolion a rhoi cymorth iddynt gyflawni eu canlyniadau personol.
--	--

<p>(b) os nad oes cynllun gofal a chymorth, asesiad y darparwr gwasanaeth o dan reoliad 14(4),</p> <p>(c) unrhyw asesiadau iechyd neu addysg neu unrhyw asesiadau perthnasol eraill,</p> <p>(d) safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r unigolyn,</p> <p>(e) unrhyw risgiau i lesiant yr unigolyn, ac</p> <p>(f) unrhyw risgiau i lesiant unigolion eraill y darperir gofal a chymorth iddynt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cynllun personol yn ystyried unrhyw gynllun gofal a chymorth a gaiff ei baratoi gan awdurdod lleol i'r unigolyn o dan adran 54 o Ddeddf 2014. • Mae'r cynllun personol yn ystyried unrhyw asesiadau iechyd, addysg neu asesiadau perthnasol eraill a/neu gynlluniau fel cynllun cymorth ymddygiad cadarnhaol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. • Wrth lunio cynllun personol ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal, mae'r darparwr gwasanaeth yn gweithio gyda'r awdurdod sy'n lleoli i sicrhau bod y cynllun yn ystyried cynllun gofal a chymorth Rhan 5 y plentyn (gan gynnwys y cynllun iechyd, cynllun addysg personol a'r cynllun lleoli ar gyfer y plentyn). • Ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal sy'n 16 oed neu'n hŷn, mae'r darparwr yn ystyried cynllun llwybr yr unigolyn ifanc.
---	---

Rheoliad 12	Canllawiau
<p>Adolygu cynllun personol</p> <p>12.— (1) Rhaid i'r cynllun personol gael ei adolygu fel sy'n ofynnol, a phan fo'n ofynnol, ond o leiaf bob tri mis.</p> <p>(2) Yn achos plentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol, rhaid sicrhau bod unrhyw adolygiad o'r cynllun personol yn cyd-fynd â'r adolygiadau y mae'n ofynnol iddynt gael eu cynnal gan yr awdurdod lleol o dan Reoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015(2).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cynllun personol yn cael ei adolygu'n barhaus ac yn cael ei ddiwygio a'i ddatblygu i adlewyrchu'r newidiadau yn anghenion gofal a chymorth yr unigolyn a'i ganlyniadau personol. • Mae'r cynllun yn cael ei adolygu bob tri mis neu cyn hynny, os yw anghenion yr unigolyn yn newid, ac yn unol ag unrhyw adolygiadau a gynhelir gan yr awdurdod sy'n lleoli. • Yn achos plentyn sy'n derbyn gofal, mae'r darparwr yn sicrhau bod yr adolygiadau tri mis yn cyd-fynd, lle bo'n briodol, ag

<p>(3) Rhaid i adolygiadau o gynllun personol gynnwys adolygiad o'r graddau y mae'r unigolyn wedi gallu cyflawni ei ganlyniadau personol.</p> <p>(4) Wrth gynnal adolygiad o dan y rheoliad hwn, rhaid i'r darparwr gwasanaeth gynnwys yr unigolyn, unrhyw awdurdod lleoli a riant neu ofalwr yr unigolyn. Ond nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gynnwys riant neu ofalwr yr unigolyn—</p> <p>(a) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r riant neu'r gofalwr gael ei gynnwys, neu</p> <p>(b) pe byddai cynnwys y riant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p> <p>(5) Ar ôl cwblhau unrhyw adolygiad sy'n ofynnol gan y rheoliad hwn, rhaid i'r darparwr gwasanaeth ystyried a ddylai'r cynllun personol gael ei ddiwygio a diwygio'r cynllun yn ôl yr angen.</p>	<p>adolygiad 'plant sy'n derbyn gofal' a gynhelir ar gyfer y plentyn gan yr awdurdod sy'n ei leoli. Cynhelir adolygiad o'r cynllun personol ar ôl pob adolygiad plant sy'n derbyn gofal.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae adolygiadau'n cael eu cynnal gyda'r unigolyn a, lle bo hynny'n briodol, gyda'i riant neu ei ofalwr. • Yn ystod adolygiadau, ystyrir yr wybodaeth a gofnodir bob dydd sy'n ymwneud â sut y mae'r unigolyn yn cyflawni ei ganlyniadau personol. • Lle bo hynny'n berthnasol, mae adolygiadau'n ystyried y cofnodion cyfredol diweddaraf ynglŷn â rheolaeth neu ataliaeth mewn perthynas â'r unigolyn.
---	--

Rheoliad 13	Canllawiau
<p>Cofnodion o gynlluniau personol</p> <p>13.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) cadw cofnod—</p> <p>(i) o'r cynllun personol ac unrhyw gynllun diwygiedig, a</p> <p>(ii) o ganlyniad unrhyw adolygiad, a</p> <p>(b) rhoi copi o'r cynllun personol ac unrhyw gynllun diwygiedig—</p> <p>(i) i'r unigolyn,</p> <p>(ii) i riant neu ofalwr yr unigolyn, oni bai nad yw hyn yn briodol neu y byddai'n anghyson â llesiant yr unigolyn, a</p> <p>(iii) i unrhyw awdurdod lleoli.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Darperir copi o'r cynllun personol mewn fformat ac mewn iaith sy'n briodol ar gyfer anghenion yr unigolyn. • Mae unigolion, yr awdurdod sy'n lleoli ac unrhyw rieni neu ofalwyr yn cael gwybod sut y gallant gael gafael ar y cynllun personol.

Rheoliad 14	Canllawiau
<p>Asesiad darparwr</p> <p>14.— (1) O fewn 7 niwrnod i gychwyn darparu gofal a chymorth ar gyfer unigolyn, rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) asesu sut y gellir diwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn orau,</p> <p>(b) asesu sut y gall yr unigolyn gael ei gefnogi orau i gyflawni ei ganlyniadau personol,</p> <p>(c) canfod safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r unigolyn,</p> <p>(d) asesu unrhyw risgiau i lesiant yr unigolyn, ac</p> <p>(e) asesu unrhyw risgiau i lesiant unigolion eraill y darperir gofal a chymorth iddynt.</p> <p>(2) Cyfeirir yn y Rheoliadau hyn at yr asesiad o dan baragraff (1) fel asesiad darparwr.</p> <p>(3) Rhaid i asesiad darparwr gael ei gynnal gan berson sydd—</p> <p>(a) â'r sgiliau, yr wybodaeth a'r cymhwysedd i gynnal yr asesiad, a</p> <p>(b) wedi cael hyfforddiant i gynnal asesiadau.</p> <p>(4) Rhaid i asesiad darparwr ystyried—</p> <p>(a) cynllun gofal a chymorth yr unigolyn, os oes un ar gael,</p> <p>(b) asesiad y darparwr gwasanaeth o dan reoliad 10(4), os yw'n gymwys,</p> <p>(c) unrhyw asesiadau iechyd neu addysg neu unrhyw asesiadau perthnasol eraill,</p> <p>(d) safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r unigolyn,</p> <p>(e) unrhyw risgiau i lesiant yr unigolyn, ac</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae asesiad darparwr yn adeiladu ar yr wybodaeth sy'n sail i benderfyniad i ddarparu gwasanaeth ar gyfer yr unigolyn, gan gynnwys unrhyw gynllun gofal a chymorth sy'n bodoli eisoes. Mae'r asesiad yn gymesur â natur y lleoliad ac amgylchiadau penodol yr unigolyn. • Mae asesiad y darparwr yn nodi: <ul style="list-style-type: none"> ○ canlyniadau personol yr unigolyn; ○ y gofal a chymorth sydd eu hangen i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol; ○ yr hyn sydd orau gan yr unigolyn (gan ystyried unrhyw gredoau crefyddol neu athronyddol, neu gefndir diwylliannol, o ran sut y gellir cyflawni'r rhain; ○ unrhyw risgiau i lesiant yr unigolyn neu'r risgiau i lesiant eraill a sut y mae mynd ati i'w lliniaru; ○ meysydd lle mae angen asesiad arbenigol neu asesiad mwy manwl. • Mae'r asesiad yn cael ei gydgyhyrchu â'r unigolyn sy'n bwriadu defnyddio'r gwasanaeth neu'n defnyddio'r gwasanaeth ar hyn o bryd a/neu ei riant neu ei ofalwr. • Mae canlyniad asesiad y darparwr yn sail i ddatblygu'r cynllun personol yn 7 niwrnod cyntaf yr unigolyn wrth iddo gychwyn defnyddio'r gwasanaeth. • Mae'r sawl sy'n cynnal asesiad y darparwr ar ran y darparwr gwasanaeth: <ul style="list-style-type: none"> ○ yn fedrus ac yn brofiadol wrth gynnal asesiadau; ○ yn meddu ar brofiad o ddarparu gofal i'r unigolion y mae'n eu hasesu a bydd wedi'i hyfforddi i wneud hynny.

<p>(f) polisi a gweithdrefnau'r darparwr gwasanaeth ar dderbyniadau a chychwyn y gwasanaeth.</p> <p>(5) Wrth gynnal neu ddiwygio asesiad darparwr, rhaid i'r darparwr gwasanaeth gynnwys yr unigolyn, unrhyw awdurdod lleoli a rhiant neu ofalwr yr unigolyn. Ond nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gynnwys rhiant neu ofalwr yr unigolyn—</p> <p>(a) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r rhiant neu'r gofalwr gael ei gynnwys, neu</p> <p>(b) pe byddai cynnwys y rhiant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p> <p>(6) Rhaid i asesiad darparwr gael ei gadw o dan adolygiad a'i ddiwygio fel y bo angen.</p> <p>(7) Ar ôl cwblhau asesiad y darparwr ac unrhyw asesiad diwygiedig, rhaid i'r cynllun personol gael ei adolygu a'i ddiwygio fel y bo angen.</p> <p>(8) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gadw cofnod o asesiad darparwr a rhoi copi o'r asesiad i'r unigolyn ac i riant neu ofalwr yr unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Os oes gan unigolion anghenion cymhleth ac arbenigol, mae'r sawl sy'n cynnal yr asesiad wedi cael hyfforddiant sy'n berthnasol i'r anghenion hynny neu mae'n gofyn am gyngor ac arweiniad arbenigwr perthnasol. • Os oes gan unigolion anghenion nyrsio, mae'r asesiad yn cael ei wneud gan nyrs gofrestrdig sydd â'r sgiliau perthnasol. • Os yw unigolion yn cael cymorth gan ystod o ddarparwyr gwasanaethau, mae cydweithio'n digwydd i sicrhau bod pob partner yn glir am eu cyfrifoldebau yng nghyswllt yr unigolyn hwnnw at ddibenion yr asesiad a'r adolygiad o'u hanghenion. • Mae'r offer asesu yn adlewyrchu deddfwriaeth a chanllawiau arferion da cyfredol. • Mae asesiadau'n cael eu hadolygu a'u diwygio pan fydd newid o bwys yn anghenion unigolyn neu pan na fydd y cynllun personol yn helpu'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol. • Mae'r cynllun personol yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn ôl yr angen yn dilyn unrhyw asesiad gan y darparwr.
--	--

1.4 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran yr wybodaeth sydd i'w darparu i unigolion wrth gychwyn darparu gofal a chymorth (Rhan 5)

Bwriad Rhan 5 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod unigolion yn cael gwybodaeth am y gwasanaeth i'w galluogi:

- i ddeall diwylliant ac ethos y gwasanaeth yn glir;
- i wybod pa wasanaethau y gallant ddisgwyl eu cael;
- dealltwriaeth o'r modd y darperir y gwasanaethau;
- telerau ac amodau'r gwasanaeth.

Dylai hyn alluogi unigolion, yr awdurdodau sy'n eu lleoli, ac unrhyw rieni neu ofalwyr i ddeall yn dda sut y mae'r gwasanaeth yn gweithio o ran darparu gofal a chymorth. Bydd y canllawiau ysgrifenedig hefyd yn cynnwys yr wybodaeth sydd ei hangen arnynt ynglŷn â sut i godi pryderon a chwyno wrth ddarparwyr gwasanaethau os na fyddant yn fodlon â'r gwasanaeth ac maent yn dweud sut y mae uwchgyfeirio'r pryderon hyn os na fyddant yn fodlon â'r ymateb.

Rheoliad 15	Canllawiau
<p>Gwybodaeth am y gwasanaeth</p> <p>15.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth lunio canllaw ysgrifenedig ar y gwasanaeth.</p> <p>(2) Rhaid i'r canllaw—</p> <p>(a) cael ei ddyddio, ei adolygu o leiaf bob blwyddyn a'i ddiweddar fel y bo angen;</p> <p>(b) bod mewn iaith, arddull, cyflwyniad a fformat priodol, gan roi sylw i'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth,</p> <p>(c) cael ei roi i bob unigolyn sy'n cael gofal a chymorth, ac i'w rieni a'i ofalwyr,</p> <p>(d) cael ei roi i unrhyw awdurdod lleoli, ac</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae canllaw ysgrifenedig ar gael i unigolion, yr awdurdod sy'n lleoli ac unrhyw rieni neu ofalwyr, sy'n rhoi gwybodaeth am y gwasanaeth. • Mae'r canllaw mewn iaith syml ac mewn fformat sy'n adlewyrchu anghenion, oedran a lefel ddealltwriaeth y sawl y bwriedir y gwasanaeth ar ei gyfer. Mae'r canllaw ar gael mewn fformatau a thrwy gyfryngau sydd ar gael yn hwylus ac yn briodol i'r gynulleidfa. Er enghraifft, iaith briodol ac iaith o ddewis yr unigolyn, print mawr, cymhorthion sain, cyfrifiadurol, neu weledol. Os oes gofyn, defnyddir y dull cyfathrebu a ffeirir gan yr unigolion i'w esbonio.

<p>(e) cael ei roi ar gael i eraill ar gais, oni bai nad yw hyn yn briodol neu y byddai'n anghyson â llesiant unigolyn.</p> <p>(3) Rhaid i'r canllaw gynnwys yr wybodaeth a ganlyn—</p> <p>(a) gwybodaeth am sut i godi pryder neu wneud cwyn;</p> <p>(b) gwybodaeth am argaeledd gwasanaethau eirioli.</p> <p>(4) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod pob unigolyn, a rhieni a gofalwyr unigolion, yn cael unrhyw gymorth sy'n angenrheidiol i'w galluogi i ddeall yr wybodaeth a gynhwysir yn y canllaw.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Os oes gofyn, rhoddir cymorth i unigolion a'i rhieni neu eu gofalwyr i ddeall cynnwys y canllaw a'r hyn mae'n ei olygu iddynt hwy. • Mae'r canllaw yn rhestru'r meysydd sy'n ofynnol o dan reoliad 15(3) ac mae hefyd yn cynnwys y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ trefniadau ar gyfer croesawu a chefnogi unigolion; ○ ethos, diwylliant a blaenoriaethau'r gwasanaeth a reoleiddir, gan gynnwys crynodeb o'r datganiad o ddiben; ○ sut i gael gafael ar yr adroddiad arolygu diweddaraf a luniwyd gan y rheoleiddiwr gwasanaethau; ○ sut i gael gafael ar y datganiad blynyddol diweddaraf ar gyfer y gwasanaeth; ○ y staff allweddol a fydd yn rhoi cymorth i'r unigolyn; ○ sut i gysylltu â'r unigolyn cyfrifol; ○ y cyfleoedd a'r mecanweithiau ar gyfer cynnwys teuluoedd, gofalwyr a'r gymuned; ○ y weithdrefn gwyno a sut y mae gwneud cwyn; ○ manylion cyswllt a rôl yr awdurdod gwasanaethau cymdeithasol lleol, y rheoleiddiwr gwasanaethau, Corff Llais y Dinesydd (Llais) a Chomisiynydd Plant Cymru (fel y bo'n briodol); ○ mynediad, a help i gael mynediad at, wasanaethau eirioli perthnasol ac asiantaethau neu wasanaethau eraill, megis gwasanaethau gofal iechyd sylfaenol (meddyg teulu; deintydd; optometrydd, fferyllydd, ciropodydd, ymweliadau â'r ysbyty); ○ mynediad, a help i gael mynediad at, ddyfeisiau cyfathrebu digidol perthnasol a/neu dechnoleg gynorthwyol ○ trefniadau ar gyfer mynegi barn a chymryd rhan yn y ffordd y caiff y gwasanaeth ei gynnal;
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> ○ ffioedd – ystod y ffioedd, unrhyw ffioedd neu gostau ychwanegol sy'n daladwy gan yr unigolyn, dull talu, hysbysu ynghylch cynnydd; ○ telerau ac amodau, gan gynnwys o dan ba amgylchiadau y gellid rhoi'r gorau i ddarparu'r gwasanaeth a chyfnodau rhybudd; ○ sut y gall unigolion gael gafael ar eu cofnodion eu hunain. ○ polisi ar ddarparu ar gyfer dymuniadau personol unigolion, e.e. anifeiliaid anwes, dodrefn ac ati; ○ a fydd y canlynol ar gael, a pha gymorth fydd ar gael i'w defnyddio – ffôn, Wi-fi, rhyngwyd ac ati; ○ gweithgareddau, gan gynnwys cymorth i fanteisio ar wasanaethau a gweithgareddau yn y gymuned; ○ cyfleusterau sydd ar gael fel rhan o'r gwasanaeth; ○ gwybodaeth am iechyd a diogelwch gan gynnwys gweithdrefnau gwagio adeilad a diogelwch tân.
--	--

Rheoliad 16	Canllawiau
<p>Cytundeb gwasanaeth</p> <p>16.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth lunio a rhoi i'r unigolyn gytundeb ysgrifenedig sy'n nodi—</p> <p>(a) y gofal a'r cymorth sydd i'w darparu i'r unigolyn, a</p> <p>(b) unrhyw wasanaethau eraill sydd i'w darparu i'r unigolyn.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth ddarparu copi o'r cytundeb—</p> <p>(a) i riant neu ofalwr yr unigolyn, a</p> <p>(b) i unrhyw awdurdod lleoli.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth (a'u rhieni neu ofalwyr) yn cael copi o'r cytundeb sy'n manylu ar y gwasanaeth sydd i'w ddarparu a, lle bo hynny'n berthnasol: <ul style="list-style-type: none"> ○ gwybodaeth am unrhyw gostau y mae'r unigolyn yn gyfrifol amdanynt a'r hyn y maent yn ei gwmpasu; ○ gwybodaeth am unrhyw gostau sy'n daladwy gan yr awdurdod lleol a'r hyn y maent yn ei gwmpasu; ○ trefniadau ar gyfer sut y bydd taliadau'n cael eu gwneud; ○ unrhyw ffioedd am dalu'n hwyr; ○ telerau ac amodau'r gwasanaeth gan gynnwys terfynu contract a chyfnod rhybudd;

(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod unigolion, a rhieni a gofalwyr unigolion, yn cael unrhyw gymorth sy'n angenrheidiol i'w galluogi i ddeall yr wybodaeth a gynhwysir yn y cytundeb.

- trefniadau ac amserlenni ar gyfer hysbysu unigolion am newidiadau cytundebol;
- yr ystafelloedd sydd i'w defnyddio fel y gallant wneud penderfyniadau am eu gofal a'u cymorth;
- Yn achos plant sy'n derbyn gofal, bydd yr wybodaeth hon yn cael ei rhoi hefyd i'r awdurdod lleoli.
- Mae cytundebau gwasanaeth a chontractau yn unol â chyfraith defnyddwyr.

1.5 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran safon y gofal a'r cymorth sydd i'w darparu ac o ran cael gafael ar wasanaethau iechyd (Rhan 6)

Bwriad Rhan 6 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod unigolion yn cael y gofal a'r cymorth o ansawdd sydd eu hangen arnynt i gyflawni'r canlyniadau llesiant gorau posibl. Bydd y gwasanaeth yn cael ei gynllunio drwy ymgynghori â'r unigolyn a bydd yn ystyried ei ddymuniadau personol, ei ddyheadau a'i ganlyniadau ac unrhyw beryglon ac anghenion arbenigol sy'n llywio'u hangen am ofal a chymorth.

Mae hyn yn cynnwys:

- sicrhau bod gofal a chymorth yn galluogi unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol;
- darparu staff sydd â'r wybodaeth, y sgiliau a'r medrusrwydd i ddiwallu anghenion llesiant unigolyn;
- sicrhau bod gan staff y sgiliau iaith a chyfathrebu priodol;
- cynllunio a rhoi staff ar waith i sicrhau dilyniant yn y gofal;
- ymgynghori â'r asiantaethau a'r arbenigwyr perthnasol lle bydd gofyn a cheisio cymorth ganddynt.

Rheoliad 17	Canllawiau
<p>Safonau gofal a chymorth – gofynion cyffredinol</p> <p>17.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau y darperir gofal a chymorth mewn ffordd sy'n amddiffyn, yn hybu ac yn cynnal diogelwch a llesiant unigolion.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau y darperir y gofal a'r cymorth i bob unigolyn yn unol â chynllun personol yr unigolyn.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau y darperir y gofal a'r cymorth mewn ffordd—</p> <p>(a) sy'n cynnal perthnasoedd personol a phroffesiynol da ag unigolion a staff; a</p> <p>(b) sy'n annog ac yn cynorthwyo staff i gynnal perthnasoedd personol a phroffesiynol da ag unigolion.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bydd ymagwedd y darparwr gwasanaeth o ran safonau gofal a chymorth, gan gynnwys unrhyw gymorth ymddygiad cadarnhaol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn, wedi'u nodi'n glir yn y datganiad o ddiben. • Mae'r polisïau a'r gweithdrefnau yn gymorth i gyflawni canlyniadau personol yr unigolyn. • Mae polisïau a gweithdrefnau yn cynnwys rheoli anghenion penodol sy'n unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol ac yn adlewyrchu ymarfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod y gwasanaeth yn ymatebol ac yn rhagweithiol o ran sylwi ar risgiau a'u

(4) Os nad yw'r darparwr gwasanaeth, o ganlyniad i newid yn anghenion asessedig yr unigolyn, yn gallu diwallu'r anghenion hynny mwyach, hyd yn oed ar ôl gwneud unrhyw addasiadau rhesymol, rhaid i'r darparwr roi hysbysiad ysgrifenedig o hyn i'r unigolyn, rhiant neu ofalwr yr unigolyn, ac unrhyw awdurdod lleoli ar unwaith.

lliniaru, a chefnogi annibyniaeth a mentro cadarnhaol lle pennwyd bod hyn yn briodol.

- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolyn yn gofyn am gyngor meddygol a help proffesiynol (lle bo'n briodol).
- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gofal a chymorth yn cael ei ddarparu mewn modd urddasol gan ddangos parch, ac mae staff a gwirfoddolwyr yn rhyngweithio'n ystyrlon ac yn meddu ar agwedd gadarnhaol llawn gofal at unigolion.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu'n unol ag unrhyw asesiad a chynllun personol, yn diwallu anghenion yr unigolyn ac yn ei helpu i gyflawni ei ganlyniadau personol o ran y canlynol:
  - llesiant corfforol, meddyliol ac emosiynol;
  - dewisiadau diwylliannol, crefyddol, cymdeithasol neu ysbrydol;
  - anghenion o ran addysg, hyfforddiant a hamdden;
  - perthnasoedd personol a theuluol;
  - rheolaeth dros fywyd bob dydd;
  - datblygiad deallusol, emosiynol ac ymddygiadol;
  - hawliau yn benodol yng nghyd-destun Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.
  - amddiffyn rhag camdriniaeth, esgeulustod a thriniaeth amhriodol.
- Mae cynlluniau personol yn cynnwys digon o fanylion i lywio a galluogi'r staff er mwyn iddynt ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn a helpu unigolion i gyflawni'r canlyniadau gorau posibl. Seilir hyn ar y canllawiau perthnasol, gwybodaeth neu arferion rhagnodedig.

Dyma ambell enghraifft o hyn:

Rhoddir cymorth i unigolion i gael annibyniaeth, dewis a rheolaeth o'u bywydau o ddydd i ddydd a chyda'u datblygiad personol

- Mae unigolion yn cael eu hannog a'u cynorthwyo i fod mor annibynnol â phosibl, i wneud yr hyn a allant eu hunain, gan gynnwys cymorth ar gyfer hunanofal.
- Mae unigolion yn cael cymorth i wireddu eu potensial a gwneud pethau sydd o bwys iddynt ac sy'n eu gwneud yn hapus. Gall hyn gynnwys bod yn rhan o benderfyniadau bob dydd fel dewis eu prydau eu hunain, y gweithgareddau y byddant yn cymryd rhan ynddynt a'u harferion dyddiol, a chael cymorth i gymryd rhan mewn addysg, datblygu a chynnal diddordebau, ymuno â gweithgareddau yn y gymuned a gwirfoddoli.
- Mae unigolion yn cymryd rhan mewn penderfyniadau am eu dewisiadau gofal, addasiadau i'w hamgylchedd a'r cyfarpar y maent yn ei ddefnyddio.
- Mae unigolion yn cael cymorth i fod yn iach ac yn heini a gwneud gweithgareddau sy'n eu helpu i fod yn iach.
- Anogir unigolion i ddatblygu arferion dyddiol sy'n hyrwyddo eu llesiant, fel amser bwyd ac amser gwely.
- Mae unigolion yn cael cymorth i ddatblygu sgiliau byw'n annibynnol.

- Cefnogir unigolion yn eu dewisiadau i gael ymweliadau gan deulu, ffrindiau ac eraill ac i gwrdd â nhw yn breifat os mai dyna yw eu dewis.
- Cefnogir unigolion yn eu dewisiadau i fynd allan, ac eithrio pan nad yw hynny'n briodol neu y byddai'n anghyson â llesiant unigolyn.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n gweithio gyda'r unigolyn, ei rieni neu ei ofalwyr a gweithwyr proffesiynol eraill sy'n rhan o fywyd yr unigolyn i sicrhau bod cymorth ar gael os bydd yr unigolyn yn gadael y gwasanaeth, megis cynllun llwybr gofal, yn unol â'r canllawiau cenedlaethol.
- Mae unigolion yn cael cymorth ac yn cael eu paratoi ar gyfer ymadael â'r gwasanaeth, pan fydd hyn wedi'i gynllunio neu mewn argyfwng.

Mae unigolion yn cael cymorth i sicrhau eu llesiant emosiynol a meddyliol

- Os yw unigolion mewn perygl o wynebu anawsterau emosiynol ac anawsterau llesiant, mae darparwyr gwasanaethau'n rhoi cymorth iddynt i wneud y canlynol:
  - teimlo eu bod yn cael eu parchu fel unigolion a bod pobl yn cydnabod pwy ydynt ac yn eu gwerthfawrogi;
  - teimlo bod ganddynt ddewis a rheolaeth a bod pobl yn gwrandao arnynt;
  - teimlo'n ddiogel ac wedi'u gwarchod;
  - teimlo eu bod yn perthyn ac o bwys i bobl eraill;
  - mwynhau perthynas ddiogel ac iach â'r teulu a ffrindiau ac yn gallu datblygu perthynas newydd â phobl;
  - bod dilyniant i'r gofal.

- Mae darparwyr gwasanaethau'n adnabod anghenion emosiynol unigolion ac yn ymateb yn gadarnhaol iddynt, yn enwedig pan fyddant yn wynebu anhawster, er enghraifft pan fydd unigolion yn unig, yn drallodus, yn mynd drwy gyfnod pontio neu brofedigaeth, neu'n teimlo'n bryderus, yn isel neu'n dioddef o fathau eraill o salwch meddwl.
- Mae staff yn cael hyfforddiant priodol i ddeall ymddygiad a mabwysiadu strategaethau i roi cymorth i unigolion â'u hymddygiad i sicrhau canlyniadau a llesiant cadarnhaol.
- Mae'r polisi a'r gweithdrefnau yn cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff neu bobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth o ran rhoi cymorth ar gyfer ymddygiad cadarnhaol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. Sicrheir bod hyn yn cyd-fynd ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol cyfredol ac ymarfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Mae unigolion yn cael cymorth i fwyta deiet iach ac i yfed digon o hylif

- Pan fo bwyd a/neu ddiod yn cael eu darparu ar gyfer unigolion, mae dewis iddynt sy'n diwallu eu hanghenion a'u dymuniadau cyn belled ag y bo hynny'n rhesymol ymarferol.
- Mae dewisiadau bwyd iach ar gael ac mae'r rhain yn cael eu hyrwyddo.
- Mae amser bwyd yn brofiad cadarnhaol a phan fydd gofyn, rhoddir cymorth sensitif i unigolion fwyta ac yfed.

- Os gwneir asesiadau, mae hyn yn cynnwys defnyddio adnoddau sy'n cael eu cydnabod yn genedlaethol a chanllawiau sy'n seiliedig ar dystiolaeth i adnabod unrhyw berygl o ran faint o faeth neu hylif mae'r unigolyn yn ei gael.
- Os nodir bod risg y bydd unigolion yn colli pwysau neu'n ddadhydradu, mae eu pwysau, a'r maeth a'r hylifau y byddant yn eu cael, yn cael eu monitro'n effeithiol. Cymerir camau i fynd i'r afael â hyn os oes rhywbeth yn destun pryder neu os oes problem barhaus.
- Os oes angen, ceisir cyngor arbenigol ychwanegol i ategu'r gofal. Cedwir at driniaethau a chymorth rhagnodedig, gan gynnwys unrhyw ddeiet arbenigol a dulliau paratoi bwyd a diod.

Rhoddir cymorth i unigolion ofalu am iechyd eu croen yn briodol

- Os oes angen asesu iechyd croen, cynhelir nhw gan ddefnyddio offer asesu Iechyd Cyhoeddus Cymru. Os bydd asesiad yn dangos bod risg i unigolion, rhoddir hwy ar fwndel SKIN (Iechyd Cyhoeddus Cymru).
- Mae gan y staff sy'n cynnal yr asesiad iechyd croen y sgiliau a'r wybodaeth sy'n ofynnol ar gyfer asesu croen, a rheoli wiserau/clwyfau pwysu a'u trin.
- Mae'r cyfarpar lliniaru pwysau yn briodol, yn gweithio'n effeithlon ac yn berthnasol i'r sgôr asesu risg.
- Os oes angen, ceisir cyngor arbenigol ychwanegol i ategu'r gofal.

Rhoddir cymorth i unigolion gynnal a rheoli eu hymataliaeth

- Lle y bo'n briodol, rhoddir cymorth i unigolion fod mor annibynnol ag y bo modd o ran eu harferion personol ar gyfer mynd i'r toiled.
- Rhoddir gofal a chymorth i bobl reoli eu hymataliaeth gan wneud hynny mewn ffordd sy'n gwarchod urddas a phreifatrwydd yr unigolyn.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod ymataliaeth unigolyn yn cael ei asesu, lle bo hynny'n berthnasol. Gwneir hyn drwy ddefnyddio dulliau cydnabyddedig, a gofynnir am gymorth a chynghor arbenigol ychwanegol os oes angen.
- Mae'r argymhellion ynglŷn â rheoli ymataliaeth, gan gynnwys defnyddio cymhorthion a chynnyrch arbenigol, yn cael eu cynnwys yn y cynllun personol ac mae'r staff yn dilyn y rheini.

Rhoddir cymorth i unigolion adnabod a rheoli amhariad synhwyraidd yn briodol

- Lle y bo'n briodol, mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolion yn cael archwiliadau perthnasol ac maent yn rhoi cymorth i gael adolygiadau parhaus.
- Os yw unigolion wedi cael cymhorthion fel cymhorthion clyw, sbectol ac ati, mae'r staff yn deall eu pwysigrwydd ac maent yn rhagweithiol o ran rhoi cymorth i unigolion eu defnyddio.

- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw gymhorthion yn cael eu cynnal a'u cadw'n briodol fel eu bod yn cael eu defnyddio'n effeithiol.
- Mae' darparwyr gwasanaethau'n ystyried yr effaith bosibl ar unigolion ag amhariad synhwyraidd wrth gynllunio'r amgylchedd, er enghraifft effeithiau sŵn mewn ardaloedd cymunedol ar unigolion ag amhariad ar y clyw.

Rhoddir cymorth i unigolion â'u hamhariad gwybyddol

- Mae darparwyr gwasanaethau'n cydnabod ac yn deall anghenion arbenigol unigolion sydd wedi cael eu nodi fel pobl ag amhariad gwybyddol. Mae'r darparwr gwasanaeth yn darparu gweithgareddau therapi unigol a rhaglenni penodol er mwyn atal neu reoli cyflwr neu ymddygiad penodol ac er mwyn gwella ansawdd bywyd i unigolion.
- Seilir y gofal a'r cymorth ar ganllawiau cydnabyddedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac ar fframweithiau sy'n berthnasol i amhariad unigolyn ac yn unol â datganiad o ddiben y darparwr gwasanaethau.
- Mae staff yn cael hyfforddiant priodol i ddeall amhariad gwybyddol. Mae hyn yn cynnwys adnabod poen a rheoli poen, a sut i gyfathrebu ag unigolion sydd ag amhariad gwybyddol, a defnyddio strategaethau i roi cymorth iddynt sicrhau canlyniadau a llesiant cadarnhaol.
- Rhoddir cymorth ac anogaeth barhaus i unigolion i'w cymell neu i'w galluogi i gymryd rhan mewn bywyd bob dydd.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n ceisio cyngor ac asesiadau gan arbenigwyr, lle bo hynny'n briodol, i

unigolion sy'n wynebu anawsterau parhaus a/neu fod eu cyflwr gwybyddol yn gwaethygu. Mae canlyniad unrhyw asesiad yn sbarduno adolygu'r cynllun personol a'r cymorth a roddir i'r unigolyn.

Mae unigolion yn cael cymorth i gael hylendid y geg ac iechyd deintyddol effeithiol

- Mae unigolion yn cael eu hannog i ofalu am eu dannedd a'u ceg a, lle bo angen, rhoddir cymorth iddynt wneud hynny.
- Mae cyflenwadau priodol ar gyfer gofal iechyd y geg ar gael yn rhwydd ac yn cael eu cadw mewn cyflwr da.
- Mae gofal iechyd y geg yn cael ei fonitro fel rhan o'r camau gofal a gwella dyddiol a gymerir os bydd problemau'n codi.
- Lle bo'n briodol, rhoddir cymorth i unigolion fanteisio ar brofion iechyd deintyddol rheolaidd neu i ymweld â deintydd os amheuir eu bod mewn poen neu bod ganddynt bydredd dannedd.

Rheoliad 18	Canllawiau
<p>Parhad gofal</p> <p>18.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth roi trefniadau yn eu lle i sicrhau bod unigolion yn cael parhad gofal sy'n rhesymol i ddiwallu eu hanghenion am ofal a chymorth.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau y staff a'r adnoddau ar gael i ddarparu gwasanaeth yn unol â'r datganiad o ddiben a diwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn. • Mae unigolion yn adnabod y staff yn y gwasanaeth. Rhoddir gwybod iddynt am newidiadau i'r staff sy'n effeithio arnynt a bydd gweithwyr newydd yn cael eu cyflwyno iddynt fel mater o drefn. • Mae'r trefniadau staffio'n darparu cysondeb o ran gofal a chymorth. Os defnyddir staff llanw, maent yn gyfarwydd â'r unigolion y maent yn rhoi gofal a chymorth iddynt ac yn eu deall yn dda.

Rheoliad 19	Canllawiau
<p>Gwybodaeth</p> <p>19.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod gan unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr yr wybodaeth y mae ei hangen arnynt i wneud neu gymryd rhan mewn asesiadau, cynlluniau a phenderfyniadau o ddydd i ddydd am y ffordd y darperir gofal a chymorth iddynt a sut y maent yn cael eu cefnogi i gyflawni eu canlyniadau personol.</p> <p>(2) Rhaid i'r wybodaeth a ddarperir fod ar gael yn yr iaith, yr arddull, y cyflwyniad a'r fformat priodol, gan roi sylw i—</p> <p>(a) natur y gwasanaeth fel y'i disgrifir yn y datganiad o ddiben;</p> <p>(b) lefel dealltwriaeth yr unigolyn a'i allu i gyfathrebu;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolion yn gallu gwneud penderfyniadau am eu bywydau, a'u bod yn cael cymorth i wneud hyn lle bo angen. • Caiff unigolion gyfle a chymorth i'w galluogi i gyfrannu eu barn am sut y mae'r gwasanaeth yn cael ei gynnal o ddydd i ddydd. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod trefniadau ar waith sy'n galluogi unigolion i gael gfael ar wasanaethau eirioli perthnasol neu grwpiau hunan-eiriolaeth (os ydynt yn dymuno hynny) a chymorth ar gyfer eu hanghenion cyfathrebu i'w galluogi i wneud penderfyniadau am eu bywyd eu hunain.

<p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod unigolion a'u rhieni a'u gofalwyr yn cael unrhyw gymorth sy'n angenrheidiol i'w galluogi i ddeall yr wybodaeth a ddarperir.</p>	
<p>Rheoliad 20</p>	<p>Canllawiau</p>
<p>Iaith a chyfathrebu</p> <p>20.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gymryd camau rhesymol i ddiwallu anghenion iaith unigolion.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau y darperir mynediad i unrhyw gymhorthion a chyfarpar sy'n angenrheidiol i unigolyn i hwyluso'r ffordd y mae'r unigolyn yn cyfathrebu ag eraill.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau ar waith i helpu unigolion â'u hanghenion cyfathrebu ac iaith penodol yn unol â'r datganiad o ddiben. Lle bo angen, mae hyn yn cynnwys rhoi camau ar waith i sicrhau bod unigolion yn gallu cyfathrebu'n ystyrlon. Mae hyn yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ iaith yr unigolyn o ran angen, a'i ddewis iaith; ○ dulliau cyfathrebu ychwanegol fel y System Gyfathrebu Cyfnewid Lluniau (PECS), Triniaeth ac Addysg i Blant ac Awtistiaeth ac Anawsterau Cyfathrebu Cysylltiedig (TEACCH), Makaton, Iaith Arwyddion Prydain (BSL), lle bo'n briodol. • Mae darparwyr gwasanaethau'n nodi anghenion cyfathrebu unigolyn wrth benderfynu a all y gwasanaeth ddiwallu ei anghenion. • Gall unigolion ddeall staff pan fyddant yn cyfathrebu â hwy. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod y cymhorthion a'r cyfarpar sydd eu hangen i helpu unigolyn i gyfathrebu ar gael, eu bod yn hygyrch, yn cael eu cynnal a'u cadw'n dda a bod staff yn gwybod sut i'w defnyddio. • Mae darparwyr gwasanaethau'n dangos tystiolaeth o'u hymrwymiad i gynnig - neu i weithio tuag at gynnig yn rhagweithiol - wasanaeth yn Gymraeg i unigolion y mae'r Gymraeg yn iaith gyntaf iddynt.

Rheoliad 21	Canllawiau
<p>Parch a sensitifrwydd</p> <p>21.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod unigolion yn cael eu trin â pharch a sensitifrwydd.</p> <p>(2) Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i,—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) parchu preifatrwydd ac urddas yr unigolyn; (b) parchu hawliau'r unigolyn i gyfrinachedd; (c) hybu ymreolaeth ac annibyniaeth yr unigolyn; (d) rhoi sylw i unrhyw nodweddion gwarchoddedig perthnasol (fel y diffinnir "protected characteristics" yn adran 4 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010⁽³⁾) yr unigolyn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau: <ul style="list-style-type: none"> ○ bod pobl yn gwrando ar unigolion ac yn cyfathrebu â hwy mewn ffordd gwrtais a pharchus ac mai'r gofal a'r cymorth a roddir iddynt yw prif ffocws sylw'r staff; ○ bod unigolion yn cael eu trin gyda pharch ac yn teimlo bod gwerth yn cael ei roi arnynt. • Mae unigolion y mae angen darparu gofal corfforol personol ar eu cyfer yn cael gofal o'r fath mewn ffordd urddasol gan barchu eu dymuniadau personol. Dylid cytuno ar hyn â'r unigolyn a'i gofnodi yn ei gynllun personol. • Rhoddir anogaeth i unigolion gymryd rhan mewn tasgau bob dydd a chyfrannu eu barn, os ydynt yn dymuno, ynglŷn â'r ffordd mae'r gwasanaeth yn cael ei redeg. • Darperir cyfarpar arbenigol a thechnoleg neu sicrheir u eu bod ar gael yn hwylus er mwyn galluogi unigolion i alw am gymorth ac i reoli eu hanghenion eu hunain.
<p>Rheoliad 22</p> <p>Cael gafael ar wasanaethau iechyd a gwasanaethau eraill</p> <p>22.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth roi trefniadau yn eu lle er mwyn i unigolion—</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lle bo angen, mae cymorth a chefnogaeth ar gael i gael gafael ar wasanaethau, gan weithwyr iechyd a gweithwyr proffesiynol perthynol i iechyd a chaiff hyn ei wneud yn brydlon. Mae hyn yn cynnwys gofyn am gymorth ar ran unigolion neu eu helpu i gael gafael ar y gwasanaethau. • Mae staff yn ymwybodol o'u rôl o ran hybu iechyd.

(3) 2010 p. 15.

(a) gallu cael gafael ar driniaeth, cyngor a gwasanaethau eraill gan unrhyw broffesiynolyn gofal iechyd yn ôl yr angen, a

(b) cael eu cefnogi i gael gafael ar wasanaethau o'r fath.

(2) Yn y rheoliad hwn—

ystyr "proffesiynolyn gofal iechyd" yw person sydd wedi ei gofrestru'n aelod o unrhyw broffesiwn y mae adran 60(2) o Ddeddf Iechyd 1999(4) yn gymwys iddo.

- Cafwyd caniatâd ysgrifenedig gan riant neu ofalwr ymlaen llaw ar gyfer rhoi cymorth cyntaf a meddyginiaethau priodol, nad ydynt ar bresgripsiwn, i unigolion, ac i geisio triniaeth feddygol neu ddeintyddol pan fo angen.

- Lle bo'n briodol, cedwir cofnodion sy'n ymwneud ag ymgynoriadau proffesiynol (gan gynnwys, lle bo modd, unrhyw gamau gweithredu sy'n deillio o hynny), yn ogystal ag unrhyw ohebiaeth berthnasol, os yw ar gael, i ddarparu cofnod iechyd clir ar gyfer yr unigolyn.

- Pan fo nifer o weithwyr proffesiynol yn ymwneud â gofal a chymorth unigolyn, mae'r darparwr gwasanaeth yn sefydlu'r rolau a'r cyfrifoldebau o ran atgyfeirio a chynghori. Mae hyn yn cael ei gofnodi ac mae'n glir i'r unigolyn a'r staff sy'n ymwneud â'u gofal a'u cymorth.

- Mae unigolion yn cael cymorth i gael gafael ar gyfleusterau ychwanegol, os ydynt ar gael, i hybu eu iechyd a'u llesiant neu i'w cefnogi i gyflawni eu canlyniadau personol, er enghraifft mynediad i ganolfannau hamdden, dosbarthiadau ffitrwydd neu weithgareddau therapiwtig eraill.

1.6 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau – diogelu (Rhan 7)

Bwriad Rhan 7 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod gan ddarparwyr gwasanaethau fecanweithiau effeithiol ar waith i ddiogelu unigolion y maent yn darparu gofal a chymorth ar eu cyfer.

Bydd hyn yn cynnwys trefniadau sydd:

- yn hybu diogelwch a llesiant unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth;
- yn cefnogi ac yn sylfaen i wybodaeth staff a gwirfoddolwyr, eu dealltwriaeth a'u sgiliau o ran sylwi ar y peryglon a'r camau i'w cymryd pan gaiff cam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol ei ganfod neu ei amau;
- yn sicrhau bod y darparwr gwasanaeth yn cydweithio â phartneriaid i atal a chymryd camau pan gaiff cam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol ei ganfod neu ei amau.

Mae'r trefniadau'n cydnabod y gallai risgiau godi o fewn y gwasanaeth neu gan eraill.

Mae Rheoliad 29 yn nodi'r diffiniadau o 'gamdriniaeth', 'esgeulustod' a 'thriniaeth amhriodol'. Mae'n esbonio mewn perthynas â phlentyn y gall 'camdriniaeth hefyd gynnwys unrhyw fath arall o 'niwed' o fewn ystyr adran 197(1) o Ddeddf 2014.

Rheoliad 23	Canllawiau
<p>Diogelu – gofyniad cyffredinol</p> <p>23.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth ddarparu'r gwasanaeth mewn ffordd sy'n sicrhau bod unigolion yn ddiogel ac yn cael eu hamddiffyn rhag camdriniaeth, esgeulustod a thriniaeth amhriodol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pan maent yn dechrau defnyddio'r gwasanaeth, rhoddir gwybodaeth i unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr am ddiogelu, sut i godi pryder am ddiogelu a'r cymorth sydd ar gael iddynt wneud hynny (gan gynnwys mynediad at wasanaethau eiriolaeth proffesiynol annibynnol). • Mae staff a gwirfoddolwyr yn gallu cael gafael ar bolisiâu a gweithdrefnau diogelu sydd wedi'u diweddarau a byddant yn cael cymorth i weithredu'n unol â hwy. • Yn ystod y cyfnod sefydlu, mae staff yn cael hyfforddiant perthnasol i'w galluogi i ddeall eu cyfrifoldeb i ddiogelu ac

amddiffyn unigolion. Mae hyn yn cynnwys trefniadau diogelu mewnol a lleol gan gynnwys sut y mae codi pryder am ddiogelu a sut y mae polisi chwythu'r chwiban y darparwr gwasanaeth yn helpu i godi pryder am aelod o'r staff neu wirfoddolwr.

- Mae staff yn cael eu hyfforddi'n gyson yn unol â'r trefniadau diogelu lleol, ac yn unol â hyfforddiant diogelu Gofal Cymdeithasol Cymru, a safonau dysgu a datblygu.
- Mae staff a gwirfoddolwyr yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau unigol am godi pryderon diogelu er mwyn sicrhau diogelwch a llesiant unigolion.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n gwneud darpariaeth i roi cymorth i staff a gwirfoddolwyr sydd am godi pryder ynghylch diogelu, yn unol â'u polisi chwythu'r chwiban.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau a gweithwyr proffesiynol perthnasol eraill i asesu a rheoli risgiau i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac i gymryd rhan yn y broses ddiogelu.
- Mae cofnodion ynghylch atgyfeiriadau a chanlyniadau diogelu'n cael eu cadw er mwyn gallu goruchwylio diogelu o fewn y gwasanaeth a chraffu arno. Y rheolwr a'r unigolyn cyfrifol sy'n goruchwylio'r gwaith o ddiogelu unigolion, a hynny fewn y strwythur llywodraethu gan sefydlu trefniadau goruchwylio ar lefel y bwrdd/y corff llywodraethu.
- Mae'r darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod canlyniadau sy'n codi wrth atgyfeirio unrhyw achos yn ymwneud â diogelwch yn cael eu cyfleu i'r unigolyn mewn dull sy'n briodol i'w oed a lefel ei ddealltwriaeth ac yn ystyried ei gyflwr penodol ac unrhyw

	amhariad o ran cyfathrebu. Caiff hyn ei gyfleu hefyd i unrhyw rieni neu ofalwyr (lle bo hynny'n briodol).
--	---

Rheoliad 24	Canllawiau
<p>Polisiâu a gweithdrefnau diogelu</p> <p>24.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisiâu a gweithdrefnau yn eu lle—</p> <p>(a) ar gyfer atal camdriniaeth, esgeulustod a thriniaeth amhriodol, a</p> <p>(b) ar gyfer ymateb i unrhyw honiad neu dystiolaeth o gamdriniaeth, esgeulustod neu driniaeth amhriodol.</p> <p>(2) Yn y rheoliad hwn, cyfeirir at bolisiâu a gweithdrefnau o'r fath fel polisiâu a gweithdrefnau diogelu.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod ei bolisiâu a'i weithdrefnau diogelu yn cael eu gweithredu'n effeithiol.</p> <p>(4) Yn benodol, pan fo honiad neu dystiolaeth o gamdriniaeth, esgeulustod neu driniaeth amhriodol, rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) gweithredu yn unol â'i bolisiâu a'i weithdrefnau diogelu,</p> <p>(b) cymryd camau gweithredu ar unwaith i sicrhau diogelwch pob unigolyn y darperir gofal a chymorth ar ei gyfer,</p> <p>(c) gwneud atgyfeiriadau priodol i asiantaethau eraill, a</p> <p>(d) cadw cofnod o unrhyw dystiolaeth neu sylwedd unrhyw honiad, unrhyw gamau gweithredu a gymerir ac unrhyw atgyfeiriadau a wneir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae polisi a gweithdrefn diogelu cyfredol ar waith. • Mae'r polisiâu a'r gweithdrefnau diogelu yn cyd-fynd â'r ddeddfwriaeth gyfredol, canllawiau cenedlaethol a gweithdrefnau diogelu lleol ar gyfer oedolion a phlant. Dylai'r rhain adlewyrchu Gweithdrefnau Diogelu Cymru a chyd-fynd â hwy. • Mae'r polisiâu a'r gweithdrefnau diogelu'n cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth o ran nodi, ymateb i ac adrodd am honiadau o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol neu unrhyw amheuaeth o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol. Bydd hyn yn cynnwys cyfarwyddiadau i'r staff a'r gwirfoddolwyr am y camau i'w cymryd i gyfeirio pryderon at awdurdod lleol ac at bartneriaid ac asiantaethau perthnasol eraill. • Mae prosesau goruchwyllo staff yn ailedrych ar weithdrefnau diogelu yn rheolaidd ac yn mynd ati i nodi a mynd i'r afael ag unrhyw fylchau yng ngwybodaeth staff. • Os oes unrhyw honiad neu dystiolaeth o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol yn y gwasanaeth neu fel arall, mae'r darparwr gwasanaeth yn sicrhau y cymerir camau ar unwaith i sicrhau diogelwch unigolion y darperir gofal a chymorth iddynt, a bydd yn atgyfeirio'n briodol i asiantaethau

	<p>eraill (a all gynnwys awdurdod lleol) i sicrhau bod unigolion yn ddiogel ac yn cael eu hamddiffyn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolion yn cael gwybod am eu hawl i gael eiriolaeth broffesiynol annibynnol wrth godi pryder ynghylch diogelu.
--	---

Rheoliad 25	Canllawiau
<p>Cefnogi unigolion i reoli eu harian</p> <p>25.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi a gweithdrefnau yn eu lle ynghylch cefnogi unigolion i reoli eu harian a rhaid iddo sicrhau y darperir y gwasanaeth yn unol â'r polisi hwnnw a'r gweithdrefnau hynny.</p> <p>(2) Rhaid i'r polisi a'r gweithdrefnau y mae'n ofynnol gan y rheoliad hwn iddynt fod yn eu lle nodi'r camau sydd i'w cymryd—</p> <p>(a) i alluogi a chefnogi unigolion i reoli eu harian eu hunain ac i amddiffyn unigolion rhag cam-driniaeth ariannol;</p> <p>(b) i sicrhau y caiff cynilion a wneir gan neu ar ran unigolion eu goruchwyllo a'u monitro'n ddigonol, gan gynnwys trefniadau ar gyfer cadw cofnodion o gynilion a throsglwyddo'r cofnodion hyn pan yw'r darparwr gwasanaeth yn peidio â darparu llety a gofal a chymorth i'r unigolyn</p> <p>(3) Pan fo arian unigolyn yn cael ei ddal gan y darparwr gwasanaeth at unrhyw ddiben (ac eithrio arian a ddeler at ddiben talu ffioedd sy'n daladwy gan yr unigolyn yn unol ag unrhyw gytundeb â'r darparwr gwasanaeth), rhaid i'r polisi a'r gweithdrefnau sy'n ofynnol gan y rheoliad hwn ddarparu—</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r polisi a'r gweithdrefnau'n nodi'r trefniadau ar gyfer rhoi cymorth i unigolion reoli eu harian. Mae hyn yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ sut y mae unigolion yn cael anogaeth a chefnogaeth i ymdrin â'u materion ariannol eu hunain yn ôl eu dymuniad/lle bydd modd; ○ sut y rhoddir cymorth i unigolion, gan gynnwys agor a rheoli cyfrifon banc unigol, cyllidebu a gwneud penderfyniadau am wario; ○ sut y rhoddir cymorth i unigolion ddeall a rheoli unrhyw beryglon cysylltiedig; ○ sut y bydd y darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod y staff hynny nad oes rhaid iddynt roi cymorth i'r unigolyn reoli ei arian neu eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth neu'n gysylltiedig ag ef yn cael eu hatal rhag ymwneud â materion ariannol yr unigolyn/unigolion. • Mae darparwyr gwasanaethau'n gwneud yn siŵr bod trefniadau ar waith i oruchwyllo a monitro cynilion unigolion (lle bo hynny'n briodol). • Mae'r polisi a'r gweithdrefnau yn nodi:

<p>(a) bod yr arian yn cael ei ddal mewn cyfrif yn enw'r unigolyn neu mewn cyfrif sy'n golygu bod modd gwahaniaethu'n glir rhwng arian pob unigolyn;</p> <p>(b) nad yw unrhyw gyfrif o'r fath yn cael ei ddefnyddio mewn cysylltiad â rheoli'r gwasanaeth.</p> <p>(4) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau cyn belled ag y bo'n ymarferol nad yw personau sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn gweithredu fel asiant i unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ sut y rhoddir cymorth i'r unigolyn ddeall a chael gafael ar unrhyw lwfansau ariannol y gallai fod ganddo hawl iddynt, lle bo hynny'n berthnasol; ○ sut y bydd cofnodion a derbynebaw gwariant yn ymwneud â chynilion unigolyn yn cael eu trin pan fydd lleoliad yn dod i ben. <ul style="list-style-type: none"> ● Os nad yw unigolion yn gallu rheoli eu materion ariannol eu hunain, cedwir cofnodion a derbynebaw ar gyfer unrhyw drafodion ariannol a wneir ar eu rhan. ● Os yw staff yn rhoi cymorth i unigolion reoli eu harian, mae hyn yn cael ei gofnodi yng nghynllun personol yr unigolyn. ● Mae trefniadau ar waith i oruchwylio ac adolygu'r gwaith o reoli materion ariannol gan y darparwr gwasanaethau. ● Os yw'r gwasanaeth yn trin arian unigolion, mae'r darparwr gwasanaeth yn sicrhau nad yw materion ariannol personol yr unigolion yn cael eu cronni gyda materion ariannol y gwasanaeth. ● Cedwir arian mewn cyfrif yn enw'r unigolyn (neu mewn cyfrif lle mae gweld yn glir pa arian sy'n perthyn i'r unigolyn), a bydd yn cael ei wario yn ôl ei ddymuniad. Cedwir cofnodion a derbynebaw priodol. ● Mae trefniadau ar waith i gadw arian a phethau gwerthfawr yn ddiogel. Cedwir cofnodion o unrhyw eiddo a drosglwyddir i'w gadw'n ddiogel. ● Mae trefniadau ar waith i unigolion gael gafael ar gymorth annibynnol a chynghor (gan gynnwys eiriolaeth, lle bo'n briodol) ynghylch eu materion ariannol.
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Nid yw staff neu bobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth neu'n ymwneud â'r gwasanaeth yn gweithredu fel asiant (gweithredu ar ran yr unigolyn) oni bai fod ganddynt yr awdurdod cyfreithiol i wneud hynny. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau na chaiff arian a roddir neu a gesglir yn benodol er budd yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ei ddefnyddio ar gyfer gwariant cyffredinol.
--	--

Rheoliad 26	Canllawiau
<p>Defnyddio rheolaeth ac ataliaeth yn briodol</p> <p>26.— (1) Ni chaniateir darparu gofal a chymorth mewn ffordd sy'n cynnwys gweithredoedd y bwriedir iddynt reoli neu atal unigolyn oni bai bod y gweithredoedd hynny—</p> <p>(a) yn angenrheidiol i atal risg o niwed a berir i'r unigolyn neu i unigolyn arall, a</p> <p>(b) yn ymateb cymesur i risg o'r fath.</p> <p>(2) Ni chaniateir defnyddio rheolaeth neu ataliaeth oni bai ei bod yn cael ei chyflawni gan staff sydd wedi eu hyfforddi yn y dull rheolaeth neu ataliaeth a ddefnyddir.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi ar ddefnyddio rheolaeth neu ataliaeth a sicrhau bod unrhyw reolaeth neu ataliaeth a ddefnyddir yn cael ei chyflawni yn unol â'r polisi hwn.</p> <p>(4) Rhaid i gofnod o unrhyw ddigwyddiad y defnyddir rheolaeth neu ataliaeth ynddo gael ei wneud o fewn 24 awr.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod dull gweithredu cadarnhaol ac adeiladol yn cael ei fabwysiadu i roi cymorth ag ymddygiad unigolyn. Caiff hyn ei lywio gan gynllunio sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn er mwyn lleihau'r tebygolrwydd y bydd sefyllfaoedd yn codi lle mae arferion cyfyngol yn gwbl angenrheidiol. • Mae unrhyw strategaethau neu gamau a gymerir i roi cymorth ag ymddygiad yr unigolyn yn gyson â— <ul style="list-style-type: none"> ○ diwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn; ○ llesiant unigolion eraill y darperir gofal a chymorth iddynt. • Mae polisi ar waith ar gyfer defnydd priodol o reolaeth, ataliaeth neu arferion cyfyngol sy'n adlewyrchu'r canllawiau cenedlaethol cyfredol. • Mae staff yn ymwybodol o'r polisi a'r gweithdrefnau ynghylch defnyddio rheolaeth, ataliaeth ac arferion cyfyngol; ac maent yn eu deall ac yn eu dilyn.

(5) At ddibenion y rheoliad hwn, mae person yn rheoli neu'n atal unigolyn os yw'r person hwnnw—

- (a) yn defnyddio, neu'n bygwth defnyddio, grym i sicrhau bod gweithred yn cael ei gwneud y mae'r unigolyn yn ei gwrthsefyll, neu
- (b) yn cyfyngu ar ryddid symud yr unigolyn, pa un a yw'r unigolyn yn gwrthsefyll ai peidio, gan gynnwys defnyddio dulliau corfforol, mecanyddol neu gemegol.

- Fel rhan o'u rhaglen sefydlu, mae staff yn cael hyfforddiant ar gymorth ymddygiad cadarnhaol sy'n berthnasol i'w rôl. Dim ond mewn ffordd ragweithiol, a phan fydd hynny'n gwbl angenrheidiol, y defnyddir unrhyw reolaeth neu ataliaeth neu arferiol cyfyngol, a hynny'n unol â'r canllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Mae staff yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf am y polisi a'r gweithdrefnau yn unol ag unrhyw newidiadau i ganllawiau a deddfwriaeth.
- Mae darparwyr gwasanaeth yn sicrhau, os ydynt yn defnyddio mathau o reolaeth, ataliaeth neu arfer cyfyngol, eu bod yn gallu gwirio ei fod:
  - eu bod yn gymesur â'r risg o niwed, a difrifoldeb y niwed hwnnw, i'r sawl sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu i rywun arall;
  - eu bod yn ystyried yr asesiad o anghenion yr unigolyn a'i allu i gydsynio i driniaeth o'r fath;
  - eu bod yn dilyn y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol.
- Os nad oes gan unigolyn alluedd meddyliol i gydsynio â'r trefniadau ar gyfer ei ofal a'r cymorth iddo, rhaid i ddarparwyr gwasanaethau ddilyn yr egwyddorion a'r darpariaethau statudol yn Neddf Galluedd Meddyliol 2005 a Threfniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid, lle bo hynny'n briodol. Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw weithredoedd gofal a chymorth yn digwydd er budd pennaf yr unigolyn a bod awdurdod cyfreithiol ar waith os bydd angen hynny.
- Mae darparwyr gwasanaethau a staff yn monitro ac yn adolygu'r ymagwedd at reolaeth, ataliaeth neu arfer cyfyngol,

	<p>a'r defnydd ohonynt, ac maent yn adrodd ar hyn o fewn eu fframwaith llywodraethu Mae hyn yn cynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ manylion y digwyddiad a'r camau a gymerwyd i ymateb iddo; ○ digon o fanylion er mwyn gallu dadansoddi ac adolygu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn, yn ogystal â bwydo adolygiad ehangach o'r gwasanaethau a ddarperir. <ul style="list-style-type: none"> • Mae cofnodion ar ddefnyddio dulliau rheoli ac atal ac arferion cyfyngol yn cael eu hadolygu, a bydd adrodd yn eu cylch o fewn yr adolygiad o ansawdd gofal.
--	---

Rheoliad 27

Gwaharddiad ar ddefnyddio cosb gorfforol

27.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau nad yw personau sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn defnyddio unrhyw fath o gosb gorfforol ar unrhyw adeg yn erbyn unrhyw unigolyn y darperir llety iddo.

Rheoliad 28	Canllawiau
<p>Amddifadu o ryddid</p> <p>28.— Ni chaniateir amddifadu unigolyn o'i ryddid at ddiben cael gofal a chymorth heb awdurdod cyfreithlon.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n gweithredu bob amser yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a'r Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid yn ogystal â Chod Ymarfer Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Chod Ymarfer atodol y Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid. • Caiff staff eu hyfforddi ar adegau priodol ac yn unol ag unrhyw newidiadau i ganllawiau a deddfwriaeth i ddeall eu cyfrifoldeb yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a'r Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid.

Rheoliad 29

Dehongli Rhan 7

29.— Yn y Rhan hon—

mae i “esgeulustod” (“*neglect*”) yr un ystyr ag yn adran 197(1) o Ddeddf 2014;

mae “triniaeth amhriodol” (“*improper treatment*”) yn cynnwys gwahaniaethu neu ataliaeth anghyfreithlon, gan gynnwys amddifadu o ryddid nad yw wedi ei awdurdodi o dan delerau Deddf Galluedd Meddyliol 2005⁽⁵⁾.

---

(5) 2005 p. 9. https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/pdfs/ukpga_20050009_en.pdf

1.7 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran staffio (Rhan 8)

gan nifer priodol o staff sydd â'r wybodaeth, y cymhwysedd, y sgiliau a'r cymwysterau i ddarparu'r lefelau gofal a chymorth sy'n ofynnol er mwyn galluogi'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol.

Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau y canlynol ar waith:

- polisiau a gweithdrefnau ar gyfer recriwtio;
- arferion trwyadl ar gyfer recriwtio ac archwilio cefndir staff;
- strwythur rheoli a staffio sy'n ategu'r datganiad o ddiben ac sy'n berthnasol i anghenion unigolyn;
- strwythur rheoli, systemau a phrosesau ar gyfer sefydlu staff, eu goruchwyllo'n barhaus, eu hyfforddi a'u datblygu.

Rheoliad 30	Canllawiau
<p>Staffio – gofynion cyffredinol</p> <p>30.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau ar bob adeg fod nifer digonol o staff sydd â'r cymwysterau, yr hyfforddiant, y sgiliau, y cymhwysedd a'r profiad addas wedi eu defnyddio i weithio yn y gwasanaeth, gan roi sylw—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) i'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth; (b) i anghenion gofal a chymorth yr unigolion; (c) i gefnogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol; (d) i ofynion y rheoliadau yn Rhannau 2 i 12. <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth allu dangos y ffordd y mae'r penderfyniad wedi ei wneud o ran—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) y mathau o staff a ddefnyddir, a (b) niferoedd y staff o bob math a ddefnyddir. <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod trefniadau yn cael eu gwneud ar gyfer cefnogi a datblygu staff.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mea gan ddarparwyr gwasanaethau ddull mesuradwy, systematig amlwg ar waith i bennu nifer y staff a'r ystod o sgiliau/cymwysterau sy'n ofynnol er mwyn darparu gofal a chymorth mewn ffordd ddibynadwy i ddiwallu anghenion unigolion a rhoi cymorth iddynt gyflawni eu canlyniadau personol. Mae hyn yn ystyried, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ y datganiad o ddiben; ○ anghenion a lefelau dibyniaeth yr unigolion, wedi'u hasesu; ○ yr amgylchedd, y cyfleusterau a'r cyfarpar a ddarperir; ○ y gwahanol lefelau o wybodaeth, sgiliau a chymhwysedd sy'n ofynnol i ddiwallu anghenion penodol unigolyn ar y cyd ac fel unigolyn. Mae hyn yn cynnwys y trefniadau rheoli a nifer y gweithwyr gofal cymdeithasol a gweithwyr proffesiynol cofrestredig y sydd eu hangen.

(4) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau nad yw cyflogi neu gymryd ymlaen unrhyw bersonau ar sail dros dro neu ar contract oriau heb eu gwarantu yn atal unigolion rhag cael y parhad gofal y mae'r darparwr wedi penderfynu, yn unol â rheoliad 18, ei fod yn rhesymol i ddiwallu eu hanghenion am ofal a chymorth.

(5) Ym mharagraff (4) o'r rheoliad hwn, ystyr "contract oriau heb eu gwarantu" yw contract cyflogaeth neu contract gweithiwr arall—

- (a) y mae'r ymgymeriad i wneud gwaith neu i gyflawni gwasanaethau odano yn ymgymeriad i wneud hynny ar yr amod bod y cyflogwr yn gwneud gwaith neu wasanaethau ar gael i'r gweithiwr, a
- (b) nad oes unrhyw sicrwydd odano y bydd unrhyw waith o'r fath neu unrhyw wasanaethau o'r fath yn cael eu gwneud ar gael i'r gweithiwr.

- Pan nodir bod gan unigolion anghenion gofal nyrsio, mae digon o nyrsys cofrestredig ar gael sydd â'r cymhwyster, y profiad, y cymhwysedd a'r sgiliau perthnasol i weithio yn y gwasanaeth i oruchwylio a darparu ar gyfer anghenion yr unigolion hynny.
- Pan fo angen gofal nyrsio 24 awr ar unigolion yn dilyn eu hasesu (oherwydd dwysedd, cymhlethdod a/neu lefel aciwt eu hanghenion) mae'r darparwr yn:
  - sicrhau bod digon o nyrsys cofrestredig cymwysedig, cymwys a phrofiadol ar gael, yn bresennol ac yn gyfrifol am ddiwallu anghenion gofal nyrsio'r unigolion bob amser;
  - dangos sut y mae wedi pennu nifer a chymhwysedd y nyrsys cofrestredig sy'n cael eu rhoi ar waith.
- Mae'r lefelau staffio a'r gymysgedd sgiliau'n cael eu hadolygu'n barhaus ac yn cael eu haddasu i ymateb i anghenion ac amgylchiadau unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth wrth i'r rheini newid.
- Mae trefniadau ar waith i ymateb i salwch neu absenoldeb staff er mwyn sicrhau bod anghenion gofal a chymorth yn cael eu diwallu a bod unigolion yn cael cymorth i gyflawni eu canlyniadau personol.
- Mae gweithdrefnau i'w dilyn os bydd argyfwng, sy'n sicrhau bod digon o staff addas ar gael i ymateb i waith brys ac i wneud gwaith arferol y gwasanaeth.

Rheoliad 31	Canllawiau
<p>Addasrwydd staff</p> <p>31.— (1) Ni chaiff y darparwr gwasanaeth—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) cyflogi person o dan gontract cyflogaeth i weithio yn y gwasanaeth oni bai bod y person hwnnw yn addas i wneud hynny; (b) caniatáu i wirfoddolwr weithio yn y gwasanaeth oni bai bod y person hwnnw yn addas i wneud hynny; (c) caniatáu i unrhyw berson arall weithio yn y gwasanaeth mewn swydd y gall, yng nghwrs ei ddyletswyddau, gael cysylltiad rheolaidd ynddi ag unigolion sy'n cael gofal a chymorth neu â phersonau eraill sy'n hyglwyf oni bai bod y person hwnnw yn addas i wneud hynny. <p>(2) At ddibenion paragraff (1), nid yw person yn addas i weithio yn y gwasanaeth oni bai—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) bod y person yn addas o ran ei uniondeb ac o gymeriad da; (b) bod gan y person y cymwysterau, y sgiliau, y cymhwysedd a'r profiad sy'n angenrheidiol ar gyfer y gwaith y mae i'w wneud; (c) bod y person oherwydd ei iechyd, ar ôl i addasiadau rhesymol gael eu gwneud, yn gallu cyflawni'n briodol y tasgau sy'n rhan annatod o'r gwaith y mae wedi ei gyflogi neu ei gymryd ymlaen ar ei gyfer; (d) bod y person wedi darparu gwybodaeth neu ddogfennaeth lawn a boddhaol, yn ôl y digwydd, mewn cysylltiad â phob un o'r materion a bennir yn Rhan 1 o Atodlen 1 a bod yr wybodaeth hon neu'r ddogfennaeth hon ar gael yn y gwasanaeth i'r reoleiddiwr gwasanaeth edrych arni; 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau systemau trwyadl ar waith ar gyfer dethol ac archwilio cefndir pob ymgeisydd am swyddi staff a gwirfoddolwyr er mwyn iddynt allu penderfynu a ddylid eu penodi ai peidio. Mae hyn yn cynnwys yr wybodaeth sydd yn atodlen 1 o'r Rheoliadau. Mae hyn hefyd yn cynnwys sicrhau cywirdeb y geirdaon a'r gyflogaeth. • Os defnyddir staff asiantaeth, mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod yr un archwiliadau'n cael eu cynnal ar eu cyfer ag a gynhelir ar gyfer staff a gyflogir yn barhaol, ac mae ganddynt dystiolaeth i ddangos bod yr archwiliadau hyn wedi'u gwneud. Gallai hyn gynnwys cadarnhad a rhestrau gwirio a ddarperir gan unrhyw asiantaeth, os yw'r rheini'n ddigon dibynadwy a chadarn. • Mae gan y darparwr gwasanaeth broses ar waith i'w sicrhau ei hun bod yr asiantaeth yn ddibynadwy ac yn gadarn o ran cynnal y gwiriadau hyn. • Rhoddir ystyriaeth gadarnhaol i gynnwys unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth wrth recriwtio staff newydd. • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau broses ar waith i sicrhau bod staff wedi cofrestru'n briodol â rheoleiddiwr proffesiynol a'r cofrestrriad hwnnw'n un cyfredol lle bydd gofyn neu, lle bo hynny'n berthnasol, eu bod ar gofrestr wirfoddol achrededig. • Wedi ystyried yr holl wybodaeth sydd ar gael, mae darparwyr gwasanaethau'n penderfynu a oes gan yr unigolyn y sgiliau, y cymwysterau a'r cymeriad da sy'n angenrheidiol i gyflawni'r rôl y mae'n cael ei gyflogi/ei roi ar waith i'w chyflawni.

<p>(e) pan fo'r person wedi ei gyflogi gan y darparwr gwasanaeth i reoli'r gwasanaeth, fod y person wedi ei gofrestru fel rheolwr gofal cymdeithasol â rheoleiddiwr y gweithlu heb fod yn hwyrach na'r dyddiad perthnasol (gweler paragraff (8) am ystyr "y dyddiad perthnasol");</p> <p>(f) yn ddarostyngedig i baragraff (11), pan fo'r person wedi ei gyflogi gan y darparwr gwasanaeth (pa un ai fel cyflogai neu fel gweithiwr), ac eithrio fel rheolwr, i ddarparu gofal a chymorth i unrhyw berson, fod y person wedi ei gofrestru fel gweithiwr gofal cymdeithasol â rheoleiddiwr y gweithlu heb fod yn hwyrach na'r dyddiad perthnasol (gweler paragraff (9) am ystyr "y dyddiad perthnasol");</p> <p>(g) yn ddarostyngedig i baragraff (11), pan fo'r person wedi ei gymryd ymlaen o dan gontract ar gyfer gwasanaethau, ac eithrio fel rheolwr, i ddarparu gofal a chymorth i unrhyw berson mewn cysylltiad â'r gwasanaeth, fod y person wedi ei gofrestru fel gweithiwr gofal cymdeithasol â rheoleiddiwr y gweithlu heb fod yn hwyrach na'r dyddiad perthnasol (gweler paragraff (10) am ystyr "y dyddiad perthnasol").</p> <p>(3) Rhaid i gais gael ei wneud am dystysgrif GDG gan neu ar ran y darparwr gwasanaeth at ddiben asesu addasrwydd person ar gyfer y swydd y cyfeirir ati ym mharagraff (1). Ond nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys os yw'r person sy'n gweithio yn y gwasanaeth wedi ei gofrestru â gwasanaeth diweddarau'r GDG.</p> <p>(4) Pan fo person sy'n cael ei ystyried ar gyfer swydd y cyfeirir ati ym mharagraff (1) wedi ei gofrestru â gwasanaeth diweddarau'r GDG, rhaid i'r darparwr gwasanaeth wirio statws tystysgrif GDG y person at ddiben asesu addasrwydd y person hwnnw ar gyfer y swydd honno.</p> <p>(5) Pan fo person a benodir i swydd y cyfeirir ati ym mharagraff (1) wedi ei gofrestru â gwasanaeth diweddarau'r GDG, rhaid i'r</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw un nad oes rhaid iddynt gofrestru gyda Gofal Cymdeithasol Cymru ond a fydd yn rhan o roi gofal a chymorth i ddefnyddiwr gwasanaeth, er enghraifft therapydd galwedigaethol, wedi cael ei wirio yn unol â'r gofynion a nodir yn rheoliad 31(2)(a)-(d). • Os nad yw staff (gan gynnwys gwirfoddolwyr) yn cyflawni mwyach y meini prawf addasrwydd a nodir yn rheoliad 31(2), mae darparwyr gwasanaethau'n cymryd camau priodol yn ddi-oed i sicrhau na fydd risg i unigolion. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ hyfforddi a mentora; ○ darparu hyfforddiant a goruchwyliaeth ychwanegol; ○ defnyddio gweithdrefnau disgyblu. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn cydymffurfio â gofynion y codau ymarfer proffesiynol a, lle bo hynny'n briodol, bydd darparwyr yn cyfeirio achosion at y cyrff proffesiynol perthnasol ar gyfer unigolion y mae amheuaeth ynghylch pa mor addas ydynt i ymarfer. • Os oes unrhyw bryderon bod aelod o staff wedi cam-drin unigolyn neu wedi rhoi unigolyn mewn perygl o gael ei gam-drin, mae'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ac unrhyw gorff cofrestru proffesiynol perthnasol yn cael gwybod gan y darparwr gwasanaeth yn ddi-oed. • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau ddyletswydd gyfreithiol o dan Ddeddf Diogelu Grwpiau Agored i Niwed 2006 i gyfeirio aelod staff neu wirfoddolwr at y Gwasanaeth Diogelu a Gwahardd os yw'r aelod staff neu wirfoddolwr wedi cael ei atal rhag gweithio yn y gwasanaeth (neu os yw gweithiwr wedi ymddiswyddo cyn cael ei ddiswyddo) a bod yr aelod staff neu wirfoddolwr wedi niweidio plentyn neu oedolyn agored i niwed,
--	--

darparwr gwasanaeth wirio statws tystysgrif GDG y person o leiaf bob blwyddyn.

(6) Pan nad yw person a benodir i swydd y cyfeirir ati ym mharagraff (1) wedi ei gofrestru â gwasanaeth diweddarau'r GDG, rhaid i'r darparwr gwasanaeth wneud cais am dystysgrif newydd GDG mewn cysylltiad â'r person hwnnw o fewn tair blynedd i ddyroddi'r dystysgrif y gwneir cais amdani yn unol â pharagraff (3) ac wedi hynny rhaid i geisiadau pellach o'r fath gael eu gwneud o leiaf bob tair blynedd.

(7) Os nad yw unrhyw berson sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn addas i weithio yn y gwasanaeth mwyach o ganlyniad i beidio â bodloni un neu ragor o'r gofynion ym mharagraff (2), rhaid i'r darparwr gwasanaeth—

- (a) cymryd camau gweithredu angenrheidiol a chymesur i sicrhau y cydymffurfir â'r gofynion perthnasol;
- (b) pan fo'n briodol, roi gwybod—
  - (i) i'r corff rheoleiddiol neu broffesiynol perthnasol;
  - (ii) i'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd.

(8) Ym mharagraff (2)(e), "y dyddiad perthnasol" yw 31 Mawrth 2025.

(9) Ym mharagraff (2)(f), "y dyddiad perthnasol" yw'r dyddiad diweddaraf o blith naill ai—

- (a) 30 Medi 2026,
- (b) chwe mis o'r dyddiad y dechreuodd y person ei gyflogaeth, neu
- (c) dyddiad diweddarach y mae'r rheoleiddiwr gwasanaethau yn cytuno arno o dan amgylchiadau eithriadol.

(10) Ym mharagraff (2)(g), "y dyddiad perthnasol" yw'r dyddiad diweddaraf o blith naill ai—

- (a) 30 Medi 2026,

neu yr ystyrir bod risg y gallai niweidio plentyn neu oedolyn agored i niwed.

(b) chwe mis o'r dyddiad y cafodd y person ei gymryd ymlaen yn gyntaf o dan gontract ar gyfer gwasanaethau i ddarparu gofal a chymorth, neu

(c) dyddiad diweddarach y mae'r rheoleiddiwr gwasanaethau yn cytuno arno o dan amgylchiadau eithriadol.

(11) Nid yw'r gofyniad bod person wedi ei gofrestru fel gweithiwr gofal cymdeithasol â rheoleiddiwr y gweithlu yn unol â pharagraff (2)(f) ac (g) yn gymwys pan fo'r person wedi ei gyflogi (pa un ai fel cyflogai neu fel gweithiwr) neu ei gymryd ymlaen o dan gontract ar gyfer gwasanaethau i weithio fel—

(a) nyrs, neu

(b) proffesiynolyn cofrestredig.

(12) Yn y rheoliad hwn—

ystyr "nyrs" ("*nurse*") yw nyrs gymwysedig neu fydwraig gymwysedig sydd wedi ei chofrestru â'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth yn unol ag erthygl 5 o Orchymyn Nyrsio a Bydwreigiaeth 2001(6);

mae i "proffesiynolyn cofrestredig" yr ystyr a roddir i "*registered professional*" ym mharagraff 1 o Atodlen 3 i Orchymyn Proffesiynau Iechyd 2001(7).

---

(6) O.S. 2002/253.

(7) O.S. 2002/254.

Rheoliad 32	Canllawiau
<p>Cefnogi a datblygu staff</p> <p>32.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi yn ei le ar gyfer cefnogi a datblygu staff.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod unrhyw berson sy'n gweithio yn y gwasanaeth (gan gynnwys person y caniateir iddo weithio fel gwirfoddolwr)—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) yn cael cyfnod sefydlu sy'n briodol i'w rôl; (b) yn cael ei wneud yn ymwybodol o'i gyfrifoldebau ei hun a chyfrifoldebau staff eraill; (c) yn cael ei oruchwylio a'i arfarnu'n briodol; (d) yn cael hyfforddiant craidd sy'n briodol i'r gwaith sydd i'w wneud ganddo; (e) yn cael hyfforddiant arbenigol fel y bo'n briodol; (f) yn cael cymorth a chynhorthwy i gael unrhyw hyfforddiant pellach sy'n briodol i'r gwaith y mae'n ei wneud. <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod unrhyw berson a gyflogir i weithio yn y gwasanaeth yn cael ei gefnogi i gynnal ei gofrestrriad â'r corff rheoleiddiol neu alwedigaethol priodol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod ganddynt raglen sefydlu sy'n rhoi'r adnoddau i bob aelod newydd o staff (gan gynnwys gwirfoddolwyr) i fod yn hyderus yn eu rolau ac ymarfer, a'u galluogi i wneud cyfraniad cadarnhaol at lesiant a diogelwch unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth. • Mae gweithwyr gofal cymdeithasol yn cwblhau'r rhaglen sefydlu berthnasol sy'n ofynnol gan Gofal Cymdeithasol Cymru o fewn yr amserlen sydd wedi'i diffinio yn ogystal ag unrhyw raglenni sefydlu sy'n benodol i'r gwasanaeth. • Mae staff yn gallu cael gafael ar gopïau o unrhyw godau ymarfer proffesiynol perthnasol a chanllawiau ymarfer, gan gynnwys unrhyw rhai sydd wedi'i cyhoeddi gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Bydd y safonau sydd yn y codau a'r canllawiau ymarfer hyn yn cael eu hyrwyddo'n frwd. • Pan ddefnyddir staff asiantaeth, rhoddir cyflwyniad i'r gwasanaeth iddynt sy'n cynnwys, ond heb ei gyfyngu i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ y datganiad o ddiben; ○ polisiau a gweithdrefnau craidd; ○ trefniadau rheoli a goruchwylio. • Mae staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau a'u hatebolrwydd ac yn eu deall wrth ddirprwyo gweithgaredd neu pan fydd gweithgaredd yn cael ei ddirprwyo iddynt hwy. Mae hyn yn cynnwys nyrsys cofrestredig sy'n atebol am unrhyw achos o ddirprwyo gweithgaredd i weithwyr eraill. • Mae staff sy'n ymgymryd â gweithgareddau gofal iechyd sydd wedi'u dirprwyo yn ymwybodol o unrhyw god ymarfer a

chanllawiau a gyhoeddwyd ynglŷn ag ymgymryd â gweithgareddau wedi'u dirprwyo, ac maent yn glynu wrthynt.

- Mae darparwyr gwasanaethau'n parchu annibyniaeth broffesiynol gweithwyr proffesiynol cofrestredig o ran dirprwyo gweithgareddau.
- Mae staff yn cael eu goruchwyllo yn eu rôl i i'w helpu i bwysu a mesur eu hymarfer a sicrhau eu bod yn cynnal safon eu cymhwysedd proffesiynol. Mae hyn yn cynnwys adborth am eu perfformiad gan unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Mae staff yn cyfarfod â'u rheolwr llinell neu swyddog cyfatebol, neu aelod uwch o'r staff, ar gyfer goruchwyllo un-i-un o leiaf bob chwarter.
- Mae cyfle i staff nyrsio cofrestredig gael goruchwylloeth glinigol.
- Mae pob aelod o staff yn cael eu harfarnu bob blwyddyn ac mae hynny'n gyfle i roi adborth am eu perfformiad a nodi meysydd lle bydd angen hyfforddiant a datblygu er mwyn eu cynorthwyo yn eu rôl.
- Maes anghenion hyfforddi, dysgu a datblygu ychwanegol aelodau unigol o'r staff yn cael eu nodi yn ystod mis cyntaf eu cyflogi, ac fe'u hadolygir drwy gyfrwng y broses oruchwyllo ac arfarnu.
- Mae staff yn cael cymorth i ddilyn hyfforddiant, i ddysgu ac i ddatblygu i'w galluogi i gyflawni gofynion eu rôl a diwallu anghenion unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys hyfforddiant i ddefnyddio unrhyw gyfarpar arbenigol.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n dadansoddi'r anghenion hyfforddi bob blwyddyn (neu'n amlach os bydd angen) er mwyn sicrhau bod gan staff y sgiliau a'r cymhwysedd perthnasol i ddiwallu anghenion unigolion yn unol â'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth. • Mae darparwyr gwasanaethau'n cadw cofnod ysgrifenedig o'r holl hyfforddiant a goruchwyliaeth y mae'r staff wedi'i wneud neu y byddant yn ei wneud. • Mae darparwyr gwasanaethau'n cynorthwyo'r holl staff i gwblhau, lle bo hynny'n briodol: <ul style="list-style-type: none"> ○ hyfforddiant craidd, er enghraifft, hyfforddiant ar godi a chario ac ar ddiogelu; ○ cymwysterau angenrheidiol a fyddai'n eu galluogi i barhau i gyflawni eu rôl; ○ hyfforddiant a gweithgareddau sy'n ofynnol er mwyn iddynt barhau i ddatblygu'n broffesiynol ac i gyflawni gofynion cofrestru cyrff rheoleiddio proffesiynol, lle bydd hyn yn berthnasol i'w rôl; ○ hyfforddiant arall y tybir ei fod yn briodol gan y darparwr gwasanaethau; ○ hyfforddiant craidd ac arbenigol y mae Gofal Cymdeithasol Cymru wedi eu nodi ar gyfer eu rôl.
--	--

Rheoliad 33	Canllawiau
<p>Cydymffurfio â chod ymarfer y cyflogwr</p> <p>33.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth lynu wrth y cod ymarfer ar y safonau ymddygiad ac ymarfer a ddisgwylir oddi wrth bersonau sy'n cyflogi neu sy'n ceisio cyflogi gweithwyr gofal cymdeithasol, y</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n deall eu rôl a'u cyfrifoldebau'n glir o ran y Cod Ymarfer i Gyflogwyr Staff Gofal Cymdeithasol (cyhoeddiad Gofal Cymdeithasol Cymru) a/neu godau ymarfer eraill sy'n berthnasol i gyflogwyr, y gallai Gofal Cymdeithasol Cymru eu cyhoeddi o bryd i'w gilydd.

mae'n ofynnol i reoleiddiwr y gweithlu ei gyhoeddi o dan adran 112(1)(b) o'r Ddeddf.

Rheoliad 34	Canllawiau
<p>Gwybodaeth ar gyfer staff</p> <p>34.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau y darperir gwybodaeth i bob person sy'n gweithio yn y gwasanaeth am y gwasanaeth a'r ffordd y caiff ei ddarparu.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod trefniadau yn eu lle i wneud staff yn ymwybodol o unrhyw godau ymarfer ynghylch y safonau ymddygiad a ddisgwylir oddi wrth weithwyr gofal cymdeithasol, y mae'n ofynnol i reoleiddiwr y gweithlu eu cyhoeddi o dan adran 112(1)(a) o'r Ddeddf.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n casglu gwybodaeth ac yn ei darparu ar gyfer y staff yn unol â'r datganiad o ddiben. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth am y materion a ganlyn—<ul style="list-style-type: none"> ○ ethos a diwylliant y gwasanaeth; ○ yr ymddygiad a ddisgwylir gan staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth; ○ rolau a chyfrifoldebau staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth; ○ polisïau a gweithdrefnau'r gwasanaeth; ○ y gofynion o ran cadw cofnodion; ○ y gofynion o ran cyfrinachedd a diogelu data; ○ gweithdrefnau disgyblu; ○ trefniadau ar gyfer sicrhau bod unigolion yn ddiogel ac wedi'u hamddiffyn rhag camdriniaeth, esgeulustod a thriniaeth amhrïodol (gan gynnwys rhoi gwybod am bryderon diogelu); ○ trefniadau ar gyfer pobl yn gweithio ar eu pen eu hunain (lle bo hynny'n berthnasol). • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn gallu cael gafael ar y copïau diweddaraf o'r holl bolisïau, gweithdrefnau a chodau ymarfer, a'u bod yn eu deall. Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff wedi darllen y rhain yn ystod y cyfnod sefydlu ac yn profi eu dealltwriaeth barhaus ohonynt drwy eu goruchwylio ac adolygu eu perfformiad.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn cyflawni eu dyletswyddau'n unol â gofynion y polisïau a'r gweithdrefnau. • Mae'r holl staff yn cael disgrifiad swydd ysgrifenedig sy'n datgan eu cyfrifoldebau'n glir, y dyletswyddau y disgwylir iddynt eu cyflawni ar y pryd a'u llinell atebolrwydd. • Cynhelir cyfarfodydd staff rheolaidd (o leiaf chwe chyfarfod y flwyddyn), caiff y materion a drafodir eu cofnodi a chymerir camau priodol yn eu sgil.
--	---

Rheoliad 35	Canllawiau
<p>Gweithdrefnau disgyblu</p> <p>35.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth roi gweithdrefn ddisgyblu yn ei lle a'i gweithredu.</p> <p>(2) Rhaid i'r weithdrefn ddisgyblu gynnwys—</p> <p>(a) darpariaeth ar gyfer atal dros dro, a chymryd camau gweithredu heb fod mor bell ag atal dros dro, gyflogai er budd diogelwch neu lesiant pobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth;</p> <p>(b) darpariaeth bod methiant ar ran cyflogai i adrodd am achos o gam-drin, neu am amheuaeth o gam-drin, i berson priodol yn sail dros ganiatáu cychwyn achos disgyblu.</p> <p>(3) At ddiben paragraff (2)(b), person priodol yw—</p> <p>(a) y darparwr gwasanaeth,</p> <p>(b) yr unigolyn cyfrifol,</p> <p>(c) swyddog i'r rheoleiddiwr gwasanaethau,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau bolisi a gweithdrefnau disgyblu, yn unol â'r gyfraith cyflogaeth, i ymdrin â pherfformiad ac ymddygiad gweithwyr. Mae hyn yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ gwybodaeth am yr hyn sy'n ymddygiad derbyniol ac annerbyniol a pha gamau a gymerir os bydd ymddygiad staff yn destun pryder. ○ y trefniadau ar gyfer atal aelod o'r staff o'i waith (neu ei drosglwyddo i ddyletswyddau eraill) tra bydd ymchwiliad yn cael ei gynnal i unrhyw honiadau o gamymddwyn difrifol, gan gynnwys honiadau o gam-drin neu bryder difrifol ynghylch diogelwch neu lesiant unigolion. ○ dylai'r polisi hefyd ymdrin â'r hyn a ddylai ddigwydd os oes pryderon am ymddygiad gwirfoddolwyr. • Os bydd y darparwr gwasanaeth yn dilyn camau disgyblu yn erbyn gweithiwr a bod y gweithiwr yn ymadael cyn i'r broses ddisgyblu ddod i ben, ystyrir a fyddai'n briodol cyfeirio'r mater at yr heddlu, y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd, Gofal Cymdeithasol Cymru neu gorff proffesiynol arall.

- (d) swyddog i'r awdurdod lleol ar gyfer yr ardal y darperir y gwasanaeth ynddi,
- (e) yn achos cam-drin neu amheuaeth o gam-drin plentyn, swyddog i'r Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant, neu
- (f) swyddog heddlu.

- Os oes amheuaeth am addasrwydd gwirfoddolwr i ymarfer, yn sgil unrhyw gamymddwyn honedig /diffyg gallu sy'n peri pryder, mae'r darparwr gwasanaeth yn cymryd camau priodol ac amserol. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys:
  - darparu hyfforddiant a goruchwyliaeth ychwanegol;
  - dod â'r trefniant gwirfoddoli i ben;
  - atgyfeirio at y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd neu'r heddlu, lle bo'n ofynnol.
- Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn ymwybodol o'r gweithdrefnau disgyblu ac unrhyw weithdrefnau cwyno, ac yn eu deall.
- Mae adroddiad ysgrifenedig am unrhyw ymchwiliadau disgyblu a'r camau a gymerir yn cael ei gadw ar ffeil y gweithiwr yn unol â'r ddeddfwriaeth ar gyflogaeth a diogelu data.

1.8 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran mangreoedd, cyfleusterau a chyfarpar (Rhan 9)

Bwriad Rhan 12 o'r Rheoliadau yw rhestru'r hyn sy'n ofynnol gan ddarparwyr gwasanaethau er mwyn sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu ar gyfer unigolion mewn lleoliad ac amgylchedd â chyfleusterau a, lle bo hynny'n berthnasol, cyfarpar sy'n hyrwyddo cyflawni eu canlyniadau personol.

Mae hyn yn cynnwys:

- sicrhau bod systemau a phrosesau ar waith sy'n hyrwyddo amgylchedd diogel o safon uchel lle darperir y gwasanaethau;
- sicrhau bod yr amgylchedd ffisegol yn darparu lle i unigolion a mannau cymunedol i ddiwallu eu hanghenion gofal a chymorth;
- cyfleusterau ac chyfarpar sy'n cael eu cynnal a'u cadw'n dda ac sy'n briodol ar gyfer yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth.

Rheoliadau 36 a 37	Canllawiau
<p>Gofyniad cyffredinol</p> <p>36.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod y mangreoedd, y cyfleusterau a'r cyfarpar yn addas ar gyfer y gwasanaeth, gan roi sylw i'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth.</p> <p>Mangreoedd</p> <p>37.—(1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod dyluniad ffisegol, cynllun a lleoliad y fangre a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn addas i—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) cyflawni'r nodau a'r amcanion a nodir yn y datganiad o ddiben; (b) diwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolion; (c) cefnogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae lleoliad, cynllun a maint y fangre yn addas ar gyfer y gwasanaeth, fel y disgrifir yn y datganiad o ddiben. • Mae'r fangre wedi'i lleoli, ei chynllunio a'i chyflenwi â chyfarpar i ddiwallu anghenion yr unigolion y bwriedir y gwasanaeth ar eu cyfer a bydd yn adlewyrchu'r canllawiau cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys sicrhau:<ul style="list-style-type: none"> ○ bod anghenion unigolion a, lle bo modd, eu barn yn cael eu hystyried wrth gynllunio, adeiladu, cynnal a chadw, adnewyddu neu addasu mangre; ○ wrth bennu'r lleoliad ar gyfer darparu'r gwasanaeth, bod y darparwr gwasanaeth yn ystyried yr angen i unigolion allu cyrraedd cyfleusterau perthnasol a'r gymuned leol yn rhwydd, fel y rheini sy'n ymwneud ag addysg, iechyd, cyflogaeth a hamdden, a bod modd iddynt ddefnyddio cludiant cyhoeddus yn hwylus. Os nad yw'n hawdd cael

(2) Yn benodol, rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod y fangre a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn bodloni gofynion paragraffau (3) i (5) o'r rheoliad hwn.

(3) Rhaid i'r fangre—

- (a) bod yn hygyrch ac wedi ei goleuo, ei gwresogi a'i hawyru'n ddigonol;
- (b) bod yn ddiogel rhag mynediad anawdurdodedig;
- (c) bod wedi ei dodrefnu a'i chyfarparu'n addas;
- (d) bod o adeiladwaith cadarn ac wedi ei chadw mewn cyflwr strwythurol da yn allanol ac yn fewnol;
- (e) bod wedi ei ffitio a'i haddasu yn ôl yr angen, er mwyn diwallu anghenion unigolion;
- (f) bod wedi ei threfnu fel bod y cyfarpar a ddefnyddir i ddarparu'r gwasanaeth wedi ei leoli'n briodol;
- (g) bod yn rhydd rhag peryglon i iechyd a diogelwch unigolion ac unrhyw bersonau eraill a all wynebu risg, i'r graddau y bo'n rhesymol ymarferol;
- (h) bod wedi ei chynnal a'i chadw'n briodol;
- (i) bod wedi ei chadw'n lân yn unol â safon sy'n briodol at y diben y caiff ei defnyddio.

(4) Rhaid i'r fangre gael ystafelloedd gwely sydd—

- (a) yn cynnwys cyfleusterau priodol i ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn (os yw'r ystafell yn ystafell meddiannaeth sengl) neu'r unigolion (os yw'r ystafell yn cael ei rhannu) sy'n meddiannu'r ystafell wely;
- (b) o faint digonol, gan roi sylw i—
  - (i) pa un a yw'r ystafell yn cael ei rhannu neu'n ystafell meddiannaeth sengl;
  - (ii) y cynllun a'r dodrefn;

gafael ar gludiant cyhoeddus, mae'r darparwr gwasanaeth yn hwyluso hyn;

- nad yw preifatrwydd, urddas a chyfrinachedd unigolion yn cael eu tanseilio oni bai bod hyn yn unol â'u cynllun personol, er enghraifft y defnydd o unrhyw oruchwyliaeth;
  - bod diogelwch unigolion yn cael ei sicrhau, gan gynnwys eu gallu i fynd i mewn ac allan o'r fangre a symud o'i hamgylch yn rhwydd;
  - bod modd defnyddio'r holl gyfarpar sydd wedi'i osod ar waliau / cyfarpar sefydlog, fel system godi, yn ddiogel;
  - bod modd iddynt gyrraedd pob rhan briodol o'r gwasanaeth yn annibynnol a bod y fangre'n cael ei haddasu i sicrhau hyn lle bo angen.
- Mae gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau diogelwch ar waith sy'n sicrhau bod unigolion yn saff a diogel heb i hynny amharu ar eu hawliau, eu preifatrwydd a'u hurddas. Mae lefel y diogelwch a ddarperir yn briodol i'r unigolyn ac i'r gwasanaeth a gynigir. Mae hyn yn cynnwys:
    - diogelu eiddo personol a/neu arian;
    - darparu mynediad priodol i'r fangre ac oddi yno heb gyfyngu'n ddiangen ar ryddid yr unigolyn i symud o amgylch;
    - trafod â phartneriaid perthnasol, er enghraifft swyddogion atal troseddau am lefel y diogelwch a allai fod yn briodol.
  - Mae gan ddarparwyr gwasanaethau bolisi ysgrifenedig ynglŷn â defnyddio teledu cylch cyfyng gan y gwasanaeth a chan unigolion, teuluoedd a staff.
  - Pan ddefnyddir cyfarpar gwylidwriaeth mewn gwasanaethau a reoleiddir, mae hyn yn cael ei wneud mewn ffordd agored,

<p>(iii) y cyfarpar sy'n ofynnol i ddiwallu anghenion yr unigolyn (os yw'r ystafell yn ystafell meddiannaeth sengl) neu'r unigolion (os yw'r ystafell yn cael ei rhannu);</p> <p>(iv) nifer y staff sy'n ofynnol i ddiwallu anghenion yr unigolyn (os yw'r ystafell yn ystafell meddiannaeth sengl) neu'r unigolion (os yw'r ystafell yn cael ei rhannu);</p> <p>(c) yn gyfforddus ar gyfer yr unigolyn (os yw'r ystafell yn ystafell meddiannaeth sengl) neu'r unigolion (os yw'r ystafell wedi ei rhannu):</p> <p>(d) yn rhoi rhyddid symud a phreifatrwydd i'r unigolyn (os yw'r ystafell yn ystafell meddiannaeth sengl) neu'r unigolion (os yw'r ystafell yn cael ei rhannu).</p> <p>(5) Rhaid i'r fangre gael lle eistedd, hamdden a bwyta a ddarperir ar wahân i ystafelloedd preifat yr unigolyn ei hun a rhaid i unrhyw le o'r fath fod—</p> <p>(a) yn addas ac yn ddigonol, gan roi sylw i'r datganiad o ddiben;</p> <p>(b) wedi ei leoli er mwyn galluogi pob person sy'n defnyddio'r lle i gael mynediad iddo yn hawdd ac yn ddiogel.</p> <p>(6) Rhaid i unrhyw le cymunedol a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth fod yn addas ar gyfer darparu gweithgareddau cymdeithasol, diwylliannol a chrefyddol sy'n briodol i amgylchiadau'r unigolion.</p> <p>(7) Rhaid i gyfleusterau addas gael eu darparu er mwyn i unigolion gwrdd ag ymwelwyr yn breifat mewn lle sydd ar wahân i ystafell breifat yr unigolyn ei hun.</p> <p>(8) Rhaid i'r fangre gael toiledau, ystafelloedd ymolchi a chawodydd sydd—</p>	<p>bwrpasol a chyfreithlon a nodir yn glir o fewn yr adeilad ac yn y canllawiau defnyddwyr fod hyn yn digwydd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r defnydd wylidwriaeth yn cydymffurfio â'r gofynion o dan y rheoliadau sy'n ymwneud â phreifatrwydd, urddas a pharch. Mae'n cydymffurfio hefyd â phob gofyniad cyfreithiol arall e.e. o dan Ddeddf Diogelu Data 1998. • Os oes plant yn cael eu lletya yn y gwasanaeth, nid oes unrhyw arwydd i ddangos hynny yn y fangre. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod awyru naturiol yn digwydd yn yr adeilad a'i fod yn cael ei wresogi i adlewyrchu anghenion yr unigolion sy'n byw ynddo. • Mae dodrefn a chyfarpar yn cael eu darparu i gyflawni nodau ac amcanion y datganiad o ddiben ac i ddiwallu anghenion a, lle bo modd, yr hyn sydd orau gan yr unigolion sy'n cael gofal a chymorth. Mae hyn yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ gwelyau a matresi arbenigol, systemau galw, cyfarpar codi a symud, arwyddion, canllawiau a/neu gyfarpar i helpu ag anghenion corfforol, gwybyddol a synhwyrdd yr unigolyn; ○ darparu cyfarpar a dodrefn addas i helpu pobl wrth iddynt ddysgu, er enghraifft cyfrifiaduron a desgiau; ○ darparu cyfarpar neu ystafelloedd synhwyrdd arbenigol, lle bo hynny'n briodol; ○ darparu cyfarpar chwaraeon a hamdden; ○ darparu cyfleusterau ffôn (a chyfle i ddefnyddio ffôn yn breifat), e-bost a rhyngwyd sy'n addas i anghenion yr unigolyn.
--	--

<p>(a) o nifer digonol ac o fath addas i ddiwallu anghenion yr unigolion;</p> <p>(b) wedi eu cyfarparu'n briodol;</p> <p>(c) wedi eu lleoli er mwyn galluogi pob person i gael mynediad iddynt yn hawdd ac yn ddiogel.</p> <p>(9) Rhaid i'r fangre gael tiroedd allanol sy'n hygyrch ac sy'n addas ac sy'n ddiogel i unigolion eu defnyddio a rhaid iddynt gael eu cynnal a'u cadw'n briodol.</p> <p>(10) Rhaid i'r fangre gael cyfleusterau addas ar gyfer staff y mae rhaid iddynt gynnwys—</p> <p>(a) cyfleusterau storio addas, a</p> <p>(b) pan fo'n briodol, llety cysgu a chyfleusterau newid addas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Trefnir i gael gfael ar gyngor arbenigol ychwanegol, cymhorthion a chyfarpar i ddiwallu anghenion yr unigolyn drwy gysylltu ag asiantaethau statudol perthnasol. • Mae polisïau a gweithdrefnau ar waith i sicrhau bod systemau mecanyddol a thrydanol adeiladau mewn cyflwr da ac yn ddiogel i'w defnyddio. • Mae system monitro ac archwilio ar waith i ategu cynllun ac amserlen cynnal a chadw a rhaglen i adnewyddu adeiledd y fangre ac i'w harddurno. • Mae trefniadau i sicrhau bod unrhyw waith atgyweirio a gwaith arall sy'n codi'n cael ei nodi a'i adrodd a bod camau'n cael eu cymryd i ymateb i lefel y brys. Bydd hyn yn cefnogi diogelwch a llesiant unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, ymwelwy, gwirfoddolwyr a staff. • Mae darparwyr gwasanaethau'n dyrannu'r gyllideb sydd ar gael i sicrhau bod y fangre, y cyfleusterau, y dodrefn a'r cyfarpar yn cael eu cynnal a'u cadw drwy'r amser. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gan yr ystafelloedd gwely gyfarpar sy'n diwallu anghenion yr unigolyn yn unol â'r datganiad o ddiben. • Mae darparwyr gwasanaethau'n ystyried dymuniadau unigolion a'r hyn sydd orau ganddynt o ran sut mae ystafelloedd gwely'n cael eu dodrefnu a'u haddurno, cyn belled ag sy'n ymarferol. • Yn ystod y tymor, mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod llety preswyl i ddisgyblion yn cael ei gadw i'w ddefnyddio'n unig gan y disgyblion y mae wedi'i ddynodi ar eu cyfer. Dim ond drwy wahoddiad gan ddisgyblion sy'n byw yn yr adeilad
---	---

neu'r uned y mae unrhyw ddisgyblion eraill yn gallu cael mynediad, a hynny'n amodol ar asesiadau risg a chydnewydd perthnasol o ran y disgyblion eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth.

- Mae'r goleuadau yn llety unigolion yn unol â'u hanghenion ac unrhyw ofynion iechyd a diogelwch perthnasol.
- Mae unigolion yn gallu addasu'r gwres yn eu hystafelloedd gwely eu hunain a, lle bo hynny'n berthnasol, mae goleuadau a systemau awyru ychwanegol yn cael eu gosod i ddiwallu eu hanghenion, yn unol â safonau cenedlaethol ar gyfer mynediad cynhwysol.
- Mae digon o le a digon o ddodrefn mewn ystafelloedd gwely, ni waeth a yw'r rhain ar gyfer un preswlydd neu ystafelloedd i'w rhannu er mwyn:
  - gallu defnyddio cyfarpar yn ddiogel heb amharu ar staff, unigolion, nac ar ddodrefn ac eitemau personol;
  - galluogi'r staff i ddiwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn mewn modd diogel ac urddasol;
  - darparu preifatrwydd;
  - darparu lle i bobl wneud gweithgareddau annibynnol, er enghraifft, gwneud gwaith cartref, dilyn diddordebau a threulio amser ar eu pen eu hunain.
- Mae cleon ar ddrysau ystafelloedd gwely sy'n addas ar gyfer gallu'r unigolion, a rhoddir allwedd iddynt oni bai bod eu hasesiad risg yn nodi fel arall.
- Mae staff yn gallu agor y drysau i ystafelloedd gwely o'r tu allan os bydd argyfwng.

- Mae gan unigolion gyfleusterau storio diogel i'w heiddo personol gan gynnwys arian, nwyddau gwerthfawr a, lle bo hynny'n briodol, meddyginiaeth.
- Mae manau cymunedol ar gael sy'n diwallu anghenion unigolion sydd yn y llety, yn unol â'r datganiad o ddiben, a byddant yn rhai sy'n hawdd i bobl eu cyrraedd yn annibynnol yn unol â Deddf Cydraddoldeb 2010 a deddfwriaeth a chanllawiau cyfredol eraill. Mae hyn yn cynnwys darpariaeth i unigolion gyfarfod yn breifat ag ymwelwyr, i gymryd rhan mewn gweithgareddau, chwarae a hamdden, mewn modd na fydd yn effeithio ar drefniadau arferol neu breifatrwydd unigolion eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Wrth ystyried patrwm, mynediad, dyluniad/addurniadau, arwyddion ac addasiadau i'r manau cymunedol, mae darparwyr gwasanaethau'n cadw mewn cof anghenion a dibyniaeth yr unigolion sy'n byw yno, er enghraifft rhai'n gysylltiedig ag anabledd corfforol ac amhariadau synhwyrdd. Mae'r darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod manau cymunedol wedi'u seilio ar ganllawiau cydnabyddedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth.
- Mae annibyniaeth yn cael ei hybu a'i chynnal drwy sicrhau bod unigolion yn cael mynediad priodol at gyfleusterau a chyfarpar, er enghraifft, cyfleusterau hwylus ar gyfer cegin/coginio a golchi dillad.
- Mae bath neu gawod ar gael i unigolion eu defnyddio, yn unol â'u hanghenion a'r datganiad o ddiben.
- Mae ystafelloedd ymolchi, cawodydd a thoiledau'n cael eu lleoli a'u cynllunio i ystyried preifatrwydd, urddas, diogelwch ac

	<p>anghenion a galluoedd unigolion, yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae cymhorthion a chyfarpar yn cael eu darparu mewn ystafelloedd ymolchi, cawodydd a thoiledau i ddiwallu anghenion unigolion a letyir, er enghraifft canllawiau cydio, gosod basnau ar uchder hwylus a systemau galw mewn argyfwng. • Mae cyfleusterau yn hawdd eu cyrraedd o'r manau cysgu a hamdden yn y cartref. • Mae staff yn gallu agor y drysau i ystafelloedd ymolchi, cawodydd a thoiledau o'r tu allan os bydd argyfwng. • Mae'r tiroedd yn cael eu cadw'n daclus, yn ddiogel, yn ddeniadol ac yn hwylus i unigolion fynd iddynt. • Mae darparwyr gwasanaethau'n adolygu diogelwch a chyflwr y tiroedd yn rheolaidd fel rhan o'r rhaglen cynnal a chadw. • Mae'r gofod y tu allan wedi'i gynllunio i ddiwallu anghenion pob unigolyn, gan gynnwys y rheini sydd ag amhariad corfforol, synhwyraidd a gwybyddol. • Os darperir llety i staff, lleolir hwn o fewn y gwasanaeth gan eu galluogi i ymateb yn hawdd i anghenion unigolion. • Lle bo hynny'n briodol, mae llety cysgu a chyfleusterau newid addas yn cael eu darparu ar gyfer staff. • Darperir man diogel i'r staff gadw eu heiddo personol.
--	--

Rheoliad 38	Canllawiau
<p>Ystafelloedd meddiannaeth sengl ac ystafelloedd a rennir</p> <p>38.—(1) Yn ddarostyngedig i baragraffau (3) i (5), rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod pob unigolyn yn cael ei letya mewn ystafelloedd sengl ond nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys os yw'r amodau ym mharagraff (2) wedi eu bodloni.</p> <p>(2) Yr amodau yw—</p> <p>(a) bod unigolyn yn rhannu ystafell â dim mwy nag un unigolyn arall;</p> <p>(b) nad yw'r unigolyn arall o'r rhyw arall nac o oedran sylweddol wahanol;</p> <p>(c) y bydd rhannu ystafell yn hybu llesiant yr unigolion, y darperir ar ei gyfer yng nghynlluniau personol yr unigolion ac y cytunir arno â'r unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr. Ond nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gynnwys rhiant neu ofalwr unigolyn—</p> <p>(i) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r rhiant neu'r gofalwr gael ei gynnwys, neu</p> <p>(ii) pe byddai cynnwys y rhiant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p> <p>(3) Mae paragraff (4) yn gymwys i ddarparwr gwasanaeth a oedd yn cael ei ddarparu yn union cyn y dyddiad y daeth Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig) (Cymru) 2023 i rym ac sydd wedi ei ddarparu'n ddi-dor ers y dyddiad hwnnw.</p> <p>(4) Rhaid i ddarparwr gwasanaeth y mae paragraff (3) yn gymwys iddo sicrhau bod pob unigolyn yn cael ei letya mewn ystafelloedd sengl ond nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys os yw'r amodau ym mharagraff (5) wedi eu bodloni.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bydd ystafelloedd gwely sengl yn cael eu darparu i bob unigolyn. • Dim ond pan fodlonir yr amodau a nodir yn rheoliad 38(2) neu reoliadau 38(3) a 38(5) y bydd ystafelloedd gwely'n cael eu rhannu. • Mewn amgylchiadau lle mae rhannu ystafell yn cael ei ystyried, bydd y darparwr gwasanaeth yn cofnodi'r drafodaeth gyda'r unigolion dan sylw a'i rieni neu ei ofalwyr, ynghyd â'r penderfyniad.

<p>(5) Yr amodau yw—</p> <p>(a) bod unigolyn yn rhannu ystafell â dim mwy na thri unigolyn arall;</p> <p>(b) bod yr unigolion o'r un rhyw ac nad ydynt o oedrannau sylweddol wahanol;</p> <p>(c) y bydd rhannu ystafell yn hybu llesiant yr unigolion, y darperir ar ei gyfer yng nghynlluniau personol yr unigolion, ac y cytunir arno â'r unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr. Ond nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth gynnwys rhiant neu ofalwr unigolyn—</p> <p>(i) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r rhiant neu'r gofalwr gael ei gynnwys, neu</p> <p>(ii) pe byddai cynnwys y rhiant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p>	
--	--

Rheoliad 39	Canllawiau
<p>Mangreoedd – gofynion pellach</p> <p>39.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod gan y fangre a ddefnyddir ar gyfer gweithredu'r gwasanaeth gyfleusterau digonol ar gyfer—</p> <p>(a) goruchwyllo staff;</p> <p>(b) storio cofnodion yn ddiogel.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau le addas yn y fangre, megis ystafell gyfarfod a rennir, i sicrhau preifatrwydd ar gyfer goruchwyllo staff. • Mae cofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel yn unol â gofynion deddfwriaethol.

Rheoliad 40	Canllawiau
<p>Cyfleusterau a chyfarpar</p> <p>40.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod y cyfleusterau a'r cyfarpar a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) yn addas ac yn ddiogel at y diben y bwriedir iddynt gael eu defnyddio; (b) yn cael eu defnyddio mewn ffordd ddiogel; (c) wedi eu cynnal a'u cadw'n briodol; (d) wedi eu cadw'n lân yn unol â safon sy'n briodol at y diben y cânt eu defnyddio; (e) wedi eu storio'n briodol. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod cyfleusterau addas ar gael ar gyfer storio cyfarpar sydd ar gael yn hwylus i staff, heb fod yn peri perygl i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu'n gweithio yno. • Mae cyfleusterau, ffitiadau, addasiadau a chyfarpar ar gael i gyflawni nodau ac amcanion y datganiad o ddiben, i helpu i ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaethau, ac i'w cefnogi i gyflawni eu canlyniadau personol. • Mae trefniadau ar waith i brynu, rhoi gwasanaeth, cynnal a chadw, adnewyddu cyfarpar a newid cyfarpar lle bo hynny'n briodol. Mae'r trefniadau hyn yn diwallu gofynion unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cyfredol, cyfarwyddiadau gweithgynhyrchwyr, a pholisïau neu weithdrefnau'r darparwr gwasanaethau. • Mae'r holl gyfarpar yn cael ei ddefnyddio, ei storio a'i gynnal a'i gadw yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwyr. • Mae'r cyfarpar yn cael ei ddefnyddio at y diben y bwriadwyd iddo gael ei ddefnyddio a dim ond ar gyfer yr unigolyn y'i darparwyd ar ei gyfer. • Mae staff a phobl eraill sy'n defnyddio'r cyfarpar yn cael eu hyfforddi i'w ddefnyddio'n briodol cyn iddynt ei ddefnyddio. • Ymgynghorir ag unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth am y cyfleusterau, y gwasanaethau a'r cyfarpar a ddefnyddir gan y gwasanaeth ar eu rhan, a lle bydd modd, perchir dewisiadau'r unigolyn a'r hyn sydd orau ganddo, gan weithredu ar sail hynny.

1.9 Gofynion ychwanegol ar ddarparwyr gwasanaethau mewn cysylltiad â mangreoedd – llety newydd (Rhan 10)

Bwriad Rhan 10 o'r Rheoliadau yw datblygu gwasanaethau preswyl ysgolion arbennig i ddarparu amgylcheddau o ansawdd sy'n gyson uchel i unigolion sy'n cael gofal a chymorth. Mae hynny er mwyn rhoi dewis a chymorth i unigolion i gynnal eu preifatrwydd a'u hurddas a'u hannibyniaeth.

Rheoliad 41	Canllawiau
<p>Cymhwyso Rhan 10</p> <p>41.—(1) Mae'r Rhan hon yn gymwys i ddarparwyr gwasanaethau sydd wedi eu cofrestru i ddarparu gwasanaeth preswyl ysgol arbennig a bod y fangre a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn dod o fewn un o'r categorïau ym mharagraff (2). Ond nid yw'r Rhan hon yn gymwys os yw'r gwasanaeth yn cynnwys darparu llety i bedwar neu lai o unigolion.</p> <p>(2) Y categorïau yw—</p> <p>Categori A: Mae'r fangre a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn adeilad newydd neu adeilad presennol sydd wedi cael ei addasu at ddiben darparu'r gwasanaeth, ac, yn y naill achos neu'r llall, nad yw'r adeilad wedi cael ei ddefnyddio o'r blaen at ddiben darparu gwasanaeth preswyl ysgol arbennig.</p> <p>Categori B: Mae'r fangre yn adeilad neu adeiladau y mae estyniad wedi cael ei ychwanegu ato neu ei ychwanegu atynt ac y defnyddir yr estyniad at ddiben darparu'r gwasanaeth mewn man a bennir fel amod i gofrestriad y darparwr gwasanaeth;</p> <p>Categori C: Mae'r fangre yn adeilad a oedd heb ei feddiannu yn union cyn gofrestriad y darparwr gwasanaeth ond a oedd yn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gwasanaethau seiliedig ar lety, lle bydd gofynion ychwanegol yn berthnasol, wedi'u diffinio yn rheoliad 41. • Mae Categori A yn ymwneud ag adeilad newydd neu adeilad wedi'i drosi at ddiben darparu gwasanaeth rheoleiddiedig. • Mae Categori B yn ymwneud ag estyniad newydd i adeilad sydd eisoes yn bodoli sydd wedi'i gynnwys yng nghofrestriad darparwr gwasanaethau. Mae'r gofynion sydd wedi'u nodi yn Rhan 10 yn berthnasol i'r estyniad yn unig, o dan Gategori B. • Mae Categori C yn ymwneud ag adeilad heb ei feddiannu, a oedd wedi'i gofrestru'n flaenorol o dan enw un darparwr gwasanaeth ond sy'n rhan erbyn hyn o gais gan ddarparwr gwasanaeth newydd.

<p>cael ei ddefnyddio o'r blaen at ddiben darparu gwasanaeth preswyl ysgol arbennig mewn man a bennir fel amod i gofrestrriad darparwr gwasanaeth arall.</p> <p>(3) Os yw'r Rhan hon yn gymwys, rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau y cydymffurfir â gofynion rheoliadau 42 i 46.</p>	
---	--

Rheoliad 42	Canllawiau
<p>Gofynion ychwanegol – ystafelloedd ymolchi en- suite</p> <p>42.— Rhaid i bob ystafell wely a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth gael ystafell ymolchi en-suite sy'n cynnwys basn golchi dwylo, toiled a chawod hygyrch.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae cyfleusterau en-suite ar gael yn hwylus i ddiwallu anghenion unigolion. Er enghraifft, ystafelloedd gwlyb, cawodydd neu fath.

Rheoliad 43
<p>Gofynion ychwanegol – maint ystafelloedd</p> <p>43.— (1) Rhaid i bob ystafell a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth gael o leiaf 12 o fetrau sgwâr o le llawr y gellir ei ddefnyddio oni bai bod paragraff (2) neu (3) yn gymwys.</p> <p>(2) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo rhaid i'r person sy'n byw yn yr ystafell ddefnyddio cadair olwyn yn barhaol ac yn gyson.</p> <p>(3) Mae'r paragraff hwn yn gymwys pan fo ystafell wely yn cael ei rhannu.</p> <p>(4) Os yw paragraff (2) yn gymwys, rhaid i'r ystafell wely gael o leiaf 13.5 o fetrau sgwâr o le llawr y gellir ei ddefnyddio.</p> <p>(5) Os yw paragraff (3) yn gymwys, rhaid i'r ystafell wely gael o leiaf 16 o fetrau sgwâr o le llawr y gellir ei ddefnyddio.</p>

Rheoliad 44	Canllawiau
<p>Gofynion ychwanegol – lle cymunedol</p> <p>44.— (1) Yn ddarostyngedig i baragraff (2) rhaid i'r lle eistedd, hamdden a bwyta a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn unol â rheoliad 37(5) fod o leiaf—</p> <p>(a) 4.1 metr sgwâr ar gyfer pob unigolyn;</p> <p>(b) 5.1 metr sgwâr ar gyfer pobl sy'n defnyddio cadair olwyn.</p> <p>(2) Ar gyfer mangre Categori B, mae'r rheoliad hwn yn gymwys fel bod rhaid i'r gofyniad o ran lle gael ei fodloni mewn perthynas ag unrhyw ystafelloedd ychwanegol i unigolion.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod mannau cymunedol yn cadw at y gofynion sydd wedi'u nodi yn rheoliad 44.

Rheoliad 45	Canllawiau
<p>Gofynion ychwanegol – lle yn yr awyr agored</p> <p>45.— Rhaid i'r tiroedd allanol (neu, yn achos mangre Categori B, unrhyw ran o'r tiroedd allanol a ddatblygir ar y cyd ag adeiladu'r estyniad) a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth yn unol â rheoliad 37(9)—</p> <p>(a) bod yn hygyrch i unigolion sy'n defnyddio cadair olwyn neu sydd â phroblemau symudedd eraill,</p> <p>(b) bod â digon o seddi addas, ac</p> <p>(c) wedi eu dylunio i ddiwallu anghenion pob unigolyn gan gynnwys y rhai sydd â namau corfforol, synhwyraidd a gwybyddol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod patrwm a chynllun y mannau tu allan a'r mynediad atynt yn unol â'r datganiad o ddiben ac anghenion unigolion. • Gall pobl gyrraedd y mannau tu allan yn annibynnol a/neu gyda chymorth os bydd gofyn. Ystyrir a oes angen: <ul style="list-style-type: none"> ○ addasiadau er mwyn i bobl eu cyrraedd; ○ llwybrau a phafin sy'n addas i ddefnyddwyr cadeiriau olwyn a sgwteri/cyfarpar symud; ○ diogelwch a gwarchodaeth i unigolion pan fyddant y tu allan; ○ digon o seddi er mwyn i unigolion allu gorffwys / mwynhau bod yn yr awyr agored; ○ cyfarpar chwarae a hamdden; a mannau therapiwtig a synhwyraidd.

Rheoliad 46	Canllawiau
<p>Gofynion ychwanegol – lifft i deithwyr</p> <p>46.— Pan fo'r llety a ddefnyddir ar gyfer darparu'r gwasanaeth ar fwy nag un llawr a bod hyn yn gyson â'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth, rhaid i lifft i deithwyr fod ar gael.</p>	<p>Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod lifftiau i deithwyr yn hwylus i'w defnyddio ac yn cynnwys arwyddion a hysbysiadau sain sy'n briodol i oed, lefel dealltwriaeth, cyflwr yr unigolyn, ac unrhyw amhariad o ran cyfathrebu sy'n berthnasol i'r unigolyn sy'n defnyddio'r lifft.</p>

1.10 Gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau o ran cyflenwadau, hylendid, iechyd a diogelwch a meddyginiaethau (Rhan 11)

Bwriad Rhan 11 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod unigolion yn cael cymorth gan wasanaeth sydd:

- â digon o gyflenwadau ar gyfer eu hanghenion gofal a chymorth;
- â systemau diogel ar gyfer rheoli meddyginiaethau;
- yn nodi ac yn lliniaru risgiau i iechyd a diogelwch;
- yn hybu arferion hylan ac yn rheoli risg haint.

Rheoliad 47	Canllawiau
<p>Cyflenwadau</p> <p>47.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod cyflenwadau ar gael o nifer digonol ac o fath addas i gyflenwi'r gwasanaeth yn effeithiol ac i ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolion.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maes darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod digon o gyflenwadau ar gael i fodloni'r ansawdd gofal uchel sy'n ofynnol i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol. • Rhoddir cymorth i unigolion gael gafael ar gyflenwadau personol lle bo hynny'n berthnasol. • Maes trefniadau ar waith i oruchwylio ac adolygu'r cyflenwadau sy'n ofynnol gan y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys cynlluniau wrth gefn rhag ofn y bydd argyfwng.

Rheoliad 48	Canllawiau
<p>Hylendid a rheoli heintiau</p> <p>48. – (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael trefniadau yn eu lle i sicrhau—</p> <p>(a) safonau hylendid boddhaol wrth gyflenwi'r gwasanaeth;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae polisïau a gweithdrefnau ar waith sy'n hyrwyddo hylendid ac sy'n ystyried y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol, er enghraifft y rheini sy'n ymwneud â'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ trin bwyd; ○ golchi dwylo;

<p>(b) bod gwastraff cyffredinol a chlinigol yn cael ei waredu'n briodol.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisïau a gweithdrefnau yn eu lle ar gyfer rheoli heintiau a lleihau lledaeniad heintiau a rhaid iddo sicrhau y darperir y gwasanaeth yn unol â'r polisïau hyn a'r gweithdrefnau hyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ trefniadau glanhau a golchi dillad (lle bo hynny'n berthnasol). • Mae staff a gwirfoddolwyr yn ymwybodol o'r polisïau a'r gweithdrefnau sy'n berthnasol i'w rôl ac maent wedi'u hyfforddi i ddeall arferion gweithio diogel i sicrhau hylendid ac atal haint. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau: <ul style="list-style-type: none"> ○ bod rhaglenni glanhau ar waith, gyda staff a chyfarpar priodol ar gyfer y gofal a'r cymorth a ddarperir, i sicrhau bod safonau hylendid yn cael eu cynnal; ○ bod systemau'n cael eu sefydlu i fonitro lefelau glendid ac i gymryd camau os gwelir bod diffygion. ○ bod systemau ar waith i oruchwylio a monitro safonau hylendid. • Darperir cyfarpar sy'n berthnasol i'r datganiad o ddiben i gynnal safonau hylendid uchel, er enghraifft: <ul style="list-style-type: none"> ○ cyfleusterau golchi dillad a golchi dwylo sydd ar gael yn hwylus ac wedi'u lleoli'n briodol; ○ mae dillad gwarchod, menig a ffedogau ar gael. • Mae gan y darparwr gwasanaeth bolisïau a gweithdrefnau ar waith sy'n bodloni gofynion yr awdurdodau rheoleiddio perthnasol er mwyn sicrhau iechyd a diogelwch unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, staff, gwirfoddolwyr ac ymwelwyr. • Mae'r gweithdrefnau ar gyfer rheoli gwastraff peryglus yn cyflawni gofynion y ddeddfwriaeth a'r canllawiau Iechyd a Diogelwch perthnasol. • Mae polisïau a gweithdrefnau ar waith i atal heintiau ac i atal heintiau rhag lledaenu, yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol. Mae hyn yn cynnwys y canlynol, ond heb fod yn gyfyngedig iddynt:
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ○ ymdrin â gwastraff clinigol a'i waredu'n ddiogel; ○ ymdrin â gollyngiadau; ○ darparu dillad a chyfarpar diogelu; ○ golchi dwylo. <ul style="list-style-type: none"> • Mae'r cyfarpar a ddarperir ar gyfer glanhau a dadhalogi yn addas i fodloni gofynion y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol ac yn berthnasol i'r datganiad o ddiben. Mae'r cyfarpar: <ul style="list-style-type: none"> ○ yn hawdd cael gafael arno; ○ yn cael ei lanhau a'i ddadhalogi ar ôl ei ddefnyddio bob tro'n unol â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol a chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwyr.
--	--

Rheoliad 49	Canllawiau
<p>Iechyd a diogelwch</p> <p>49.— Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau bod unrhyw risgiau i iechyd a diogelwch unigolion yn cael eu nodi a'u lleihau i'r graddau y bo'n rhesymol ymarferol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod y fangre'n cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cenedlaethol cyfredol o ran iechyd a diogelwch, diogelwch rhag tân, iechyd yr amgylchedd ac unrhyw safonau a bennir gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd. Dyma ambell enghraifft: <ul style="list-style-type: none"> ○ tymheredd dŵr diogel sy'n ofynnol; ○ gosod rhwystrau ar ffenestri a'u cynnal a'u cadw; ○ gwagio'r adeilad adeg tân a driliau gwagio; ○ gwaredu gwastraff clinigol yn ddiogel; ○ storio, paratoi bwyd yn ddiogel; ○ asesiadau risg iechyd a diogelwch rheolaidd ar y fangre gan gynnwys y tiroedd a'r cyfarpar. • Pan welir bod angen gwelliannau, gweithredir ar hynny'n unol â lefel y risg. • Lle bo hynny'n berthnasol, mae darparwyr gwasanaethau'n gweithredu ar sail barn cyrff allanol megis y gwasanaeth tân, yr

	Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, Iechyd yr Amgylchedd a Chyrff Eraill sy'n darparu canllawiau arferion gorau.
--	---

Rheoliad 50	Canllawiau
<p>Meddyginiaethau</p> <p>50.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael trefniadau yn eu lle i sicrhau bod meddyginiaethau yn cael eu storio a'u gweinyddu'n ddiogel.</p> <p>(2) Rhaid i'r trefniadau hyn gynnwys y trefniadau ar gyfer—</p> <p>(a) cynnal cyflenwad digonol o feddyginiaethau;</p> <p>(b) archebu, cofnodi, trin a gwaredu meddyginiaethau yn effeithiol;</p> <p>(c) archwilio storio a gweinyddu meddyginiaethau yn rheolaidd.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi a gweithdrefnau yn eu lle mewn perthynas â storio a gweinyddu meddyginiaethau yn ddiogel a rhaid iddo sicrhau y darperir y gwasanaeth yn unol â'r polisi hwn a'r gweithdrefnau hyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae polisi a gweithdrefn meddyginiaethau ar waith yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol. Mae hyn yn cynnwys y systemau sydd ar waith i reoli a goruchwyllo'r gwaith o storio (meddyginiaethau sy'n cael eu rheoli a rhai nad ydynt yn cael eu rheoli), gweinyddu (gan gynnwys gweinyddu'n gudd), cysoni, cofnodi, a gwaredu meddyginiaethau. • Wrth storio a gweinyddu meddyginiaethau, cedwir at ganllawiau cenedlaethol statudol ac anstatudol. • Mae trefniadau ar waith i gynorthwyo'r unigolyn i reoli ei feddyginiaeth yn annibynnol, ac i annog hynny, gan gynnwys cysylltu â gweithwyr proffesiynol perthnasol er mwyn galluogi hyn. • Os oes meddyginiaeth yn cael ei gweinyddu'n gudd, mae hyn yn cael ei wneud yn unol â'r canllawiau arferion gorau cyfredol. • Cyn rheoli, gweinyddu neu gynorthwyo unigolion i reoli eu meddyginiaeth eu hunain, mae staff yn cael hyfforddiant a byddant yn gymwys i wneud hynny. • Mae systemau ar waith i sicrhau bod trefniadau rheoli meddyginiaethau'n cael eu goruchwyllo a'u harchwilio.

	<ul style="list-style-type: none"> • Os bydd staff yn ysgwyddo gweithgareddau wedi'u dirprwyo gan weithwyr proffesiynol eraill i reoli meddyginiaethau, bydd hyn yn gyson ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol cyfredol a/neu godau ymarfer proffesiynol.
--	---

1.11 Gofynion eraill ar ddarparwyr gwasanaethau (Rhan 12)

Bwriad Rhan 12 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod unigolion yn cael eu gwarchod gan wasanaeth sy'n gweithio'n rhagweithiol i sicrhau eu bod yn cael gofal a chymorth ac i ddiogelu eu hawliau a'u llesiant drwy:

- gadw cofnodion cywir sydd ar gael iddynt hwy a'u rhieni neu eu gofalwyr.
- cyfathrebu â'r cyrff rheoleiddio perthnasol ac asiantaethau statudol pan fo pryderon (gan gynnwys pryderon diogelu) a digwyddiadau arwyddocaol yn effeithio ar unigolion.
- hyrwyddo gwasanaeth agored a thryloyw drwy gyhoeddi polisi a gweithdrefn gwyno hawdd i bobl eu defnyddio;
- cefnogi staff a gwirfoddolwyr i godi unrhyw bryderon am y gwasanaeth drwy weithdrefnau chwythu'r chwiban;
- dangos eu bod yn dysgu yn sgil pob pryder a chwyn er mwyn gwella'r gwasanaeth.

Rheoliad 51	Canllawiau
<p>Cofnodion</p> <p>51.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gadw a chynnal y cofnodion a bennir yn Atodlen 2 mewn cysylltiad â phob man y darperir y gwasanaeth ynddo.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) sicrhau bod cofnodion sy'n ymwneud ag unigolion yn gywir ac yn gyfredol;</p> <p>(b) cadw pob cofnod yn ddiogel;</p> <p>(c) gwneud trefniadau er mwyn i'r cofnodion barhau i gael eu cadw'n ddiogel os bydd y gwasanaeth yn cau;</p> <p>(d) yn achos cofnodion am blentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol, sicrhau bod y cofnodion yn cael eu danfon i'r awdurdod lleoli pan yw'r plentyn yn gadael;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae polisi a gweithdrefn ar waith ar gyfer rheoli cofnodion. Mae hyn yn cynnwys, er enghraifft, cofnodion sy'n ymwneud ag asesiad arbenigol o unigolyn, prawf galluedd meddyliol, Trefniadau Diogelu rhag Colli Rhyddid ac ati. • Mae staff yn ymwybodol o'r polisi ac yn deall yn glir y gweithdrefnau ar gyfer rheoli cofnodion. Mae hyn yn cynnwys hyfforddiant ym maes diogelu gwybodaeth a'r camau i'w cymryd pan fydd perygl i wybodaeth bersonol gael ei datgelu. • Mae darparwyr gwasanaethau'n cadw'r holl gofnodion sy'n ofynnol er mwyn amddiffyn unigolion a chynnal y gwasanaeth yn effeithlon yn unol â'r hyn a bennir yn Atodlen 2 i'r Rheoliadau. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau y cynhelir cofnod parhaol, preifat a diogel o hanes yr unigolyn, ei gynlluniau a'i

<p>(e) gwneud y cofnodion ar gael i'r rheoleiddiwr gwasanaethau ar gais;</p> <p>(f) cadw cofnodion sy'n ymwneud ag unigolion am bymtheng mlynedd o ddyddiad y cofnod diwethaf, oni bai bod y cofnodion yn cael eu dychwelyd i'r awdurdod lleoli yn unol ag is-baragraff (d);</p> <p>(g) sicrhau bod unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, a'u rhieni a'u gofalwyr—</p> <p style="padding-left: 40px;">(i) yn gallu cael mynediad i'w cofnodion, a</p> <p style="padding-left: 40px;">(ii) yn cael gwybod eu bod yn gallu cael mynediad i'w cofnodion.</p> <p>(3) Ond nid yw'n ofynnol i ddarparwr gwasanaeth ddarparu mynediad i'r cofnodion sy'n ymwneud ag unigolyn o dan baragraff (2)(g)—</p> <p style="padding-left: 40px;">(a) os yw'r unigolyn yn oedolyn neu'n blentyn 16 oed neu drosodd ac nad yw'r unigolyn yn dymuno i'r rhiant neu'r gofalwr gael mynediad, neu</p> <p style="padding-left: 40px;">(b) pe byddai darparu mynediad i'r rhiant neu'r gofalwr yn anghyson â llesiant yr unigolyn.</p>	<p>gynnydd a'i gyflawniadau addysgol, ac unrhyw ddatganiad o anghenion dysgu ychwanegol. Caiff y cofnod ei gynnal ac mae ar gael yn rhwydd yn y gwasanaeth rheoleiddiedig ac mae modd i'r unigolyn a'i riant neu ei ofalwr ei weld fel y bo'n briodol ac yn unol ag unrhyw ofynion cyfreithiol cyfredol neu orchmynion llys sydd ar waith.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae pob cofnod yn cael ei gadw'n ddiogel, yn cael ei ddiweddarau a bydd trefn dda arno. Mae'r cofnodion yn cael eu paratoi, eu cynnal a'u defnyddio yn unol â deddfwriaeth diogelu data a gofynion statudol eraill ac fe'u cedwir am y cyfnod sy'n ofynnol yn unol â rheoliad 51(2)(f). • Mae cofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel, gan gynnwys cofnodion electronig a ddiogelir gan gyfrinair. • Mae unigolion, eu rhieni neu eu gofalwyr, a'r staff yn cael gweld unrhyw gofnodion a'r wybodaeth a gedwir amdanynt gan y darparwyr gwasanaethau yn unol â gofynion cyfreithiol cyfredol.
--	--

Rheoliad 52	Canllawiau
<p>Hysbysiadau</p> <p>52.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau am y digwyddiadau a bennir yn Rhan 1 o Atodlen 3.</p> <p>(2) Raid i'r darparwr gwasanaeth—</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau priodol ar waith er mwyn i'r awdurdod perthnasol gael hysbysiad am y digwyddiadau a restrir yn Atodlen 3 o'r Rheoliadau. • Mae hysbysiadau'n cael eu gwneud yn ddi-oed, o fewn 24 awr i'r digwyddiad fel arfer.

<p>(a) hysbysu'r awdurdod lleoli mewn cysylltiad ag unrhyw blentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol, a rhiant neu ofalwr unrhyw unigolyn arall, am y digwyddiadau a bennir yn Rhan 2 o Atodlen 3;</p> <p>(b) hysbysu'r awdurdod lleol ar gyfer yr ardal y mae'r gwasanaeth ynddi am y digwyddiadau a bennir yn Rhan 3 o Atodlen 3;</p> <p>(c) hysbysu'r swyddog heddlu priodol am y digwyddiadau a bennir yn Rhan 4 o Atodlen 3;</p> <p>(d) hysbysu'r bwrdd iechyd y mae'r cartref yn ei ardal am y digwyddiadau a bennir yn Rhan 5 o Atodlen 3.</p> <p>(3) Rhaid i'r hysbysiadau sy'n ofynnol gan baragraffau (1) a (2) gynnwys manylion y digwyddiad.</p> <p>(4) Oni nodir fel arall, rhaid i hysbysiadau gael eu gwneud yn ddi-oed ac yn ysgrifenedig.</p> <p>(5) Rhaid i hysbysiadau gael eu gwneud yn y modd ac ar y ffurf sy'n ofynnol gan y rheoleiddiwr gwasanaethau.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r canlynol yn berthnasol o ran Atodlen 3 (18). Mae darparwyr gwasanaethau'n hysbysu'r rheoleiddiwr am unrhyw ddamwain neu anaf i unigolyn sydd, ym marn resymol gweithiwr gofal iechyd proffesiynol, ag angen triniaeth gan y gweithiwr gofal iechyd proffesiynol hwnnw, neu weithiwr arall, ac sydd wedi arwain neu a allai fod wedi arwain at— <ul style="list-style-type: none"> ○ niwed neu amhariad (naill ai'n barhaol neu'n debygol o bara fwy na 28 diwrnod) i weithgarwch synhwyraidd, echddygol neu ddeallusol yr unigolyn, ○ newidiadau i strwythur corff yr unigolyn, ○ yr unigolyn yn cael poen am gyfnod maith neu niwed seicolegol am gyfnod maith, neu ○ farwolaeth neu gwtogi disgwyliad oes yr unigolyn. • Mae'r canlynol yn berthnasol o ran Atodlen 3 (34). Mae darparwyr gwasanaethau'n hysbysu'r awdurdod lleoli mewn perthynas â phlentyn sy'n derbyn gofal, ac yn hysbysu'r rhiant rhiant neu'r gofalwr mewn perthynas ag unigolion eraill, am unrhyw ddamwain neu anaf i unigolyn sydd, ym marn resymol gweithiwr gofal iechyd proffesiynol, ag angen triniaeth gan y gweithiwr gofal iechyd proffesiynol hwnnw, neu weithiwr arall, ac sydd wedi arwain neu a allai fod wedi arwain at— <ul style="list-style-type: none"> ○ niwed neu amhariad (naill ai'n barhaol neu'n debygol o bara fwy na 28 diwrnod) i weithgarwch synhwyraidd, echddygol neu ddeallusol yr unigolyn, ○ newidiadau i strwythur corff yr unigolyn, ○ yr unigolyn yn cael poen am gyfnod maith neu niwed seicolegol am gyfnod maith, neu ○ farwolaeth neu gwtogi disgwyliad oes yr unigolyn. • Mae'r canlynol yn berthnasol o ran Atodlen 3 (21). Mae'r darparwyr gwasanaethau yn hysbysu'r rheoleiddiwr am unrhyw ddigwyddiadau sy'n eu hatal, neu a allai eu hatal rhag parhau i ddarparu'r gwasanaeth yn ddiogel. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> ○ nifer annigonol o staff cymwysedig, hyfforddedig, medrus, cymwys a phrofiadol ar gael i weithio yn y gwasanaeth, ○ tarfu ar y cyflenwad trydan, nwy, dŵr neu garthffosiaeth yn y fangre sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaeth neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio, a'r tarfu hwnnw wedi para'n hwy na chyfnod di-dor o 24 awr, ○ difrod ffisegol i'r fangre sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaeth neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio sydd wedi, neu sy'n debygol o amharu er gwaeth ar y gofal a'r cymorth a roddir i unigolion, ○ system gwresogi'r fangre sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaeth neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio wedi methu neu'n ddiffygiol a'r methiant neu'r diffyg hwnnw wedi para'n hwy na chyfnod di-dor o 24 awr. ○ system larwm tân neu ddyfeisiau diogelwch eraill mangre o sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaeth neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio wedi methu neu'n ddiffygiol, a'r methiant neu'r diffyg hwnnw wedi para'n hwy na chyfnod di-dor o 24 awr. <ul style="list-style-type: none"> ● Mae'r canlynol yn berthnasol o ran Atodlen 3 (31) (43) (45) (47). Bydd darparwyr gwasanaethau yn hysbysu'r awdurdodau perthnasol am unrhyw ddigwyddiad o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol neu amheuaeth o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn sy'n cael ei letya. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ pan fydd unigolyn y nodwyd ei fod yn wynebu risg o gamfanteisio rhywiol yn mynd ar goll;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> ○ pan fydd unigolyn yn rhoi gwybod am ddigwyddiad sy'n awgrymu y gall fod yn dioddef camfanteisio rhywiol; neu ○ pan fydd rheswm dros gredu y gall rhywun fod yn camfanteisio'n rhywiol ar unigolyn. <ul style="list-style-type: none"> ● Os bydd unigolyn sy'n cael ei letya yn cael ei nodi fel rhywun sy'n wynebu risg o gamfanteisio rhywiol yn mynd ar goll, dim ond un hysbysiad a wneir o dan Atodlen 3 (31) (43) (45) (47). ● Mae'r canlynol yn berthnasol o ran Atodlen 3 (32) (40) (46). Mae darparwyr gwasanaethau'n hysbysu'r awdurdodau perthnasol am unrhyw achos lle bydd unigolyn yn mynd ar goll neu'n absennol o'r gwasanaeth heb esboniad. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:<ul style="list-style-type: none"> ○ Pan na fydd neb yn gwybod lle mae'r unigolyn na'r rheswm dros ei absenoldeb a bod achos i bryderu yn ei gylch am ei fod yn agored i niwed neu'n risg iddo'i hun neu eraill. Bydd y pwynt pan fydd y darparwr gwasanaeth yn pryderu ac yn cymryd camau yn ei gylch, gan gynnwys rhoi gwybod i'r heddlu bod yr unigolyn ar goll, yn amrywio yn ôl asesiad risg yr unigolyn dan sylw.
--	--

Rheoliad 53

Hysbysu am dderbyn a rhyddhau

(1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth hysbysu, yn ddi-oed, yr awdurdod lleol ar gyfer yr ardal y mae'r gwasanaeth ynddi, am bob unigolyn sy'n cael ei dderbyn i'r gwasanaeth ac am bob unigolyn sy'n cael ei ryddhau o'r gwasanaeth.

(2) Nid yw'n ofynnol i'r darparwr gwasanaeth hysbysu'r awdurdod lleol ym mharagraff (1) os yw'r unigolyn yn blentyn ac os yr awdurdod lleol hwnnw yw'r awdurdod lleoli ar gyfer y plentyn hefyd.

(3) Rhaid i hysbysiad o dan y rheoliad hwn fod yn ysgrifenedig a rhaid iddo ddatgan enw a dyddiad geni'r unigolyn.

(4) Pan fo'r unigolyn yn blentyn rhaid i'r hysbysiad hefyd ddatgan—

(a) pa un a yw llety yn cael ei ddarparu i'r plentyn o dan adran 76 neu 77 o Ddeddf 2014 neu, yn achos plentyn a leolir gan awdurdod lleol yn Lloegr, pa un a yw llety yn cael ei ddarparu i'r plentyn o dan adran 20 neu 21 o Ddeddf Plant 1989(8),

(b) pa un a yw'r plentyn yn ddarostyngedig i orchymyn gofal neu orchymyn goruchwyllo o dan adran 31 o Ddeddf Plant 1989,

(c) manylion cyswllt—

(i) unrhyw awdurdod lleoli, a

(ii) unrhyw swyddog adolygu annibynnol a benodir ar gyfer achos y plentyn, a

(d) pa un a oes gan y plentyn ddatganiad anghenion addysgol arbennig, cynllun datblygu unigol neu gynllun addysg, iechyd a gofal ac, os felly, fanylion yr awdurdod lleol a chanddo gyfrifoldeb am gynnal y datganiad anghenion addysgol arbennig, y cynllun datblygu unigol neu'r cynllun addysg, iechyd a gofal.

(5) Yn y rheoliad hwn—

mae i "cynllun addysg, iechyd a gofal" yr ystyr a roddir i "*EHC plan*" yn adran 37(2) (cynlluniau addysg, iechyd a gofal) o Ddeddf Plant a Theuluoedd 2014(9);

mae i "cynllun datblygu unigol" ("*individual development plan*") yr ystyr a roddir yn adran 10 o Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018(10);

mae i "datganiad anghenion addysgol arbennig" yr un ystyr â "*statement of special educational needs*" yn adran 324 o Ddeddf Addysg 1996(11).

Rheoliad 54	Canllawiau
<p>Gwrthdaro buddiannau</p> <p>54.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael trefniadau effeithiol yn eu lle i nodi, cofnodi a rheoli achosion posibl o wrthdaro buddiannau.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau nad yw person a chanddo fuddiant ariannol ym mherchnogaeth gwasanaeth preswyl ysgol arbennig yn gweithredu fel ymarferydd meddygol ar gyfer unrhyw unigolyn y darperir y gwasanaeth hwnnw ar ei gyfer.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae darparwyr gwasanaethau'n cynnal systemau priodol ac yn cymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod gwrthdaro gwirioneddol neu wrthdaro ymddangosiadol rhwng buddiannau'n cael eu nodi, eu hatal a'u cofnodi'n agored. • Os oes gan ymarferydd meddygol fuddiant ariannol yn y gwasanaeth, ni fydd yr ymarferydd yn gweithredu fel ymarferydd meddygol ar ran unigolyn yn y gwasanaeth. Mae buddiant ariannol yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ bod yn berchen ar y sefydliad darparu, neu'n bartner neu'n gyfarwyddwr arno; ○ bod yn gyfranddaliwr neu'n dal stociau yn y sefydliad darparu.

Rheoliad 55	Canllawiau
<p>Polisi a gweithdrefn gwyno</p> <p>55.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael polisi cwyno yn ei le a sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei weithredu yn unol â'r polisi hwnnw.</p> <p>(2) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael trefniadau effeithiol yn eu lle ar gyfer ymdrin â chwynion gan gynnwys trefniadau ar gyfer—</p> <p>(a) nodi cwynion ac ymchwilio iddynt;</p> <p>(b) rhoi ymateb priodol i berson sy'n gwneud cwyn, os yw'n rhesymol ymarferol cysylltu â'r person hwnnw;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan ddarparwyr gwasanaethau bolisi cwyno hawdd ei ddefnyddio sy'n cynnwys, lle bo'n briodol, gam datrys anffurfiol, a bydd yn esbonio – <ul style="list-style-type: none"> ○ at bwy y dylid mynd i drafod pryder/cwyn; ○ sut y gellir helpu unigolion a'u rhieni neu eu gofalwyr i wneud cwyn; ○ gwybodaeth am gael eiriolaeth annibynnol, os bydd ar gael, gan gynnwys Corff Llais y Dinesydd (Llais); ○ sut yr ymdrinnir â chwynion; ○ camau ac amserlenni'r broses.

(8) 1989 p. 41.

(9) 2014 p. 6. https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/6/pdfs/ukpga_20140006_en.pdf

(10) 2018 deccc 2.

(11) 1996 p. 56.

<p>(c) sicrhau bod camau gweithredu priodol yn cael eu cymryd yn dilyn ymchwiliad;</p> <p>(d) cadw cofnodion sy'n ymwneud â'r materion yn is-baragraffau (a) i (c).</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth ddarparu crynodeb o gwynion, ymatebion a chamau gweithredu dilynol i'r rheoleidiwr gwasanaethau o fewn 28 o ddiwrnodau i gael cais i wneud hynny.</p> <p>(4) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth—</p> <p>(a) dadansoddi gwybodaeth sy'n ymwneud â chwynion a phryderon; a</p> <p>(b) rhoi sylw i'r dadansoddiad hwnnw, gan nodi unrhyw feysydd i'w gwella.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r polisi a'r gweithdrefnau mewn fformat hawdd ei ddarllen. Maent yn cael eu hysbysebu'n dda, ac ar gael yn rhwydd ac yn hwylus i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, eu rhieni neu eu gofalwyr, ymwelwyr, staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth. • Bydd gwybodaeth am lwybrau cwyno eraill yn cael ei chynnwys i helpu achwynwyr os na fyddant yn fodlon ar y camau a gymerir gan y darparwr gwasanaethau. Er enghraifft, gwybodaeth am weithdrefn gwyno'r awdurdod comisiynu, yr awdurdod lleol, Comisiynydd Plant Cymru a Chorff Llais y Dinesydd (Llais). • Mae modd i unigolion gwyno'n ysgrifenedig neu ar lafar wrth y staff ac mae'r cwynion hyn yn cael eu cydnabod oni bai eu bod yn cael eu gwneud yn ddiennw. • Mae staff yn ymwybodol o'r polisi cwyno ac yn deall sut y mae ymateb yn briodol i gwynion. • Mae darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw sylwadau neu gwynion yn cael eu cadarnhau, yn cael sylw'n ddi-oed a bod yr achwynydd yn cael gwybod am unrhyw ddatblygiadau. • Mae adroddiad ysgrifenedig yn cael ei ddarparu i'r achwynydd yn nodi canlyniad y gŵyn ac unrhyw gamau i'w cymryd. • Lle bo'n ymarferol, ceir caniatâd i ddatgelu manylion achwynydd, os oes angen, er mwyn galluogi i ymchwiliad effeithiol gael ei gynnal. • Caiff cyfrinachedd ei gadw drwy gydol y broses gwyno oni fydd rhwymedigaethau proffesiynol neu statudol sy'n golygu na fyddai hyn yn bosibl, er enghraifft rhai'n ymwneud â diogelu.
---	--

- Nid yw unigolion yn wynebu unrhyw erledigaeth nac unrhyw anfantais arall oherwydd iddynt gyflwyno sylwadau neu gwynion, ac ni roddir y gorau i ddarparu gwasanaeth na chyfyngu ar y gwasanaeth a ddarperir yn sgil hynny ychwaith.
- Mae systemau ar waith i sicrhau yr ymchwiliwr i bob cwyn yn unol â'r amserlenni sydd wedi'u nodi ym mholisi cwynion y darparwr gwasanaethau. Mae hyn yn cynnwys y canlynol:
  - cynnal adolygiad i bennu lefel yr ymchwiliad a'r camau y bydd gofyn eu cymryd ar unwaith, gan gynnwys a oes gofyn cyfeirio'r achos at yr awdurdodau priodol er mwyn cynnal ymchwiliad. Gallai hyn gynnwys y rheoleiddiwr gwasanaethau neu dimau diogelu'r awdurdod lleol.
  - os gwelir bod meysydd lle mae angen gwella neu lle mae'r gwasanaeth yn methu, gweithredu ar y rhain ar unwaith.
- Mae gan staff a phobl eraill sy'n ymwneud ag ymchwilio i gwynion y lefel gywir o wybodaeth a sgiliau i wneud hyn. Maent yn deall proses gwyno'r darparwr gwasanaeth ac mae ganddynt wybodaeth dda am unrhyw ganllawiau cyfredol cysylltiedig.
- Mae cofnodion o gwynion yn cael eu cadw a'u monitro i nodi tueddiadau a meysydd risg lle y gall fod angen cymryd camau rhagataliol.
- Cedwir adroddiad ynghylch y camau a gymerir i ymateb i gwynion, fel rhan o'r trefniadau llywodraethu ar gyfer y gwasanaeth.

Rheoliad 56	Canllawiau
<p>Chwythu'r chwiban</p> <p>56.— (1) Rhaid i'r darparwr gwasanaeth gael trefniadau yn eu lle i sicrhau bod pob person sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn gallu codi pryderon am faterion a all effeithio'n andwyol ar iechyd, diogelwch neu lesiant unigolion y darperir y gwasanaeth ar eu cyfer.</p> <p>(2) Rhaid i'r trefniadau hyn gynnwys—</p> <p>(a) cael polisi chwythu'r chwiban yn ei le a gweithredu yn unol â'r polisi hwnnw, a</p> <p>(b) sefydlu trefniadau i alluogi a chefnogi pobl sy'n gweithio yn y gwasanaeth i godi pryderon o'r fath.</p> <p>(3) Rhaid i'r darparwr sicrhau bod y trefniadau sy'n ofynnol o dan y rheoliad hwn yn cael eu gweithredu'n effeithiol.</p> <p>(4) Pan godir pryder, rhaid i'r darparwr gwasanaeth sicrhau—</p> <p>(a) yr ymchwilir i'r pryder;</p> <p>(b) y cymerir camau priodol yn dilyn ymchwiliad;</p> <p>(c) y cedwir cofnod o'r ddau beth uchod.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae polisi a gweithdrefn hygyrch ar waith ar gyfer chwythu'r chwiban. Mae hyn yn cynnwys: <ul style="list-style-type: none"> ○ y drefn ar gyfer codi pryder; ○ y dulliau diogelu sydd ar waith ar gyfer staff sy'n codi pryder; ○ sut yr ymchwilir i bryderon. • Mae staff yn gwybod sut y mae codi pryderon (gan gynnwys pryderon ynghylch diogelu), a byddant wedi cael hyfforddiant ar sut y mae gwneud hyn, a bydd mecanweithiau a chymorth ar gael i'w galluogi i wneud hyn. • Pryd bynnag y bo hynny'n ymarferol, ceir caniatâd i ddatgelu manylion am gŵyn, lle bo angen, er mwyn galluogi i ymchwiliad effeithiol gael ei gynnal. • Mae cyfrinachedd yn cael ei sicrhau drwy gydol y broses gwyno oni bai bod rhwymedigaethau proffesiynol neu statudol sy'n golygu nad yw hyn yn bosibl, er enghraifft rhai'n ymwneud â diogelu. • Nid yw unigolion yn wynebu unrhyw erledigaeth nac unrhyw anfantais yn sgil mynegi eu pryderon. • Dilynnir trywydd pob honiad, digwyddiad neu dystiolaeth o gam-drin yn ddi-oed yn unol â pholisi a gweithdrefnau diogelu'r darparwr gwasanaeth a'r trefniadau diogelu lleol. • Mae systemau ar waith i sicrhau bod pob pryder ynghylch diogelu yn cael ei ystyried yn ddi-oed yn unol â pholisi a gweithdrefnau diogelu'r darparwr gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys:

	<ul style="list-style-type: none"> ○ cynnal adolygiad i bennu lefel yr ymchwiliad a'r camau y bydd gofyn eu cymryd ar unwaith, gan gynnwys cyfeirio'r achos at yr awdurdodau priodol er mwyn cynnal ymchwiliad (gallai hyn gynnwys ceisio cyngor gan y rheoleiddiwr gwasanaethau neu staff diogelu'r awdurdod lleol). ○ os gwelir bod meysydd lle mae angen gwella neu lle mae'r gwasanaeth yn methu, gweithredu ar y rhain ar unwaith. ○ sicrhau bod staff a phobl eraill sy'n ymwneud â'r ymchwiliad yn deall y prosesau sy'n ymwneud â diogelu ac ymateb i bryderon. <ul style="list-style-type: none"> ● Cedwir cofnodion o bryderon a'u monitro i nodi tueddiadau a meysydd risg lle y gall fod angen cymryd camau rhagataliol. Mae'r camau a gymerir wrth ymateb i chwythu'r chwiban yn cael eu hadrodd o fewn y trefniadau llywodraethu.
--	---

Pennod 2: Gofynion ar Unigolion Cyfrifol ar gyfer sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei rheoli'n effeithiol (Rhan 13)

Bwriad Rhannau 13 to 17 o'r Rheoliadau yw sicrhau bod unigolyn dynodedig ar lefel uwch briodol yn atebol am ansawdd y gwasanaeth a hefyd am gydymffurfio. Bydd y Rheoliadau'n gosod gofynion penodol ar yr unigolyn cyfrifol a bydd yn galluogi'r rheoleiddiwr gwasanaethau i gymryd camau yn erbyn y darparwr gwasanaeth ond hefyd yn erbyn yr unigolyn cyfrifol oni chydymffurfir â'r gofynion rheoliadol. Mae'r rheoliadau yn y Rhannau hyn wedi eu gwneud o dan adran 28 o'r Ddeddf.

Bydd yr unigolyn cyfrifol yn gyfrifol am **oruchwylio** rheolaeth y gwasanaeth ac am roi sicrwydd bod y gwasanaeth yn ddiogel, yn cael ei redeg yn dda ac yn cydymffurfio â'r Rheoliadau. Bydd yr unigolyn cyfrifol yn gyfrifol am sicrhau bod gan y gwasanaeth reolwr, a digon o adnoddau a chefnogaeth. Nid yr unigolyn cyfrifol fydd yn gyfrifol am reolaeth y gwasanaeth o ddydd i ddydd (heblaw ei fod yn rheolwr hefyd); y rheolwr fydd yn gyfrifol am hyn.

2.1 Y gofynion ar unigolion cyfrifol am sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei reoli'n effeithiol (Rhan 16)

Rheoliad 57	Canllawiau
<p>Goruchwylio'r gwaith o reoli'r gwasanaeth</p> <p>57.— Rhaid i'r unigolyn cyfrifol oruchwylio'r gwaith o reoli'r gwasanaeth, sy'n cynnwys cymryd y camau a ddisgrifir yn rheoliadau 58, 63 a 64.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn dilyn y polisiau, y prosesau a'r systemau a ragnodwyd gan y darparwr gwasanaeth er mwyn galluogi goruchwyliaeth briodol dros reolaeth, ansawdd, diogelwch ac effeithiolrwydd y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod y gwasanaeth yn gwneud y canlynol, ond heb fod yn gyfyngedig i hynny:<ul style="list-style-type: none"> ○ canolbwyntio ar lesiant a chanlyniadau personol unigolion; ○ gwrando ar unigolion; ○ ymateb yn gadarnhaol i unrhyw bryderon neu gwynion; ○ sicrhau na pherir risg ddiangen i unigolion; ○ sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion; ○ cyflawni'r datganiad o ddiben; ○ sicrhau bod nifer digonol o staff hyfforddedig, cymwys a medrus i gyflawni eu rôl;

	<ul style="list-style-type: none"> ○ sicrhau bod gan y gwasanaeth ddigon o adnoddau, cyfleusterau a chyfarpar. • Mae gan yr unigolyn cyfrifol systemau i adolygu ac asesu sut y mae'r rheolwr yn rhoi ar waith y camau a nodwyd yng nghanfyddiadau adroddiadau sicrhau ansawdd mewnol ac adroddiadau arolygu allanol, o fewn yr amserlenni a bennwyd. • Mae llinellau atebolrwydd, dirprwyo a chyfrifoldeb clir wedi'u nodi'n ysgrifenedig rhwng yr unigolyn cyfrifol a'r rheolwr (oni bai mai'r rheolwr yw'r unigolyn cyfrifol hefyd). • Mae trefniadau ar waith i'r rheolwr allu cysylltu'n uniongyrchol â'r unigolyn cyfrifol yn ogystal â'r cyfle i gyfarfod yn ffurfiol fel rhan o adolygiadau ansawdd yr unigolyn cyfrifol (oni bai mai'r rheolwr yw'r unigolyn cyfrifol hefyd). • Mae trefniadau ar waith i sicrhau bod y rheolwr yn cael cymorth drwy ei oruchwylio a'i hyfforddi, a rhoi cyfle iddo feddu ar sgiliau ar gyfer ei ddatblygiad proffesiynol sy'n gefn iddo yn ei rôl.
--	---

Rheoliad 58	Canllawiau
<p>Dyletswydd i benodi rheolwr</p> <p>58.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol benodi person i reoli'r gwasanaeth. Ond nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys os yw'r amodau ym mharagraff (2) neu (3) yn gymwys.</p> <p>(2) Yr amodau yw—</p> <p>(a) bod y darparwr gwasanaeth yn unigolyn;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod rheolwr sydd wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru yn cael ei benodi ac yn ei le i reoli'r gwaith o ddarparu'r gwasanaeth o ddydd i ddydd ar gyfer pob man y darperir y gwasanaeth ynddo, ohono neu mewn perthynas ag ef.

<p>(b) bod y darparwr gwasanaeth yn bwriadu rheoli'r gwasanaeth;</p> <p>(c) bod y darparwr gwasanaeth yn addas i reoli'r gwasanaeth;</p> <p>(d) bod y darparwr gwasanaeth wedi ei gofrestru fel rheolwr gofal cymdeithasol â rheoleiddiwr y gweithlu; ac</p> <p>(e) bod y rheoleiddiwr gwasanaethau yn cytuno i'r darparwr gwasanaeth reoli'r gwasanaeth.</p> <p>(3) Yr amodau yw—</p> <p>(a) bod y darparwr gwasanaeth yn bartneriaeth, yn gorff corfforedig neu'n gorff anghorfforedig,</p> <p>(b) bod y darparwr gwasanaeth wedi ei gofrestru i ddarparu gwasanaeth cartref gofal, gwasanaeth canolfan breswyl i deuluoedd neu wasanaeth preswyl ysgol arbennig mewn dim mwy na dau le neu ei fod wedi ei gofrestru i ddarparu gwasanaeth cymorth cartref mewn perthynas â dim mwy na dau le,</p> <p>(c) bod y darparwr gwasanaeth yn cynnig bod yr unigolyn sydd wedi ei ddynodi'n unigolyn cyfrifol am y gwasanaeth i gael ei benodi i reoli'r gwasanaeth,</p> <p>(d) bod y person hwnnw yn addas i reoli'r gwasanaeth,</p> <p>(e) bod y person hwnnw wedi ei gofrestru fel rheolwr gofal cymdeithasol â rheoleiddiwr y gweithlu; ac</p> <p>(f) bod y rheoleiddiwr gwasanaethau yn cytuno i'r unigolyn hwnnw reoli'r gwasanaeth.</p> <p>(4) At ddibenion paragraff (2)(c), nid yw'r darparwr gwasanaeth yn addas i reoli'r gwasanaeth oni bai bod gofynion rheoliad 31(2) (addasrwydd staff) yn cael eu bodloni mewn cysylltiad â'r darparwr gwasanaeth.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yr unigolyn cyfrifol sy'n ysgwyddo'r cyfrifoldeb a'r atebolrwydd dros benodi'r rheolwyr, p'un a yw'n cymryd rhan uniongyrchol yn y broses recriwtio neu beidio. • Mae'r unigolyn cyfrifol yn dawel ei feddwl bod yr unigolyn a benodwyd i fod yn rheolwr y gwasanaeth yn meddu ar yr wybodaeth, y sgiliau a'r cymhwysedd priodol i reoli'r gwasanaeth yn ddiogel, yn unol â gofynion y rheoliadau. • Mae'r unigolyn cyfrifol yn dangos bod diwydrwydd dyladwy wedi'i ddangos wrth benodi'r rheolwr yn ogystal â dilyn gofynion rheoliad 31 (addasrwydd staff). • Os bydd rheolwr yn absennol am gyfnod o fwy na thri mis, bydd y darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod rheolwr sydd â'r cymwysterau, y profiad a'r cymhwysedd priodol, ac wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru, yn ei le i reoli'r gwasanaeth.
---	---

(5) Nid yw'r ddyletswydd ym mharagraff (1) wedi ei chyflawni os yw'r person a benodir i reoli'r gwasanaeth yn absennol am gyfnod o fwy na thri mis.

Rheoliad 59

Gofynion o ran addasrwydd ar gyfer penodi rheolwr

59.— (1) Ni chaiff yr unigolyn cyfrifol benodi person i reoli'r gwasanaeth oni bai bod y person hwnnw yn addas i wneud hynny.

(2) At ddibenion paragraff (1), nid yw person yn addas i reoli'r gwasanaeth oni bai bod gofynion rheoliad 31(2) (addasrwydd staff) yn cael eu bodloni mewn cysylltiad â'r person hwnnw.

Canllawiau

- Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i sicrhau bod y rheolwr yn addas ac yn alluog i redeg y gwasanaeth yn unol â'i ddatganiad o ddiben. Mae hyn yn cynnwys sicrhau:
  - bod gan y rheolwr y cymwysterau priodol;
  - bod y rheolwr wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru;
  - bod y rheolwr yn brofiadol o ran rheoli gwasanaethau gofal a darparu'r math o ofal a ddarperir;
  - bod y broses o archwilio cefndir darpar reolwyr yn cynnwys yr archwiliadau perthnasol sy'n ofynnol gan y rheoliadau i dawelu meddwl yr unigolyn cyfrifol bod yr unigolyn yn addas ac yn alluog i weithio gydag unigolion agored i niwed.

Rheoliad 60

Cyfyngiadau ar benodi rheolwr ar gyfer mwy nag un gwasanaeth

60.— (1) Ni chaiff yr unigolyn cyfrifol benodi person i reoli mwy nag un gwasanaeth, oni bai bod paragraff (2) yn gymwys.

(2) Mae'r paragraff hwn yn gymwys—

Canllawiau

- Pan gaiff rheolwr ei benodi i reoli mwy nag un gwasanaeth, cytunir ar hyn ymlaen llaw â'r rheoleiddiwr gwasanaethau.

<p>(a) os yw'r darparwr gwasanaeth wedi gwneud cais i'r rheoleiddiwr gwasanaethau i gael caniatâd i benodi rheolwr ar gyfer mwy nag un gwasanaeth, a</p> <p>(b) os yw'r rheoleiddiwr gwasanaethau wedi ei fodloni—</p> <p>(i) na fydd y trefniadau rheoli arfaethedig yn cael effaith andwyol ar iechyd neu lesiant unigolion, a</p> <p>(ii) y bydd y trefniadau rheoli arfaethedig yn darparu goruchwyliaeth ddibynadwy ac effeithiol o bob gwasanaeth.</p>	
--	--

Rheoliad 61	Canllawiau
<p>Dyletswydd i adrodd am benodi rheolwr i'r darparwr gwasanaeth</p> <p>61.— Wrth benodi rheolwr yn unol â rheoliad 58(1), rhaid i'r unigolyn cyfrifol hysbysu'r darparwr gwasanaeth am—</p> <p>(a) enw'r person a benodir, a</p> <p>(b) y dyddiad y mae'r penodiad i gymryd effaith.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i: <ul style="list-style-type: none"> ○ hysbysu'r darparwr gwasanaeth am fanylion penodiad y rheolwr; ○ darparu'r wybodaeth a bennir gan y Rheoliadau sy'n ymwneud â'r unigolyn; ○ hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau a Gofal Cymdeithasol Cymru pan benodir rheolwr newydd.

Rheoliad 62
<p>Dyletswydd i adrodd am benodi rheolwr i reoleiddiwr y gweithlu a'r rheoleiddiwr gwasanaethau</p> <p>62.— (1) Wrth benodi rheolwr yn unol â rheoliad 58(1), rhaid i'r unigolyn cyfrifol hysbysu rheoleiddiwr y gweithlu a'r rheoleiddiwr gwasanaethau am—</p> <p>(a) enw, dyddiad geni a rhif cofrestru Gofal Cymdeithasol Cymru y person a benodir, a</p> <p>(b) y dyddiad y mae'r penodiad i gymryd effaith.</p>

(2) Mewn achos pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn a bod y rheoleiddiwr gwasanaethau wedi cytuno i'r darparwr gwasanaeth reoli'r gwasanaeth, rhaid i'r darparwr gwasanaeth roi hysbysiad i reoleiddiwr y gweithlu am—

- (a) enw, dyddiad geni a rhif cofrestru Gofal Cymdeithasol Cymru y darparwr gwasanaeth, a
- (b) y dyddiad y mae'r darparwr gwasanaeth i reoli'r gwasanaeth ohono.

Rheoliad 63	Canllawiau
<p>Y trefniadau pan yw'r rheolwr yn absennol</p> <p>63.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol roi trefniadau addas yn eu lle i sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei reoli'n effeithiol ar unrhyw adeg pan nad oes rheolwr neu pan nad yw'r rheolwr yn bresennol yn y gwasanaeth.</p> <p>(2) Os nad oes rheolwr neu os nad yw'r rheolwr yn bresennol yn y gwasanaeth am gyfnod o fwy nag 28 o ddiwrnodau, rhaid i'r unigolyn cyfrifol—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) hysbysu'r darparwr gwasanaeth a'r rheoleiddiwr gwasanaethau, a (b) rhoi gwybod iddynt am y trefniadau sydd wedi eu rhoi yn eu lle ar gyfer rheoli'r gwasanaeth yn effeithiol.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan yr unigolyn cyfrifol strwythurau ar waith sy'n sicrhau, os na fydd y rheolwr ar gael neu os bydd yn absennol am unrhyw reswm, bod system ddirprwyo effeithiol a chymwys ar waith i ddarparu arweiniad o ddydd i ddydd sydd:<ul style="list-style-type: none"> ○ yn parhau i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol; ○ yn cynnal diogelwch, ansawdd ac effeithiolrwydd y gwasanaeth; ○ yn sicrhau cyn lleied o darfu â phosibl ar unigolion sy'n cael y gwasanaeth; ○ yn sicrhau bod y gwasanaeth yn cydymffurfio â'r Rheoliadau; ○ yn cynnal datblygiad proffesiynol staff. • Os bydd y rheolwr sydd wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru yn absennol neu ddim ar gael am unrhyw reswm am fwy na 28 diwrnod, bydd yr unigolyn cyfrifol yn hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau yn ysgrifenedig ac yn ddi-oed am y rheswm dros yr absenoldeb a'r trefniadau i ddarparu rheolwr yn ei le.

Rheoliad 64	Canllawiau
<p>Ymweliadau</p> <p>64.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol—</p> <p>(a) ymweld â phob man y mae'r unigolyn cyfrifol wedi ei ddynodi mewn cysylltiad ag ef, a</p> <p>(b) cwrdd â staff ac unigolion ym mhob man o'r fath.</p> <p>(2) Mae amlder ymweliadau a chyfarfodydd o'r fath i'w benderfynu gan yr unigolyn cyfrifol gan roi sylw i'r datganiad o ddiben ond rhaid iddynt gael eu cynnal o leiaf bob tri mis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn ymweld â'r gwasanaeth yn bersonol i fonitro perfformiad y gwasanaeth yng nghyswllt ei ddatganiad o ddiben ac i lywio'r adolygiad o ansawdd y gofal. Mae'r ymweliad yn cynnwys y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ siarad, gyda chydsyniad ac yn breifat, ag unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, eu rhieni neu eu gofalwyr (lle bo hynny'n berthnasol) a staff; ○ archwilio'r fangre, detholiad o gofnodion digwyddiadau, pob cofnod o reolaeth neu ataliaeth ac unrhyw gofnod o gwynion. • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod ymweliadau'n cael eu cofnodi, gan gynnwys tystiolaeth o'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ dyddiad yr ymweliad; ○ manylion trafodaethau â staff ac unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth; ○ manylion y cofnodion a adolygwyd; ○ manylion canlyniad yr ymweliad, er enghraifft y camau a gymerwyd i wneud unrhyw welliannau sydd eu hangen.

2.2 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei oruchwylio'n effeithiol (Rhan 14)

Rheoliad 65	Canllawiau
<p>Goruchwylio digonolrwydd adnoddau</p> <p>65.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol adrodd i'r darparwr gwasanaeth am ddigonolrwydd yr adnoddau sydd ar gael i ddarparu'r gwasanaeth yn unol â'r gofynion ar ddarparwyr gwasanaethau yn Rhannau 2 i 12 o'r Rheoliadau hyn.</p> <p>(2) Rhaid i adroddiadau o'r fath gael eu gwneud yn chwarterol.</p> <p>(3) Ond nid yw'r gofyniad ym mharagraff (1) yn gymwys pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod systemau a phrosesau ar waith sy'n ei alluogi i gasglu gwybodaeth am y gwasanaeth ac unrhyw feysydd lle y gall fod angen arsylwi/ystyriaeth fwy gofalus a/neu wella. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:<ul style="list-style-type: none"> ○ trosiant staff; ○ lefelau salwch staff; ○ cwynion; ○ materion diogelu; ○ adroddiadau arolygu gan y rheoleiddiwr gwasanaethau; ○ canlyniadau arolygiadau a neu adroddiadau gan asiantaethau perthnasol eraill, h.y. Estyn, yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, Yr Asiantaeth Safonau Bwyd a'r gwasanaeth tân. • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i roi gwybod ar unwaith i'r darparwr gwasanaeth os bydd y gwasanaeth:<ul style="list-style-type: none"> ○ yn methu â chydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau; ○ yn methu cyflawni neu roi sylw i faterion a godwyd mewn adroddiadau arolygu neu os na all wneud hynny; ○ yn darparu gwasanaeth mewn ffordd sy'n groes i'r datganiad o ddiben.

Rheoliad 66	Canllawiau
<p>Adroddiadau eraill i'r darparwr gwasanaeth</p> <p>66.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol, yn ddi-oed, adrodd i'r darparwr gwasanaeth—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) am unrhyw bryderon ynghylch rheoli neu ddarparu'r gwasanaeth; (b) am unrhyw newidiadau sylweddol i'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei reoli neu ei ddarparu; (c) am unrhyw bryderon nad yw'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth. <p>(2) Ond nid yw'r gofyniad hwn yn gymwys pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith i roi gwybod i'r darparwr gwasanaeth yn unol â gofynion rheoliadau 66 a 71(4). • Mae gan yr unigolyn cyfrifol system ar waith i gyflwyno adroddiadau i'r darparwr gwasanaeth sy'n adlewyrchu'n gywir ansawdd a pherfformiad y gwasanaeth yn gyffredinol. Mae hyn yn cynnwys trefniadau i'r unigolyn cyfrifol roi adborth ac i roi gwybod am unrhyw faterion brys y mae gofyn cymryd camau yn eu cylch ar unwaith. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ Unrhyw honiad, digwyddiad neu dystiolaeth o gamdriniaeth, esgeulustod neu driniaeth amhriodol; ○ marwolaeth annisgwyl neu heb esboniad unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth; ○ argyfwng naturiol; ○ afreoleidd-dra ariannol; ○ achosion sylweddol o haint; ○ pryderon sylweddol a godwyd gan y rheoleiddiwr gwasanaethau; ○ unrhyw ddigwyddiad, sy'n effeithio ar faint o staff sydd ar gael.

Rheoliad 67	Canllawiau
<p>Ymgysylltu ag unigolion ac eraill</p> <p>67.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol roi trefniadau addas yn eu lle ar gyfer cael safbwyntiau—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) yr unigolion sy'n cael gofal a chymorth, 	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i alluogi adborth ar bob agwedd ar y gwasanaeth a ddarperir a sicrhau bod y trefniadau hyn yn hygyrch, ac yn ystyried barn pob un o'r rheini a restrir o dan reoliad 67(1).

<p>(b) rhieni a gofalwyr yr unigolion hynny, (c) unrhyw awdurdod lleoli, a (d) staff sydd wedi eu cyflogi yn y gwasanaeth, ar ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir a sut y gellir gwella hyn.</p> <p>(2) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol adrodd am y safbwyntiau a geir i'r darparwr gwasanaeth er mwyn i'r safbwyntiau hyn allu cael eu hystyried gan y darparwr gwasanaeth wrth wneud unrhyw benderfyniadau ar gynlluniau ar gyfer gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod y dulliau a ddefnyddir i gysylltu ag unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, ac i gael eu barn, yn briodol i'w hoed, lefel eu dealltwriaeth ac yn ystyried unrhyw gyflwr penodol neu angen o ran cyfathrebu. • Mae gan yr unigolyn cyfrifol berthynas gadarnhaol â phobl y tu allan i'r gwasanaeth, a bydd ar gael yn hwylus i'r bobl hynny. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:<ul style="list-style-type: none"> ○ teuluoedd neu gynrychiolwyr enwebedig; ○ rheoleiddwyr; ○ cyrff proffesiynol.
--	--

2.3 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer sicrhau cydymffurfedd y gwasanaeth (Rhan 15)

Rheoliad 68	Canllawiau
<p>Dyletswydd i sicrhau bod systemau yn eu lle i gofnodi digwyddiadau a chwynion</p> <p>68.— Rhaid i'r unigolyn cyfrifol sicrhau bod systemau effeithiol yn eu lle i gofnodi digwyddiadau, cwynion a materion y mae rhaid gwneud hysbysiadau yn eu cylch yn unol â rheoliadau 52, 53 a 75.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith ar gyfer cofnodi'r materion a nodir yn rheoliad 68. • Bydd gan yr unigolyn cyfrifol systemau a phrosesau ar waith i sicrhau bod unrhyw gofnodion yn glir, yn gywir ac yn cael eu cadw'n ddiogel.
Rheoliad 69	Canllawiau
<p>Dyletswydd i sicrhau bod systemau yn eu lle ar gyfer cadw cofnodion</p> <p>69.— Rhaid i'r unigolyn cyfrifol sicrhau bod systemau effeithiol yn eu lle mewn perthynas â chadw cofnodion, sy'n cynnwys systemau ar gyfer sicrhau bod cofnodion y mae'n ofynnol iddynt gael eu cadw gan reoliad 51 yn gywir ac yn gyflawn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Os yw cofnodion yn cael eu storio'n electronig, maent yn ddiogel ac mae gan y staff godau mynediad unigol sy'n creu trywydd archwilio clir a fydd yn dangos pwy sydd wedi cofnodi neu ddiwygio unrhyw wybodaeth.
Rheoliad 70	Canllawiau
<p>Dyletswydd i sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau yn gyfredol</p> <p>70.— Rhaid i'r unigolyn cyfrifol roi trefniadau addas yn eu lle i sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau'r darparwr gwasanaeth fel</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith i adolygu polisïau a gweithdrefnau yn unol â rheoliadau 8 a 70. • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith fel bod staff a gwirfoddolwyr yn gallu cael gafael ar y

sy'n ofynnol gan reoliad 8(1) i (3) yn cael eu cadw'n gyfredol, gan roi sylw i'r datganiad o ddiben.

polisiâu a'r gweithdrefnau i'w helpu i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion, a'u bod yn gwybod am y polisiâu a'r gweithdrefnau hynny ac yn eu deall.

2.4 Gofynion ar unigolion cyfrifol ar gyfer monitro, adolygu a gwella ansawdd y gwasanaeth (Rhan 16)

Rheoliad 71	Canllawiau
<p>Adolygiad o ansawdd y gofal</p> <p>71.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol roi trefniadau addas yn eu lle i sefydlu a chynnal system ar gyfer monitro, adolygu a gwella ansawdd y gofal a'r cymorth a ddarperir gan y gwasanaeth.</p> <p>(2) Rhaid i'r system a sefydlir o dan baragraff (1) wneud darpariaeth i ansawdd y gofal a'r cymorth gael ei adolygu mor aml ag sy'n ofynnol ond o leiaf bob chwe mis.</p> <p>(3) Fel rhan o unrhyw adolygiad a gynhelir, rhaid i'r unigolyn cyfrifol wneud trefniadau ar gyfer—</p> <p>(a) ystyried canlyniad yr ymgysylltiad ag unigolion ac eraill, fel sy'n ofynnol gan reoliad 67;</p> <p>(b) dadansoddi'r data cyfanredol ar ddigwyddiadau, digwyddiadau hysbysadwy o dan y Rheoliadau hyn, materion diogelu, chwythu'r chwiban, pryderon a chwynion;</p> <p>(c) adolygu unrhyw gamau gweithredu a gymerir mewn perthynas â chwynion;</p> <p>(d) ystyried canlyniad unrhyw archwiliad o gywirdeb a chyflawnrwydd cofnodion.</p> <p>(4) Ar ôl cwblhau adolygiad o ansawdd y gofal a'r cymorth yn unol â'r rheoliad hwn, rhaid i'r unigolyn cyfrifol lunio adroddiad i'r darparwr gwasanaeth y mae rhaid iddo gynnwys—</p> <p>(a) asesiad o safon y gofal a'r cymorth a ddarperir, a</p> <p>(b) argymhellion ar gyfer gwella'r gwasanaeth.</p> <p>(5) Ond nid yw'r gofyniad ym mharagraff (4) yn gymwys pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i asesu, monitro a gwella ansawdd a diogelwch y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol: <ul style="list-style-type: none"> ○ casglu a dadansoddi'r adborth gan y rheini a restrir o dan rheoliad 67(1); ○ materion a gwersi a ddysgwyr wrth ddadansoddi cwynion a materion diogelu; ○ patrymau a thueddiadau a welwyd drwy ddadansoddi digwyddiadau neu ddamweiniau a fu bron â digwydd, er enghraifft cofnodion am reolaeth neu ataliaeth, gwallau wrth roi meddyginiaeth, neu risgiau diogelu ac ati; ○ canlyniad unrhyw adroddiadau arolygu gan y rheoleiddiwr gwasanaethau ○ canlyniad ymweliadau gan yr unigolyn cyfrifol i fonitro'r gwasanaeth; ○ archwiliadau o gofnodion, gan gynnwys cynlluniau personol; ○ canlyniad yr adroddiadau arolygu diweddaraf, er enghraifft gan Estyn neu AGC. • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod systemau a phrosesau archwilio ar gyfer monitro'r gwasanaeth yn rhoi tawelwch meddwl bod y gwasanaeth yn darparu gofal o safon uchel, yn cyflawni'r canlyniadau gorau posibl i unigolion ac yn gwella'u llesiant. • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i sicrhau bod systemau a phrosesau yn cael eu hadolygu'n rheolaidd i alluogi'r unigolyn cyfrifol i weld ymhle y mae neu y

	<p>gallai ansawdd a/neu ddiogelwch gwasanaethau fod dan fygythiad, gan ymateb yn briodol ac yn ddi-oed.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i sicrhau y caiff pob adborth ei gydnabod a'i gofnodi ac yr ymatebir iddo fel y bo'n briodol. • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i sicrhau bod meysydd dysgu yn sgil cwynion, diogelu a chwythu'r chwiban yn cael eu rhannu gyda'r staff i wella'r gwasanaeth ac i annog arferion diogel a thosturiol ym maes gofal. • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod meysydd dysgu yn cael eu dadansoddi a bod argymhellion yn cael eu gwneud i'r darparwr gwasanaeth ynghylch sut ac ymhle y gellir gwella ansawdd a diogelwch y gwasanaeth. Mae'r adroddiad, sy'n cynnwys yr wybodaeth sydd wedi bod yn sail iddo (yn ymwneud â'r meysydd hynny a nodir uchod) yn llywio neu'n ffurfio rhan o'r datganiad cydymffurfio i'w cynnwys yn natganiad blynyddol y darparwr gwasanaethau.
--	--

Rheoliad 72	Canllawiau
<p>Datganiad o gydymffurfedd â'r gofynion o ran safonau gofal a chymorth</p> <p>72.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol lunio'r datganiad y mae'n ofynnol iddo gael ei gynnwys yn y datganiad blynyddol o dan adran 10(2)(b) o'r Ddeddf, i'r graddau y mae'n ymwneud â'r man neu'r manau y mae'r unigolyn cyfrifol wedi ei ddynodi mewn cysylltiad ag ef neu â hwy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yr unigolyn cyfrifol sydd wedi paratoi'r wybodaeth a ddarperir yn y datganiad cydymffurfio ac yn natganiad blynyddol y darparwr gwasanaethau, ac mae'n atebol am ei hansawdd a'i chywirdeb.

(2) Wrth lunio'r datganiad, rhaid i'r unigolyn cyfrifol roi sylw i'r asesiad o safon y gofal a'r cymorth a gynhwysir mewn adroddiad a lunnir yn unol â rheoliad 71(4).

2.5 Gofynion eraill ar unigolion cyfrifol (Rhan 17)

Rheoliad 73	Canllawiau
<p>Cymorth ar gyfer staff sy'n codi pryderon</p> <p>73.— Rhaid i'r unigolyn cyfrifol sicrhau y cydymffurfir â pholisi chwythu'r chwiban y darparwr a bod y trefniadau i alluogi a chefnogi pobl sy'n gweithio yn y gwasanaeth i godi unrhyw bryderon yn cael eu gweithredu'n effeithiol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith fel bod:<ul style="list-style-type: none"> ○ staff a gwirfoddolwyr yn ymwybodol o'r polisi chwythu'r chwiban ac yn ei ddeall; ○ staff a gwirfoddolwyr yn deall na fydd gofal gwael na methiant i ddiogelu llesiant unigolion yn cael ei oddef, ○ sicrhau bod staff a gwirfoddolwyr yn cael eu hannog a'u chefnogi i roi gwybod am faterion; ○ sicrhau bod staff a gwirfoddolwyr yn deall bod croeso ac anogaeth iddynt fynegi pryderon, ac na fydd hynny'n cael ei anwybyddu.
Rheoliad 74	Canllawiau
<p>Y ddyletswydd gonestrwydd</p> <p>74.— Rhaid i'r unigolyn cyfrifol weithredu mewn ffordd agored a thryloyw—</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) ag unigolion sy'n cael gofal a chymorth; (b) â rhieni a gofalwyr yr unigolion hynny, ac (c) ag unrhyw awdurdod lleoli.	<ul style="list-style-type: none"> • Mae'r unigolyn cyfrifol yn gweithredu mewn modd agored a thryloyw gan sicrhau bod trefniadau addas ar waith i sicrhau cydymffurfedd â gofynion rheoliad 74.

Rheoliad 75	Canllawiau
<p>Hysbysiadau</p> <p>75.— (1) Rhaid i'r unigolyn cyfrifol hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau am y digwyddiadau a bennir yn Atodlen 4</p> <p>(2) Rhaid i'r hysbysiadau sy'n ofynnol gan baragraff (1) gynnwys manylion y digwyddiad.</p> <p>(3) Oni nodir fel arall, rhaid i hysbysiadau gael eu gwneud yn ddi-oed ac yn ysgrifenedig.</p> <p>(4) Rhaid i hysbysiadau gael eu gwneud yn y modd a'r ffurf sy'n ofynnol gan y rheoleiddiwr gwasanaethau.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mae gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i roi gwybod i'r rheoleiddiwr gwasanaethau am ddigwyddiadau a bennir yn Atodlen 4 i'r Rheoliadau.

RHAN 1
Cyffredinol

Enwi, dod i rym a dehongli

1.—(1) Enw'r Rheoliadau hyn yw Rheoliadau Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2024.

(2) Daw'r Rheoliadau hyn i rym ar 31 Mawrth 2024.

(3) Yn y Rheoliadau hyn—

ystyr “addasiadau rhesymol” (“*reasonable adjustments*”) yw unrhyw addasiadau rhesymol a fyddai'n ofynnol o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010⁽¹²⁾;

ystyr “asesiad darparwr” (“*provider assessment*”) yw'r asesiad y mae'n ofynnol iddo gael ei gynnal gan y darparwr gwasanaeth o dan reoliad 14;

ystyr “awdurdod lleoli” (“*placing authority*”) yw—

(a) yn achos plentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol neu gan awdurdod lleol yn Lloegr, yr awdurdod lleol hwnnw;

(b) yn achos plentyn nad yw'n derbyn gofal gan awdurdod lleol neu gan awdurdod lleol yn Lloegr—

(i) os yw llety yn cael ei ddarparu i'r plentyn gan sefydliad gwirfoddol, y sefydliad gwirfoddol hwnnw, ac at ddiben y diffiniad hwn mae i “sefydliad gwirfoddol” yr un ystyr ag yn adran 197(1) o Ddeddf 2014;

(ii) os yw'r plentyn wedi ei letya yn y gwasanaeth o dan drefniadau a wneir gan awdurdod lleol neu awdurdod lleol yn Lloegr (pa un ai wrth arfer swyddogaethau addysg o fewn ystyr “education functions” yn adran 579(1) o Ddeddf Addysg 1996⁽¹³⁾ neu fel arall), yr awdurdod lleol hwnnw;

ystyr “camdriniaeth” (“*abuse*”) yw camdriniaeth gorfforol, rywiol, seicolegol, emosiynol neu ariannol ac at ddibenion y diffiniad hwn mae “camdriniaeth ariannol” (“*financial abuse*”) yn cynnwys—

(i) bod arian neu eiddo person yn cael ei ddwyn;

(ii) bod person yn cael ei dwyllo;

(iii) bod person yn cael ei roi o dan bwysau mewn perthynas ag arian neu eiddo arall;

(iv) bod arian neu eiddo arall person yn cael ei gamddefnyddio;

ystyr “canlyniadau personol” (“*personal outcomes*”)—

(a) mewn perthynas ag oedolyn, yw'r canlyniadau y mae'r oedolyn yn dymuno eu cyflawni mewn bywyd o ddydd i ddydd;

(b) mewn perthynas â phlentyn, yw—

(i) y canlyniadau y mae'r plentyn yn dymuno eu cyflawni, neu

⁽¹²⁾ 2010 p. 15.

⁽¹³⁾ 1996 p. 56.

(ii) y canlyniadau y mae unrhyw bersonau a chanddynt gyfrifoldeb rhiant yn dymuno eu cyflawni mewn perthynas â'r plentyn;

mae i "cyflogai" yr un ystyr ag a roddir i "employee" yn adran 230(1) o Ddeddf Hawliau Cyflogaeth 1996(14);

mae i "cyfrifoldeb rhiant" yr ystyr a roddir i "parental responsibility" gan adran 3 o Ddeddf Plant 1989(15);

ystyr "cynllun gofal a chymorth" ("*care and support plan*") yw cynllun o dan adran 54 neu adran 83 o Ddeddf 2014;

ystyr "cynllun personol" ("*personal plan*") yw'r cynllun y mae'n ofynnol iddo gael ei lunio yn unol â rheoliad 15(1);

ystyr "darparwr gwasanaeth" ("*service provider*") yw person sydd wedi ei gofrestru fel darparwr gwasanaeth preswyl ysgol arbennig;

ystyr "datganiad o ddiben" ("*statement of purpose*") yw'r datganiad o ddiben ar gyfer y man y mae'r gwasanaeth wedi ei ddarparu ynddo, ohono neu mewn perthynas ag ef(16);

ystyr "Deddf 2014" ("*the 2014 Act*") yw Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014(17);

ystyr "y Ddeddf" ("*the Act*") yw Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016(18);

ystyr "GDG" ("*DBS*") ac "y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd" ("*the Disclosure and Barring Service*") yw'r corff a sefydlwyd gan adran 87(1) o Ddeddf Diogelu Rhyddidau 2012(19);

ystyr "gofalwr" ("*carer*") yw person y mae unigolyn sy'n oedolyn yn byw gydag ef ac sy'n brif ofalwr yr unigolyn;

ystyr "gwasanaeth diweddarau'r GDG" ("*DBS update service*") yw'r gwasanaeth sy'n cael ei weithredu gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ac sy'n darparu gwybodaeth ddiweddarau berthnasol o fewn yr ystyr a roddir i "update information" yn adran 116A(8)(b)(i) neu (c)(i) o Ddeddf yr Heddlu 1997(20);

mae i "gwasanaeth preswyl ysgol arbennig" ("*special school residential service*") yr un ystyr ag yn rheoliad 2 o Reoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig) (Cymru) 2023(21);

mae i "gwasanaeth preswyl ysgol arbennig" ("*special school residential service*") yr un ystyr ag yn rheoliad 2 o Reoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Gwasanaethau Preswyl Ysgolion Arbennig) (Cymru) 2023

mae i "gweithiwr" yr un ystyr ag a roddir i "worker" yn adran 230(3) o Ddeddf Hawliau Cyflogaeth 1996 ac eithrio yn yr ymadrodd "gweithiwr gofal cymdeithasol" ("*social care worker*")(22);

mae i "llesiant" ("*well-being*") yr un ystyr ag yn adran 2 o Ddeddf 2014;

mae i "niwed" ("*harm*") yr un ystyr ag yn adran 197(1) o Ddeddf 2014;

ystyr "oedolyn" ("*adult*") yw person sy'n 18 oed neu drosodd;

ystyr "personau sy'n gweithio yn y gwasanaeth" ("*persons working at the service*") yw cyflogai, gwirfoddolwr neu bersonau eraill sy'n gweithio o dan gyfarwyddyd a rheolaeth y darparwr gwasanaeth;

---

(14) 1996 p. 18.

(15) 1989 p. 41.

(16) Mae rheoliad 3 o O.S. 2017/1098 (Cy. 278) yn ei gwneud yn ofynnol i berson sy'n dymuno darparu gwasanaeth preswyl ysgol arbennig ddarparu datganiad o ddiben ar gyfer pob man y mae'r gwasanaeth i gael ei ddarparu ynddo.

(17) 2014 dccc 4.

(18) 2016 dccc 2

(19) 2012 p. 9.

(20) 1997 p. 50.

(21) O.S. 2023/1327 (Cy. 238).

(22) 1996 p. 18.

ystyr “plentyn” (“*child*”) yw person sydd o dan 18 oed;
 mae i “plentyn sy’n derbyn gofal gan awdurdod lleol” (“*child who is looked after by a local authority*”) yr un ystyr ag yn adran 74 o Ddeddf 2014;
 ystyr “rheoleiddiwr gwasanaethau” (“*service regulator*”) yw Gweinidogion Cymru wrth arfer eu swyddogaethau rheoleiddiol;
 ystyr “rheoleiddiwr y gweithlu” (“*workforce regulator*”) yw Gofal Cymdeithasol Cymru;
 nid yw “rhiant” (“*parent*”) yn gymwys ond mewn perthynas ag unigolyn sy’n blentyn ac nad yw’n derbyn gofal gan awdurdod lleol a’i ystyr yw person a chanddo gyfrifoldeb rhiant dros y plentyn;
 ystyr “rheolwr a benodir” (“*appointed manager*”) yw person a benodir i reoli’r gwasanaeth yn unol â rheoliad 58;
 mae “staff” (“*staff*”) yn cynnwys—
 (a) personau a gyflogir gan y darparwr gwasanaeth i weithio yn y gwasanaeth fel cyflogai neu weithiwr, a
 (b) personau sydd wedi eu cymryd ymlaen gan y darparwr gwasanaeth o dan contract ar gyfer gwasanaethau,
 ond nid yw’n cynnwys personau y caniateir iddynt weithio fel gwirfoddolwyr;
 ystyr “tystysgrif GDG” (“*DBS certificate*”) yw’r dystysgrif y cyfeirir ati ym mharagraffau 2 a 3 o Atodlen 1;
 ystyr “unigolyn” (“*individual*”), oni noda’r cyd-destun yn wahanol, yw’r plentyn neu’r oedolyn sy’n cael gofal a chymorth;
 mae i “unigolyn cyfrifol” (“*responsible individual*”) yr un ystyr ag yn adran 21(1) o’r Ddeddf.

(4) Yn Rhannau 1 i 18, ystyr “y gwasanaeth” yw’r gwasanaeth preswyl ysgol arbennig sy’n cael ei ddarparu mewn lleoliad penodedig ac at ddiben y diffiniad hwn ystyr “lleoliad penodedig” yw lleoliad a bennir mewn amod i gofrestrriad y darparwr gwasanaeth fel man y mae’r gwasanaeth i gael ei ddarparu ynddo.

(5) Yn Rhan 19, mae i “y gwasanaeth” yr ystyr a roddir yn rheoliad 78(2) o’r Rheoliadau hyn.

RHAN 2

Troseddau

Troseddau – darparwyr gwasanaethau

76.—(1) Mae’n drosedd i ddarparwr gwasanaeth fethu â chydymffurfio â gofyniad unrhyw un neu ragor o’r darpariaethau a bennir ym mharagraff (2).

(2) Y darpariaethau a bennir at ddibenion paragraff (1) yw darpariaethau rheoliadau 3(3) a (5), 7(3), 8(1) a (2), 15(1) i (3), 16(1), 31(1), 34(1), 51(1) a (2), 52(1), (2) a (4) a 53(1).

(3) Mae darparwr gwasanaeth yn cyflawni trosedd os yw’r darparwr yn methu â chydymffurfio â gofyniad unrhyw un neu ragor o’r darpariaethau a bennir ym mharagraff (4) a bod methiant o’r fath yn arwain at—

- (a) niwed y gellir ei osgoi (pa un ai o natur gorfforol neu seicolegol) i unigolyn,
- (b) unigolyn yn cael ei wneud yn agored i risg sylweddol o niwed o’r fath, neu
- (c) yn achos dwyn, camddefnyddio neu gamberchnogi arian neu eiddo, unrhyw golled gan unigolyn o’r arian neu’r eiddo o dan sylw.

(4) Y darpariaethau a bennir at ddibenion paragraff (3) yw darpariaethau rheoliadau 2, 3(1), 8(5), 10(1) a (3), 11(1) a (3), 12(1) a (5), 14(1), (6) a (7), 17(1) a (2), 18, 22(1), 23 a 30(1) a (2).

Troseddau – unigolion cyfrifol

77.—(1) Mae'n drosedd i'r unigolyn cyfrifol fethu â chydymffurfio â gofyniad unrhyw un neu ragor o'r darpariaethau a bennir ym mharagraff 2).

(2) Y darpariaethau a bennir at ddibenion paragraff (1) yw darpariaethau rheoliadau 58(1), 59(1), 62(1) a (2), 64(1) a (2), 65(1) a (2), 66(1), 71(4), 72(1) a 75(1) a (3).

RHAN 3

Darparwyr gwasanaethau sydd wedi eu datod etc. neu sydd wedi marw

Penodi datodwyr etc.

78.—(1) Rhaid i berson a benodir—

- (a) yn ddi-oed, roi hysbysiad ysgrifenedig i'r rheoleiddiwr gwasanaethau o'i benodiad a'r rhesymau dros ei benodi;
- (b) o fewn 28 o ddiwrnodau i'w benodi, hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau o'i fwriadau ynglŷn â gweithrediad y gwasanaeth yn y dyfodol.

(2) Yn y Rhan hon—

ystyr “y gwasanaeth” (“*the service*”) yw'r gwasanaeth preswyl ysgol arbennig y mae'r darparwr gwasanaeth y mae'r penodiad yn ymwneud ag ef wedi ei gofrestru i'w ddarparu. mae i “person a benodir” (“*appointed person*”) yr un ystyr ag yn adran 30 o'r Ddeddf.

Marwolaeth y darparwr gwasanaeth

79.—(1) Pan fo darparwr gwasanaeth sy'n unigolyn wedi marw, rhaid i gynrychiolwyr personol yr unigolyn—

- (a) yn ddi-oed, rhoi hysbysiad ysgrifenedig o'r farwolaeth i'r rheoleiddiwr gwasanaethau;
- (b) o fewn 28 o ddiwrnodau i'r farwolaeth, hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau am eu bwriadau ynghylch gweithrediad y gwasanaeth yn y dyfodol.

(2) Caiff cynrychiolwyr personol yr unigolyn weithredu yn rhinwedd y darparwr gwasanaeth am gyfnod nad yw'n hwy nag 28 o ddiwrnodau neu am unrhyw gyfnod hwy (nad yw'n hwy nag un flwyddyn) y mae'r rheoleiddiwr gwasanaethau yn cytuno arno.

(3) Pan fo'r cynrychiolwyr personol yn gweithredu yn rhinwedd y darparwr gwasanaeth yn unol â pharagraff (2), mae Rhan 1 o'r Ddeddf yn gymwys gyda'r addasiadau a ganlyn—

- (a) nid yw adran 5 (gofyniad i gofrestru) yn gymwys;
- (b) mae adran 21(2) (unigolion cyfrifol) yn darllen fel pe bai'r canlynol wedi ei fewnosod ar ôl (a)—

“(aa) pan fo cynrychiolwyr personol darparwr gwasanaeth sydd wedi marw yn gweithredu yn rhinwedd y darparwr gwasanaeth, fod yn un o'r cynrychiolwyr personol;”.

RHAN 4

Rheoliadau o dan adran 21(5) o'r Ddeddf

Dynodiad unigolyn cyfrifol gan Weinidogion Cymru

80. Caiff Gweinidogion Cymru (yn lle darparwr gwasanaeth) ddynodi unigolyn i fod yn unigolyn cyfrifol, er nad yw gofynion adran 21(2) o'r Ddeddf wedi eu bodloni mewn cysylltiad â'r unigolyn, o dan yr amgylchiadau a ganlyn—

- (a) bod y darparwr gwasanaeth yn unigolyn sydd wedi marw ac mae cynrychiolwyr personol y darparwr gwasanaeth wedi hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau nad ydynt yn bwriadu gwneud cais o dan adran 11(1)(c) o'r Ddeddf;
- (b) bod y darparwr gwasanaeth yn unigolyn ac wedi hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau—
  - (i) na all gydymffurfio â'i ddyletswyddau fel unigolyn cyfrifol mwyach, a
  - (ii) y rhesymau dros hyn;
- (c) bod y darparwr gwasanaeth yn gorff corfforedig neu'n bartneriaeth ac wedi hysbysu'r rheoleiddiwr gwasanaethau—
  - (i) nad yw'r unigolyn sydd wedi ei ddynodi gan y darparwr gwasanaeth fel yr unigolyn cyfrifol yn gallu cydymffurfio â'i ddyletswyddau fel unigolyn cyfrifol mwyach,
  - (ii) y rhesymau dros hyn, a
  - (iii) nad oes unrhyw unigolyn arall sy'n gymwys i fod yn unigolyn cyfrifol ac sy'n gallu cydymffurfio â dyletswyddau unigolyn cyfrifol.

Enw Julie Morgan

Y Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol o dan awdurdod y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol, un o Weinidogion Cymru
Dyddiad 18 Mawrth 2024

Atodiad B: Atodlenni i Reoliadau 31, 51, 52 a 64

ATODLEN 1 Rheoliad 31

RHAN 1

Gwybodaeth a dogfennau sydd i fod ar gael mewn cysylltiad â phersonau sy'n gweithio mewn gwasanaethau rheoleiddiedig

1. Prawf o bwy yw'r person gan gynnwys ffotograff diweddar.

2. Pan fo'n ofynnol at ddibenion cwestiwn sydd wedi ei esemptio yn unol ag adran 113A(2)(b) o Ddeddf yr Heddlu 1997(23), copi o dystysgrif cofnod troseddol ddilys a ddyroddir o dan adran 113A o'r Ddeddf honno ynghyd, pan fo'n gymwys a phan fydd yr Ysgrifennydd Gwladol yn cychwyn y ddarpariaeth, â'r wybodaeth a grybwyllir yn adran 30A(3) o Ddeddf Diogelu Grwpiau Hyglwyf 2006(24) (darparu gwybodaeth am waharddiadau ar gais).

3. Pan fo'n ofynnol at ddibenion cwestiwn sydd wedi ei esemptio ac a ofynnir at ddiben rhagnodedig o dan adran 113B(2)(b) o Ddeddf yr Heddlu 1997, copi o dystysgrif cofnod troseddol manwl ddilys a ddyroddir o dan adran 113B o'r Ddeddf honno ynghyd, pan fo'n gymwys, â'r wybodaeth addasrwydd sy'n ymwneud â phlant (o fewn ystyr "suitability information relating to children" yn adran 113BA(2) o'r Ddeddf honno) neu wybodaeth addasrwydd sy'n ymwneud ag oedolion hyglwyf (o fewn ystyr "suitability information relating to vulnerable adults" yn adran 113BB(2) o'r Ddeddf honno).

4. Dau eirida ysgrifenedig, gan gynnwys geirida gan y cyflogwr diweddaraf, os oes un.

5. Pan fo person wedi gweithio'n flaenorol mewn swydd yr oedd ei dyletswyddau yn cynnwys gweithio gyda phlant neu oedolion hyglwyf, cadarnhad, i'r graddau y bo'n rhesymol ymarferol, o'r rheswm pam y daeth y gyflogaeth neu'r swydd i ben.

6. Tystiolaeth ddogfennol o unrhyw gymhwyster perthnasol.

7. Pan fo'n berthnasol, tystiolaeth ddogfennol o gofrestrriad â rheoleiddiwr y gweithlu.

8. Hanes cyflogaeth llawn, ynghyd ag esboniad ysgrifenedig boddhaol o unrhyw fylchau mewn cyflogaeth.

9. Tystiolaeth o allu ieithyddol boddhaol at ddibenion darparu gofal a chymorth i'r unigolion hynny y mae'r gweithiwr i ddarparu gofal a chymorth ar eu cyfer.

10. Manylion cofrestrriad ag unrhyw gorff proffesiynol neu aelodaeth o gorff o'r fath.

RHAN 2

Dehongli Rhan 1

11. At ddibenion paragraffau 2 a 3 o Ran 1 o'r Atodlen hon—

(a) os nad yw'r person y mae'r dystysgrif yn ymwneud ag ef wedi ei gofrestru â gwasanaeth diweddarau'r GDG, nid yw dystysgrif ond yn ddilys—

(i) os y'i dyroddwyd mewn ymateb i gais gan y darparwr gwasanaeth yn unol â rheoliad 31(3) neu (6), a

(ii) os nad oes mwy na thair blynedd wedi mynd heibio ers i'r dystysgrif gael ei dyroddi;

(b) os yw'r person y mae'r dystysgrif yn ymwneud ag ef wedi ei gofrestru â gwasanaeth diweddarau'r GDG, mae'r dystysgrif yn ddilys ni waeth pa bryd y'i dyroddwyd.

(23) 1997 p. 50.

(24) 2006 p. 47. Mewn nodir adran 30A(3) gan adran 72(1) o Ddeddf Diogelu Rhyddidau 2012 (p. 9) nad yw eto mewn grym.

Cofnodion sydd i gael eu cadw gan y darparwr gwasanaeth

1. Mewn cysylltiad â phob unigolyn, cofnodion—

- (a) o bob asesiad perthnasol;
- (b) o gynlluniau personol;
- (c) o adolygiadau o gynlluniau personol;
- (d) o gynlluniau gofal a chymorth;
- (e) o adolygiadau o gynlluniau gofal a chymorth;
- (f) o'r gofal a ddarperir; gan gynnwys cofnodion dyddiol neu gofnodion o ymyriadau gofal penodol;
- (g) o ohebiaeth, adroddiadau a chofnodion mewn perthynas â chymorth ychwanegol a ddarperir gan wasanaethau addysg, gwasanaethau iechyd a gwasanaethau perthynol eraill.

2. Cofnod o unrhyw ffioedd gan y darparwr gwasanaeth i unigolion am y ddarpariaeth o ofal a chymorth ac unrhyw wasanaethau ychwanegol.

3. Cofnod o'r holl feddyginiaethau a gedwir yn y gwasanaeth ar gyfer pob unigolyn a'r dyddiad a'r amser y cawsant eu rhoi i'r unigolyn, gan gynnwys unrhyw achos o wrthod cymryd meddyginiaeth gan yr unigolyn.

4. Cofnod o'r holl arian neu bethau gwerthfawr eraill a roddwyd gan yr unigolyn i'w cadw'n ddiogel neu a gafwyd ar ran yr unigolyn, y mae rhaid iddo gynnwys cofnod o'r canlynol—

- (a) y dyddiad pan roddwyd yr arian neu'r pethau gwerthfawr i'w cadw neu pan gafwyd yr arian neu'r pethau gwerthfawr;
- (b) y dyddiad pan gafodd unrhyw arian neu bethau gwerthfawr—
  - (i) eu dychwelyd at yr unigolyn, neu
  - (ii) eu defnyddio, ar gais yr unigolyn, ar ei ran;
- (c) pan fo'n gymwys, at ba ddiben y defnyddiwyd yr arian neu'r pethau gwerthfawr;
- (d) cydnabyddiaeth ysgrifenedig bod yr arian neu'r pethau gwerthfawr wedi eu dychwelyd.

5. Cofnod o'r digwyddiadau a ganlyn sy'n digwydd yn y gwasanaeth—

- (a) unrhyw ddamwain, neu anaf difrifol sy'n cael effaith niweidiol sylweddol ar lesiant unigolyn;
- (b) achos o glefyd heintus yn y gwasanaeth;
- (c) unrhyw achos o ddwyn neu fwrghleriaeth;
- (d) unrhyw atgyfeiriad diogelu a wneir mewn cysylltiad ag unigolyn;
- (e) achosion o gwmpo a thriniaeth ganlyniadol a ddarperir i unigolyn;
- (f) achosion o niwed pwyso a thriniaeth ganlyniadol a ddarperir i unigolyn;
- (g) dyddiad ac amgylchiadau unrhyw fesurau rheolaeth neu ataliaeth a ddefnyddir ar unigolyn.

6. Cofnod o bob ymarfer tân, dril tân neu brawf cyfarpar tân (gan gynnwys cyfarpar larwm tân) a gynhelir yn y gwasanaeth ac o unrhyw gamau gweithredu a gymerir i unioni diffygion yn y cyfarpar tân.

7. Cofnod o'r holl gwynion a wneir gan unigolion neu eu rhieni neu eu gofalwyr neu gan bersonau sy'n gweithio yn y gwasanaeth ynghylch gweithrediad y gwasanaeth, a'r camau gweithredu a gymerir gan y darparwr gwasanaeth mewn cysylltiad ag unrhyw gŵyn o'r fath.

8. Cofnod o'r holl bersonau sy'n gweithio yn y gwasanaeth, y mae rhaid iddo gynnwys y materion a ganlyn—

- (a) enw llawn, cyfeiriad, dyddiad geni, cymwysterau a phrofiad y person;
- (b) copi o dystysgrif geni a phasbort (os oes ganddo un) y person;
- (c) copi o bob geirda a geir mewn cysylltiad â'r person;
- (d) y dyddiadau y mae'r person yn dechrau gweithio ac yn peidio â bod wedi ei gyflogi felly;
- (e) y swydd sydd gan y person yn y gwasanaeth, y gwaith y mae'n ei wneud a nifer yr oriau y mae wedi ei gyflogi bob wythnos;
- (f) cofnodion o gamau disgyblu ac unrhyw gofnodion eraill mewn perthynas â chyflogaeth y person;
- (g) cofnod o ddyddiad tystysgrif GDG ac a gymerwyd unrhyw gamau gweithredu o ganlyniad i gynnwys y dystysgrif.

9. Copi o restr ddyletswyddau'r personau sy'n gweithio yn y gwasanaeth, a chofnod o ran a oedd y rhestr yn gweithio yn ôl yr hyn a fwriadwyd mewn gwirionedd.

10. Cofnod o unrhyw ddodrefn y mae unigolyn yn dod â hwy i'r ystafell y mae'n ei meddiannu.

11. Cofnod o unrhyw un neu ragor o'r digwyddiadau a ganlyn sy'n digwydd yn y gwasanaeth—

- (a) unrhyw dân;
- (b) absenoldeb heb esboniad neu absenoldeb anawdurdodedig unigolyn gan gynnwys—
  - (i) amgylchiadau'r absenoldeb;
  - (ii) y camau gweithredu a gymerwyd gan staff;
  - (iii) amgylchiadau dychweliad yr unigolyn a'r rhesymau a roddwyd gan yr unigolyn dros yr absenoldeb;
  - (iv) unrhyw gamau gweithredu a gymerwyd gan y darparwr gwasanaeth o ganlyniad i'r absenoldeb;
- (c) marwolaeth unigolyn.

12. Cofnod o'r holl ymwelwyr â'r gwasanaeth, gan gynnwys enwau ymwelwyr a'r personau y maent yn ymweld â hwy.

RHAN 1

Hysbysiadau i'r rheoleiddiwr gwasanaethau

1. Unrhyw ddiwygiad i'r datganiad o ddiben, 28 o ddiwrnodau cyn i'r datganiad o ddiben diwygiedig gymryd effaith.
2. Y darparwr gwasanaeth (unigolyn neu sefydliad) yn newid ei enw.
3. Pan fo'r darparwr gwasanaeth yn gorff corfforedig, unrhyw newid—
  - (a) i'r cyfarwyddwyr,
  - (b) i'r ymddiriedolwyr, neu
  - (c) i aelodau o bwyllgor rheoli'r corff corfforedig.
4. Pan fo'r darparwr gwasanaeth yn gorff anghorfforedig, unrhyw newid i'r personau sy'n ymwneud â rheoli a rheolaeth y corff.
5. Pan fo'r darparwr gwasanaeth yn unigolyn, penodi ymddiriedolwr mewn methdaliad mewn perthynas â'r unigolyn hwnnw.
6. Pan fo'r darparwr gwasanaeth yn gorff corfforedig neu'n bartneriaeth, penodi derbynnydd, rheolwr, datodwr neu ddatodwr dros dro mewn perthynas â'r cwmni hwnnw neu'r bartneriaeth honno.
7. Pan fo'r darparwr gwasanaeth yn bartneriaeth, marwolaeth un o'r partneriaid.
8. Pan fo'r darparwr gwasanaeth yn bartneriaeth, unrhyw newid i'r partneriaid.
9. Absenoldeb disgwylidig yr unigolyn cyfrifol am 28 o ddiwrnodau neu ragor, 7 niwrnod cyn i'r absenoldeb ddechrau.
10. Absenoldeb annisgwyl yr unigolyn cyfrifol, heb fod yn hwyrach na 7 niwrnod ar ôl i'r absenoldeb ddechrau.
11. Absenoldeb annisgwyl yr unigolyn cyfrifol am 28 o ddiwrnodau neu ragor, pan na fo hysbysiad ymlaen llaw wedi ei roi, yn union wrth i'r 28 o ddiwrnodau yn dilyn dechrau'r absenoldeb ddod i ben.
12. Bod yr unigolyn cyfrifol yn dychwelyd o fod yn absennol.
13. Bod yr unigolyn cyfrifol yn peidio â bod, neu'n bwriadu peidio â bod, yr unigolyn cyfrifol ar gyfer y gwasanaeth.
14. Unrhyw gamdriniaeth neu honiad o gamdriniaeth mewn perthynas ag unigolyn sy'n ymwneud â'r darparwr gwasanaeth a/neu aelod o staff a/neu wirfoddolwr.
15. Bod y darparwr gwasanaeth, yr unigolyn cyfrifol neu'r rheolwr a benodir wedi ei euogfarnu o drosedd.
16. Unrhyw honiad o gamymddwyn gan aelod o staff.
17. Unrhyw niwed pwysu categori 3 neu 4 neu niwed pwysu nad oes modd ei osod ar unrhyw gam, wiser pwysu nad oes modd ei osod ar unrhyw gam neu anaf dwfn i feinwe.
18. Bod unigolyn yn cael damwain, anaf neu salwch difrifol.
19. Achos o unrhyw glefyd heintus.

20. Unrhyw ddigwyddiad a gaiff ei adrodd i'r heddlu.
21. Unrhyw ddigwyddiadau sy'n atal, neu a allai atal, y darparwr rhag parhau i ddarparu'r gwasanaeth yn ddiogel.
22. Pan fo llety wedi ei ddarparu, marwolaeth unigolyn a'r amgylchiadau.
23. Unrhyw gais i gorff goruchwyllo mewn perthynas â chymhwyso'r mesurau diogelwch amddifadu o ryddid yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005(25).
24. Bod y fangre yn cael ei newid neu ei hestyn yn sylweddol neu bwriedir gwneud hynny.
25. Bod mangre ychwanegol yn cael ei chaffael neu bwriedir gwneud hynny.
26. Unrhyw gynnig i newid cyfeiriad y brif swyddfa, 28 o ddiwrnodau cyn i'r newid ddigwydd.
27. Unrhyw atgyfeiriad i'r GDG yn unol â Deddf Diogelu Grwpiau Hyglwyf 2006.
28. Pan fo'r darparwr gwasanaeth, yr unigolyn cyfrifol neu'r rheolwr a benodir wedi ei gyhuddo o unrhyw drosedd a bennir yn yr Atodlen i Reoliadau Ddeddf Diogelu Grwpiau Hyglwyf 2006 (Meini Prawf Rhagnodedig a Darpariaethau Amrywiol) 2009(26), hysbysiad o'r drosedd a gyhuddir a'r man cyhuddo.
29. Cychwyn a chanlyniad dilynol unrhyw ymholiad amddiffyn plant neu ymholiad amddiffyn oedolion sy'n ymwneud ag unigolyn sy'n cael ei letya gan y gwasanaeth.
30. Unrhyw honiad bod unigolyn sy'n cael ei letya gan y gwasanaeth wedi cyflawni trosedd ddifrifol.
31. Unrhyw achos o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn neu amheuaeth o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn.
32. Unrhyw achos pan fo unigolyn yn mynd ar goll neu'n absennol heb esboniad.

RHAN 2

Hysbysiadau i'r awdurdod lleoli mewn perthynas â phlentyn sy'n derbyn gofal gan awdurdod lleol ac i riant neu ofalwr mewn perthynas ag unigolion eraill

33. Unrhyw gamdriniaeth neu honiad o gamdriniaeth mewn perthynas â'r unigoly sy'n ymwneud â'r darparwr neu aelod o staff.
34. Bod yr unigolyn yn cael damwain neu anaf difrifol.
35. Unrhyw niwed pwyso categori 3 neu 4 neu niwed pwyso nad oes modd ei osod ar unrhyw gam a gaiff yr unigolyn.
36. Achos o unrhyw glefyd heintus.
37. Unrhyw ddigwyddiad a gaiff ei adrodd i'r heddlu sy'n ymwneud â'r unigolyn.
38. Marwolaeth yr unigolyn tra bo'n cael ei letya gan y gwasanaeth, a'r amgylchiadau.
39. Honiad bod yr unigolyn wedi cyflawni trosedd ddifrifol tra bo'n cael ei letya gan y gwasanaeth.
40. Unrhyw achos pan fo'r unigolyn yn mynd ar goll neu'n absennol heb esboniad tra bo'n cael ei letya yn y gwasanaeth.

---

(25) 2005 p. 9.
(26) OS 2009/37

41. Unrhyw gofnod o reolaeth neu ataliaeth mewn perthynas â'r unigolyn sy'n ofynnol o dan reoliad 51 a pharagraff 5(g) o Atodlen 2.

42. Cychwyn a chanlyniad dilynol unrhyw ymholiad amddiffyn plant neu oedolion sy'n ymwneud â'r unigolyn mewn perthynas â digwyddiadau a ddigwyddodd tra bo'r unigolyn wedi ei letya yn y gwasanaeth.

43. Unrhyw achos o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar yr unigolyn neu unrhyw amheuaeth o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar yr unigolyn.

RHAN 3

Hysbysiadau i'r awdurdod lleol y mae'r gwasanaeth yn ei ardal

44. Marwolaeth unigolyn a'r amgylchiadau.

45. Unrhyw achos o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn neu unrhyw amheuaeth o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn.

46. Unrhyw achos pan fo unigolyn sy'n cael ei letya yn mynd ar goll neu'n absennol heb esboniad.

RHAN 4

Hysbysiadau i'r swyddog heddlu priodol

47. Unrhyw achos o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn neu unrhyw amheuaeth o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar unigolyn.

RHAN 5

Hysbysiadau i'r bwrdd iechyd y mae'r gwasanaeth wedi ei leoli yn ei ardal

48. Achos o unrhyw glefyd heintus.

49. Marwolaeth unigolyn a'r amgylchiadau.

ATODLEN 4 Rheoliad 75

Hysbysiadau gan yr unigolyn cyfrifol

1. Penodi rheolwr (gweler rheoliad 58(1)).
2. Absenoldeb disgwylidig y rheolwr a benodir am 28 o ddiwrnodau neu ragor, 7 niwrnod cyn i'r absenoldeb ddechrau.
3. Absenoldeb annisgwyl y rheolwr a benodir, heb fod yn hwyrach na 7 niwrnod ar ôl i'r absenoldeb ddechrau.
4. Absenoldeb annisgwyl y rheolwr a benodir am 28 o ddiwrnodau neu ragor, pan na fo hysbysiad ymlaen llaw wedi ei roi, yn union wrth i'r 28 o ddiwrnodau yn dilyn dechrau'r absenoldeb ddod i ben.
5. Bod y rheolwr a benodir yn dychwelyd o fod yn absennol.
6. Trefniadau interim pan fo'r rheolwr yn absennol am fwy nag 28 o ddiwrnodau.
7. Bod rhywun arall ac eithrio'r rheolwr a benodir yn bwriadu rheoli neu yn rheoli'r gwasanaeth.
8. Bod y rheolwr a benodir yn peidio, neu'n bwriadu peidio, â rheoli'r gwasanaeth.